

planinski

V E S T N I K

REVIIJA ZA LJUBITELJE GORA ŽE OD LETA 1895

111. LETO / AVGUST 2006 / 750 SIT / 3,13 EUR

Revija
Planinske zveze
Slovenije

8

**Spomini
na Aleša
Kunaverja**

**Odkod ime
Farjev plaz
v Mokrici**

PRIVOŠČITE SVOJIM NOGAM NAJBOLJŠE!

TOMAŽ HUMAR PRIPOROČA ASOLO: »Na splošno velja, da čevljev za univerzalno uporabo ni. ASOLO jih ponuja za vsako priložnost in aktivnost.«

POWER MATIC 400 GV

Tehnično dovršeni gorniški čevlji. Sistem za zavezovanje micro pulley z vodilom vezalk v obliki škripca poskrbi, da se vezalke ne zrahljajo. Komponente podplata power matic so prilagojene različnim funkcijam: trše služijo opori stopala, mehkeje pa pregibanju in absorbiranju vibracij. Spodnji del podplata je zasnovan v sodelovanju z Vibramom.

PRIPOROČENE NOGAVICE — BRIDGEDALE LIGHT HIKER

Tehnične pohodniške nogavice iz kombinacije vrhunske volne merino in vlaken coolmax®.

VOYAGER XCR

Vrhunski pohodniški čevlji, primerni za kopne ture tudi v slabem vremenu in trekking. Značilnost modela je zaščita zgornjega dela s troslojno membrano gore-tex® XCR (Extended Comfort Range). Moški in ženski model.

PRIPOROČENE NOGAVICE — BRIDGEDALE TRAIL LIGHT

Večfunkcionalne tehnične nogavice s sestavo woolfusion® za udobje in za suha stopala.

COMBI

Športni copati za tek čez drn in strn ter za vsakdanjo uporabo. Podplat hyper lite je zasnovan tako, da zagotavlja dobro torzijsko stabilnost, skrbi za ustrezno upogibanje in amortizira udarce.

PRIPOROČENE NOGAVICE — BRIDGEDALE X-HALE

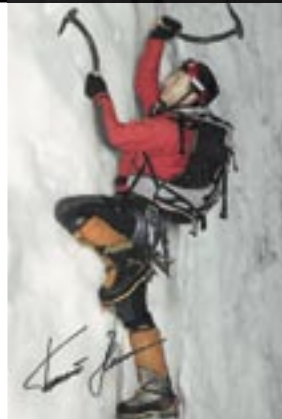
Mrežast sloj v predelu stopala omogoča kroženje zraka. Izpostavljena mesta so zavarovana s podlogo shockzone®.

www.asolo.si

www.logos-trend.si

PRODAJNA MESTA ASOLO

Ljubljana	ANNAPURNA WAY HERVIS (Vič, City Park) INTERSPORT (Šiška, Subičeva)
Karnik Kranj	3S SPORT HERVIS INTERSPORT [Kranj 1 in 2]
Jesenice	HERVIS
Kranjska Gora	INTERSPORT
Kobarid	SPORTLAND
Idrija	TRULA
Ajdovščina	INTERSPORT
Nova Gorica	INTERSPORT in SUVEL
Koper	HERVIS
Novo mesto	HERVIS
Krško	HERVIS
Celje	HERVIS in MAXI ROSSI
Velenje	HERVIS
Ravne na Kor.	KO-MO
Maribor	HERVIS in INTERSPORT
Murska Sobotna	HERVIS

PRODAJA:

POHODNIK

ŠMARTINSKA 152, BTC-HALA A
LJUBLJANA

tel: 01 585 26 30

e-mail: pohodnik@univet.si

www.pohodnik-si.com

Vse za varno hojo v gore

ČLANOM PLANINSKIH DRUŠTEV Z VELJAVNO PLANINSKO IZKAZNICO PRIZNAMO POPUST

Izdajatelj in založnik:

Planinska zveza Slovenije

ISSN 0350-4344

Izhaja enkrat mesečno.

Planinski vestnik objavlja izvirne prispevke, ki še niso bili objavljeni nikjer drugje.

106. letnik

Naslov uredništva:

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE

Uredništvo Planinskega vestnika

Dvoržakova ulica 9, p.p. 214

SI-1001 Ljubljana

telefon: 01 434 56 87, faks: 01 434 56 91

e-pošta: pv@pzs.si

http://www.planinskivestnik.com

Odgovorni urednik: Vladimir Habjan

Uredniški odbor:

Marjan Bradeško, Marjeta Keršič-Svetel,

Andrej Mašera, Mateja Pate,

Emil Pevec (tehnični urednik),

Andrej Stritar (namestnik odgovornega

urednika), Tone Škarja, Slavica Tovšak

Lektoriranje: Mojca Volkar

Oblikovanje: Zvone Kosovelj, Aljoša

Markač

Grafična priprava:

Repro studio SCHWARZ, d.o.o.

Tisk: SCHWARZ, d.o.o.

Naklada: 5150 izvodov

Prispevke, napisane z računalnikom, pošiljajte po elektronskem mediju na naslov uredništva ali na elektronski naslov. Poslanih prispevkov ne vračamo. Številka transakcijskega računa PZS je 05100-8010489572, odprt pri Abanki, d.d., Ljubljana. Naročnina 7.500 SIT (31,3 EUR), 55 EUR za tujino, posamezna številka 750 SIT (3,13 EUR). Članarina PZS za člane A vključuje naročnino. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova navedite tudi stari naslov. Upoštevamo samo pisne odgovore do 1. decembra za prihodnje leto. Mnenje avtorjev ni tudi nujno mnenje uredništva. Kopiranje revije ali posameznih delov brez privolitve izdajatelja ni dovoljeno. Uredništvo si pridržuje pravico do objave ali neobjave, krajšanja, povzemanja ali delnega objavljanja nenaročenih prispevkov v skladu s svojo uredniško politiko in prostorskimi možnostmi.

Program informiranja o planinski dejavnosti sofinancirata Ministrstvo za šolstvo in šport in Fundacija za financiranje športnih organizacij v Republiki Sloveniji.

Fotografija na naslovnici: Modrin

Oton Naglost

Pet let

Čeprav smo v uredništvu mnenja, da naj bi z uvodniki odpirali različne aktualne planinske teme in predlagali možne rešitve, ne pa pisali le o »samohvali«, bo tokratni posvečen ravno temu. Razlog je preprost: za nami je pet uredniških let.

Ko sem se pred dobrimi petimi leti zgolj zaradi zanimanja za delo v uredniškem odboru potem čisto slučajno znašel na mestu odgovornega urednika, si nisem niti v sanjah predstavljal, kaj vse me/nas čaka. Danes je neznank precej manj, vendar dela zato ni nič manj, prej obratno. Poglejte samo količinski porast strani: leta 2001 568, leta 2002 736, leta 2003 760, leta 2004 840 in leta 2005 938. Letošnji načrt je 992, a ni vrag, da jih bomo nekatere naklepal še tistih osem, da bo skupaj tisočica. Računica glede dela je preprosta: več strani pomeni več dela.

Ko sem prebral svoje dosedanje uvodnike, sem ugotovil, da sem vas o naših načrtih in problemih podrobno obveščal, morda celo preveč, saj vas vse(h) to niti ne zanima. Kaj smo v tem času naredili in česa nismo? S čim smo zadovoljni in s čim ne?

Poleg 56 izdanih števil smo z naročenimi članki in aktualnimi temami aktivno posegli v vsebino, »vzgojili« nekaj novih piscev, tudi mladih, izvedli celovito anketo med bralci, oblikovno prenovili revijo (z zadnjo, tretjo različico smo zdaj le zadovoljni), ustavili smo trend padanja števila naročnikov, spravili Vestnik v prosto prodajo, vzpostavili svojo spletno stran (ki je trenutno v drugi prenovi), slovesno smo proslavili stodesetletnico prve izdaje naše revije, naredili smo svojo razstavo na panojih (zdaj je na hodnikih na PZS), po uspešni pridobitvi javnih sredstev smo se letos le lotili obljubljenе izdelave stoletnega kazala (in v prihodnje, upamo, tudi digitalizacije Vestnika), ne nazadnje je uspeh tudi to, da smo finančno pokriti (že začeli smo uspešno, saj smo z zamenjavo tiskarne stroške zmanjšali na 60 % taktarnega zneska!) – in še kaj bi se našlo.

Kar se tiče uredniškega dela, niti nimamo slabe vesti, vse je potekalo dokaj tekoče, le fotografija nam še vedno šepa – nikakor nam ne uspe dobiti dovolj planinskih fotografov in posledično dovolj kakovostnih slik. Premajhno število naročnikov, skromno trženje, marketing in oglaševanje – to so neizpolnjeni načrti. Čeprav smo prodajo Vestnika iz leta 2001 (takrat le naročniki) povečali povprečno za 600-700 izvodov na mesec, nam vseeno ni uspelo bistveno povečati ciljne publike. Razlog je spet preprost: za to potrebujemo profesionalce, kar pa nismo niti uredništvo niti referenti na PZS. Moji uredniki se upravičeno jezijo, če izjavim, da delamo amatersko – pravzaprav delamo profesionalno, saj nam drugače poleg naših služb ne bi uspelo vsak mesec izdati 80-stranske revije, in to brez zamud. Šepa pa tisti drugi del in to je staro dejstvo, da revije (ali knjige) ni dovolj le izdati, pač pa jo je treba tudi prodati. Tega uredništvo v sedanji zasnovi enostavno ne zmore in to so cilji za prihodnost.

Kako bo sicer vnaprej, kakšni so načrti, na tem mestu in zdaj ne bom razpredal, saj se vsaki, še tako dobri načrti lahko tudi izjalovijo. Naši pred petimi leti se na srečo niso. Zadovoljni smo z dosedanjim delom in upamo, da tudi vi. Zato smo veseli vsakega pisma, kjer nam sporočate, da z veseljem prebirate vašo in našo revijo in nas spodbujate. Seveda so dobrodošla tudi pisma s konstruktivno kritiko, saj nam odpirajo oči in kažejo na naše napake. Le če vemo zanje, se lahko izboljšamo.

Spet smo izšli avgusta. Po dolgem času – zadnja avgustovska številka je namreč izšla leta 1986, torej je od tega točno dvajset let ... Prinaša vam počitniško branje. Pa srečno hodite po gorah in še kaj nam pišite!

Vladimir Habjan

Spomini na Aleša Kunaverja

Kako je Aleš zopkiu rešil življenje 4

Tone Wraber

Pogovor z Dušico Kunaver

Naše dragocenosti se nevarno izgublajo 11

Mateja Pate

Razbiti kelih 16

Dušan Škodič

O turističnem razvoju Kamniške Bistrice 22

Dušan Škodič

Feldban 26

Frane Kogovšek

Na Mrzlo goro 28

Jana Remić

Sobotno potepanje po Raduhi 32

Aleš Tacer

Huda ura v Hudem Kotu 37

Mare Cestnik

Prisojnik v jeseni 42

Vesna Paulin

46 Na Prisojniku

Ivanka Korošec

49 Na Kranjski planini

Jože Vogrin

53 Na Slemenu

Jože Vogrin

58 Jesenska pravljica

Vida Pirc

60 Jesensko potepanje

Tatjana Hribar

63 Gazi do spominov

Mojca Luštrek

66 Zasnežena streha slovenske deželice

Katja Podergajs

70 Slovenska smer Triglavske severne stene

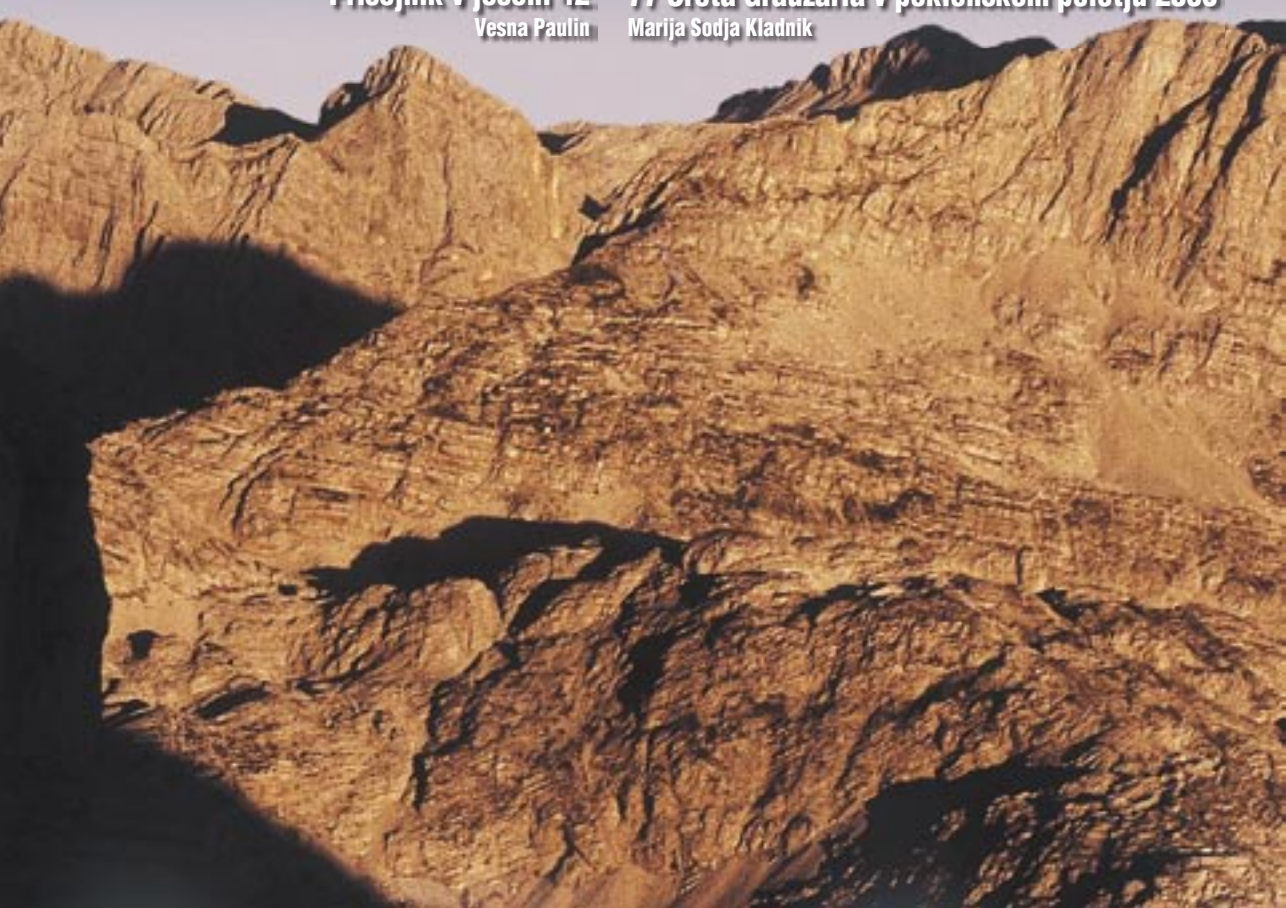
Darko Bukovinski

73 Iz Dabra čez Dabrček

Rafael Terpin

77 Creta Grauzaria v peklenskem poletju 2003

Marija Sodja Kladnik

Kako je Aleš zopkiu¹ rešil življenje

(zapis iz himalajskega dnevnika)

✍ in 📷 Tone Wraber

Ni nas bilo malo, ki smo se zbrali v Etnografskem muzeju Slovenije na prireditvi, posvečeni 30-letnici osvojitve Makaluja s prvenstvenim vzponom čez njegovo južno steno.

Govornikov je bilo več, med njimi tudi mag. Aswin Shrestha, univ. dipl. inž. strojništva in častni konzul Kraljevine Nepal v Sloveniji, za katerega bi prav lahko rekli, da je povsem udomačeni nepalski Slovenec. V svojem nagovoru je pravično in prepričljivo poudaril vlogo, ki jo je pri tem uspehu imel Aleš Kunaver, vodja obeh makalujskih odprav, prve »uvajalne« (1972) in druge uspešne (1975). Spomini na prvo so mi oživel, pa naj obnovim vsaj nekatera od raznovrstnih doživetij tiste himalajske jeseni.

Potem ko smo 5. 9. 1972 postavili bazno taborišče in je bilo 8. 9. postavljeno prvo višin-

sko taborišče, so plezalci hodili v steno, geograf Jure Kunaver, zoolog Janez Gregori in botanik Tone pa smo delovali vsak na svojem strokovnem področju. Vmes nas je krepko zasul sneg, tako da smo člani odprave kar precej noči preživeli v bazi. Naj spregovori moj dnevnik (do črke tako, kot je bilo zapisano).

Bazno taborišče, 27. 9., sreda

Dogodkov bogat dan, sicer pa zelo sončen in zimsko bleščoč. Natipkam 4 strani prispevka za »Primorski dnevnik«, vendar spoznam, da do odhoda poštnega sla jutri zjutraj članka ne bom končal. Herbarijske mreže ter mahovi in lišaji se

¹ Zopkio je križanec med jakom in kravo.

Na sedlu Činama-La (»Science Col«) na levi strani doline Baruna. V megleno morje potopljen je dolina Aruna, na obzorju sikimske gore (Kangčendzenga).

Dvocvetna vijolica (*Viola biflora*) raste tudi v slovenskih Alpah, vendar ima v Barunski dolini venčne liste na spodnji strani rjavo obarvane.

na soncu odlično suše. Razširi se smučanje, tudi sam se spustim po bregu, a jemlje sapo. Popoldne pride do pogovora med Alešem (+ Zoranom) ter Šerpami v prisotnosti zveznega oficirja. Pri večerji Aleš sporoči rezultat: Šerpe ostanejo, vendar naredi Aleš pridigo tudi nam, češ da smo do Šerp previsoki. Vsi povemo svoje mnenje, diskusija pa se razplete tudi o odnosih med samimi člani odprave. Zlasti Matic ni zadovoljen, a končno se le vse pomiri. Aleš se je spet izkazal kot odlični diplomat, a tudi občutljiv in pošten človek.

Bazno taborišče, 29. 9., petek

Zjutraj povsem očistim snega prostor pred najinim šotorom, nato dopoldne (brez srajce) nadaljujem članek za »Primorski«. Dan je sicer sončen, vendar se spet in spet pojavljajo megle in proti večeru celo rahlo sneži. Po kosilu klepetamo v magacinu, sicer pa berem botanične knjige. Po večerji se dogovorimo: nas 3 spremljajo jutri v dolino 4 Šerpe, da ponesejo našo prtljago, vsi drugi pa odidejo skupaj s sabi na enojko. Začne se desetdnevno obdobje na gori. V postelji spet tipkam za »Primorski« in obstanem na koncu 7. strani. Berem Nehruja. Šrauf in Kunstelj prepevata in me skorajda motita.

30. 9., sobota

Zjutraj se Jure, Gregor in jaz odpravimo v dolino. Z nami so 4 Šerpe, med njimi Kami Norbu. Sprva je dan prekrasen. Snega dovolj in

Planika (*Leontopodium jacotianum*) v dolini Baruna

preveč, gazimo proti Shershonu. Pozneje se začne oblačiti, in ko se bližamo zgornji planini, smo že v megli. Snega noče in noče biti konec. Šele pod zgornjo planino se razdeli v krpe in končno ga ni več. Pač pa zagledamo prve jelke, še nizke in skri-venčene. Prijetna sprememba po skoraj štiriteden-skem bivanju v brezdrvesni pokrajini. Spustimo se do planine, kjer smo prenočili zadnjo noč pred prihodom v bazo. Je že tema: 18.15. Nastanimo se v pastirski bajti in z majhnim uspehom kurimo ogenj. Šele dobro uro za nami pridejo Šerpe z opremo in hrano.

1. 10., nedelja

Jutro je prekrasno, ko z Juretom vstaneva, je Janez že s puško okrog. Jure skuha za Šerpe brodet in krompir, za Zorana napišem pismo, nato Šerpe odidejo v bazo. Hodim okrog planine in občudujem jesenske barve. Nabiram za herbarij: še vedno cvetijo pokončni in visoki *Aconitum*, regrat, encijan in drugo. Medtem Jure skuha zajtrk, nato spet nabiranje. Šele popoldne se z Juretom spu-stitva do Mombucka. Medtem je že povsem oblačno in skorajda rosi. Vendar je razpoloženje imenitno, mlačno jesensko. Diši po odmrlem listju, a še vedno se najde cvetje, ki ga spravljam v polivi-nilne vrečke. Na vlažni steni *Hymenophyllum*, drevesasti rododendroni z ogromnimi usnjatimi listi in gladko rdečkasto skorjo. Vesel sem *Lignariellae* ter *Violae biflorae*, ki ima venčne liste na spodnji strani rjavkasto nadahnjene. Na Mombucku ni več ljudi. Malo pred 18h se z Juretom

vrneva; Janez je medtem nasekal drva in ustrelil enega ptiča (v celem 3). Jure skuha večerjo (juha, kranjska klobasa z graham, čaj); vlagam rastline, vendar ne končam, ker bi porabil preveč sveče. Zunaj se zjasni, spet se obeta lepo jutro. Ko to pišem, je ura šele 20, a se zdi, kot da bi bilo ne vem kako pozno. Jutri pričakujemo Sarkija z drugo polovico hrane.

5. 10., četrtek

Jutro je sicer sončno, a se od zahoda hitro oblači. Čaj in zajtrk skuha Jure, nato vsi trije odidemo navzgor, v smeri proti veliki črni steni, kjer je Jure našel planike. V rododendronovi goščavi slikava jelke in rododendrone, nabiram v vrečke, prideva na plano (Janez hodi zase) in na steni naletiva na planike. Te so res lepe, čeprav že precej odcvetele. Fotografirava in nabirava; najdeva tudi dve gencianaceji, ki ju doslej še nisem videl. V skalnem žlebu – senčno – še cveti *Thalictrum* – z veliko težavo dosežem 2 primerka. Jure se domisli in nabere planike za vse člane odprave. Nepričakovano naletim na lep *Meconopsis* z velikimi rumenimi cvetovi; drugod je že odcvetel. Malo pred 13h se vrneva v chalet; rahlo skuša rositi in Janez je herbarije že spravil na suho. Za kosilo ribe, keksi in čaj, nato urejam najprej današnje (provizorno) in včerajšnje rastline. Končam v mraku. Medtem že dežuje. Jure skuha večerjo in ugotovi, da hrane nimamo več mnogo. Dobro bi bilo, da bi prišli nosači s hrano za bazo, ki jih pričakujemo že od včeraj. Po večerji klepetamo, nato pišem ob svetlobi oljenke, ki jo je naredil Janez (v konzervi od hašjeja olje, na njem plavač iz zamaška in stenj iz gurtne). Zunaj močno dežuje. Ali v bazi sneži? Kako je v steni? Jo bodo plezalci zmogli? Odločitev se nedvomno bliža.

6.–7. 10., petek in sobota

Oba dneva je močno deževalo, vmes tudi snežilo. Skrbi nas, kako je zgoraj. Ali je bazo povsem zasulo? So se plezalci vrnili vanjo? obroki hrane se krčijo, jemo vedno bolj preprosto in manj. Enkrat si za priboljšek pripravimo himalajskega drozga in goloba. Dobro, a malo. V

petek dopoldne uredim nabirek prejšnjih dni. Po malem nam kaplja tudi v kočo, vendar ne preveč. En večer pride mimo zopkio¹ in mislimo, da je odšel navzdol. O čem se pogovarjamo: o nosačih, ki bi morali priti, a jih ni, o slabem vremenu in o morebitnih posledicah za odpravo, predvsem pa o domovini, tedaj povsem pozabimo, da je okrog nas divja Himalaja. V soboto zvečer se čisto malo zjasni, najprej se pokaže ena zvezda, nato polagoma Poletni trikot na zahodnem nebu. Ali je to izboljšanje?

8. 10., nedelja

Zjutraj je vreme sicer boljše kot prejšnja dva dneva, a megle ter oblakov je še vedno dovolj. Sprva medlo sonce, tedaj Jure dela triangulacijo, jaz pa razstavljam Mikčev teleobjektiv, v katerega je prišlo nekaj vlage. Ne uspe mi ga dobro sestaviti. Nato pripravim drva, nakar se z Juretom odpraviva na lov na kozo. O njej ni sledu, pač pa je zopkio spet na starem kraju. Z Juretom se vrneva po skoraj nepredirni goščavi rododendrona oz. on se vrne malo za menoj, ker je šel iskat kozo še v spodmole. Pripravimo skromno kosilo, in ko končujemo, Janez (ki je vse dopoldne streljal oz. prepariral) zagleda prihajajoče Šerpe. Še prej smo se ravno pogovarjali o položaju: hrane je komaj do pojutrišnjem, ko naj bi se vrnili v bazo. V načrtu imamo, da pripeljemo zopkia s seboj ali pa da ga poprej ubijemo, prinesemo s seboj le nekaj mesa, po drugo pa pošljemo Šerpe. No, ti so sedaj tukaj: Ang Norbu, Lhakpa Gelbu in še trije. Prinesejo Zoranovo pismo. Živahno se posvetujemo in končno sklenemo: Ang Norbu in Lhakpa Gelbu nadaljujeta v Seduo, da uredita zaradi nosačev. Naročeno kozo naj le kupita, dodatno naročimo še 30 kg sladkorja in pripišemo pozdrave na Zoranovo pismo zveznemu oficirju. Oba takoj odideta, Janez, jaz ter 3 Šerpe pa gremo po zopkia ter ga priženemo do kolibe ter dobro privežemo. Jutri ga bodo Šerpe odgnali v bazo. Šerpe pravijo, da gre za žum in ne za zopkia. Mi trije pa se odločimo, da se še ne vrnemo. Upamo na skorajšnji prihod nosačev, morda pa nam bodo tudi iz baze kaj poslali. Tako

bomo namreč pisali Zoranu. Večerjo naredim iz brodetu, ostanka makaronov, 1 škatle šunke, kar sem vse zgostil s pire krompirjem. Po večerji čaj, čaj s cedevito in 2 cigareti, kar je prav pomirljivo in prijetno. Z Juretom se pogovarjava o planinskem muzeju v Trenti, o prikazu bovskega pastirstva in sploh o Bovškem. Napišem pismo Zoranu, končujem dnevnik. Ura bo počasi 22, doma je ob tem času pozno nedeljsko popoldne.

9. 10., ponedeljek

Po dolgem času je bilo zjutraj povsem jasno. Zbudil sem se že zgodaj, vendar dremal naprej. V polsnu sem slišal, kako si Šerpe pripravljajo zajtrk. Prvi je vstal Janez, nato sem se dvignil še sam in pripravil mahove ter lišaje za prenos v bazo. Ob 7h so Šerpe z žum odšli. Pozneje sem pripravil zajtrk; ribji brodet s paradižnikovo juho ter čokolino & cornflakes z vročo vodo (+ ščepec sladkorja s sunfixom). Po zajtrku mi je Jure popravil teleobjektiv, jaz pa sem zložil herbarije na streho chaleta. Ob 9h se z Juretom odpraviva navzgor, v smeri baze. Slikava, za herbarij naberem dva rododendrona (sterilno). Pri okrog 4000 m se dolina iz prejšnje severne obrne v zahodno smer, odpre se nama pogled na Pik IV, Baruntse, Čamlang

Dopoldne (brez srajce)
nadaljujem članek za
»Primorski«.

in Pik VI, resnično veličasten sklep Spodnje Barunske doline, ki jo takšno prvič vidiša šele danes. Slikava, posebno lepo z rdečim češminom v ospredju. Korakava kar naprej proti zgornji planini oz. do čortena nad njo (4500 m). Medtem se že oblači, vendar še slikam Lomatogonium in pa prekrasno modro gentiano. Pri čortenu kosiva; vsak po 4 kekse Albert, po pol tube sardelne paste in nekaj bonbonov. Jure še ostane zgoraj zaradi svojega dela, medtem ko se jaz odpravim v chalet, da pri dežurstvu nadomestim Janeza, ki bi rad šel pod steno nastavljat mišim. Na kolenu doline nepričakovano srečam 9 nosačev ter Ang Norbuja in Lhakpo Gelbuja, ki gredo proti bazi. Torej: vendarle nosači, 13 dni so nanje čakali v bazi. Pozanimam se in zvem, da je Janez že odvezel del bremena za naše potrebe v chaletu. Prava mitnica! Malo pred 16h sem v chaletu, kjer ima Janez kuhan krompir. Kako je dober s česnom! Še čili pospravim, pa me presneto peče. Preložim rastline in kuham večerjo, proti 18h se vrne Jure. Kmalu povečermamo (juha, riž s polnjenimi paprikami), nato pojemo banano (kakšno razkošje!) in pijemo cedevito. Od cigaret samo še Drava. Napišem pismo za Niklfeldove. Zunaj jasna noč.

10. 10., torek

Danes je dan, ko bi se po prvotnem načrtu že morali vrniti v bazo, vendar smo svoje bivanje zaradi dežja v prejšnjih dnevih podaljšali do petka, do se bomo vrnili v bazo. Zjutraj bleščече vreme, ko se izmotam iz spalne vreče, mi Janez že ponudi čaj. Po zajtrku se vsi trije odpravimo na pl. Yangle; med potjo zlasti Janez mnogo fotografira, pa tudi z Juretom ne zaostajava. Na drugi strani Baruna, na pl. Mombuck je imeniten pogled na Makalu, ki pa se vidi le v svojem ovršnem delu. Medtem ko gre Jure dopolnjevat meritve od Mombucka navzdol, stopim jaz v jelov gozd nad planino (levi breg Baruna). Velika jesen je v njem, ko grem nazaj na desni breg (tja vodita dva mostiča, ker je Barun razdeljen na 2 rokava), se že krepko oblači. Naberem strojevec, pritlično vrbo, v bregu brezno in že ujamem Janeza, ki obrača kamne. Pomagam mu pri tem poslu, medtem naju dohiti Jure in skupno odidemo v chalet, kamor pridemo okoli 15h. V kolibi najdemo nahrbtnik, njegov lastnik Kami Norbu pa seka drva v bližini. V nahrbtniku je mnogo hrane, prav raz-

veselimo se je, saj so vmes tudi čisto nepričakovane dobrote, npr. tri čokolade, 3 medolini ipd. Prišlo je tudi zaprosenih 5 mrež, v katere zložim rastline, ki jih nisem mogel spraviti v že polne mreže. Je pa zraven tudi Aleševo pismo, dovolj pikro, da nas ne more razveseliti. Očita nam, da se ne držimo dogovora glede vrnitve v bazo ter da namesto divjačine pošiljamo – ukradeno kravo. No, mi smo imeli najboljši namen in v tem smislu tudi večer napišem Alešu odgovor. Ne moremo si kaj, da se ne bi nekoliko najedli iz poslani zaloge. Medtem Janez odide nastavljat pasti, jaz urejam herbarij, Jure pa kuha večerjo, poleg riža še meso 3 cip, himalajskega drozga ter haše. Odlično mu uspe. Po večerji pijemo čokolado s kavo, Janez prižge pipo, z Jurjem pa »dravo«. Pijemo, fotografiramo. Še pismo Pignattijevim, Puncerju & Zupančiču, dnevnik ter proti 22h spat. Zunaj spet temna, zvezdna noč.

Aleševo pismo, B. C., 9. 10.

Dragi znanstveniki!

1. Prihodnjic, ko mi na Gorenjskem zmanjka hrane, ustrelim prvo kravo in morda potem vprašam, čigava je!
2. Danes je dogovorjeni 10. dan!
3. Šerpe so bili poslani po vašo opremo ob dogovorjenem času. Kasneje imajo druge naloge.
4. Potrebno hrano smo že naročili.
5. 30 kg sladkorja poklanjamo naročniku.
6. Pošiljamo naprošeno hrano. Ko je zmanjka, se prosim vrnite.
7. Ni treba čakati na nosače iz Sedoe.
8. Svoj odvišni material pustite spodaj.
9. Upam, da delo v redu napreduje. Poslana hrana vam podaljša manevrski prostor za cca 3 dni. Prihodnjic bo lepše držati se dogovora. Želimo veliko uspeha in lepo pozdravljamo vse tri.

Aleš in ostali

Če lovec gamsa ne dobi,
naj raje krave ne lovi,
posebno, če njegova ni
in je lastniku plačal ni!
Če tacga domačin dobi,
lahko se silno razjezi,
mu kupček batim naloži!
Tega se bara Sap boji,
zato naj krava le živi!

11. 10., sreda

Janez me zbudi ob 5.55 in odide pobirat pasti. Zvarim juho z mesno konzervo, kar pojeva z Juretom za zajtrk, medtem ko si Kami Norbu pripravi sarmo. Medolino s čajem pa je za vse skupaj. Kami Norbu odide 10' pred nama, ob 7h pa tudi midva, sprva v smeri baze, to je čez Barun, strmo skozi rododendrovo-jelkin gozd, ki se pozneje položi in zamočviri, ter prideva na prvo ravnico (4000 m), kjer vziđe sonce. Potem pa kreneva na desno: najin cilj je greben, ki spremlja Barun po levi strani. Vzpenjava se po jarku s potočkom, na enem mestu je steza celo "nadelana", to je umetno izboljšana z mostičkom. Vedno lepši razgledi se odpirajo, zlasti po dolini spodnjega Barunskega ledenika navzgor. V steni cveti rumena *Potentilla*. Sonce je bleščeče, pri podrti pastirski bajtici prideva na sneg, ki ga gaziva vedno bolj. Sprva gre kar dobro, ker je sneg še trd, zlasti na osovni strani, potem pa se udara vedno bolj, do kolen in tudi do pasu. Težko hodim, tako da večinoma gazi Jure. Pijeva snežnico, ki se cedi po črnih skalah. Na južni pregradi doline se kažejo megle, bojiva se, da nama bodo zagrnile razgled s sedla, ki se končno tudi pokaže. Malo pred 13h doseževa sedlo oz. rebro, ki se dviga levo od njega (okr. 5050 m). Usedeva se na tople skale in občudujeva razgled: na jug eno samo megleno morje, enako tudi v dolini na drugi strani grebena, daleč zadaj vidiš gore, ki jih določiva za tibetanske. Kosiva mesno južino, ribjo pašeto, filete in kekse. Potem se zlekneva in sončiva ter uživava svoj najlepši himalajski dan doslej. Predlagam, da greva še bolj levo (zahodno), ker bi utegnili videti Kančendzöngo. Prečiva snežišče in jo res zagledava, ogromen kolos nad meglenim morjem. Pa Jannu! Proti severu ima imenitno steno. Kar ne moreva se nafotografirati. Sence postajajo vedno izrazitejše in čedalje lepše je, toda čas je za sestop v dolino. Spustiva se na samo sedlo in spet slikava, na drugi strani doline je prelep pettisočak. Potem pa spust, ki postaja vedno mučnejši, neusmiljeno se ugrezava in končno potoneva še v meglo. Muka traja skoraj do porušene bajtice, naprej gre po jarku, ki je precej blaten. Skoraj se zalezeva v skale, vendar naposled le pristaneva na ravnici, od koder je le še dobre pol ure do chaleta, kamor prideva v roseči megli ob 18h. Janez se je vrnil z nastavljanja pasti malo poprej in ravno razpihuje ogenj. Preoblečem se, saj imam višinske škornje, noga-

vice in kavbojke tja nad kolena povsem mokre. Preoblečem se v trenirke in kuham krompir, Jure pa pripravlja avstrijski kruh s salamo in sirom. Pijemo čaj, cedevito in sunfix, končno pojemo še večerjo (krompir – olupljen ter kranjsko klobaso z grahovim pirejem) in se imenitno počutimo. Janez je vesel dobrega lova tega dne, midva pa prelepega dne, ki sva ga preživela na sedlu, začasno imenovanem »Science Col«. Ko hočem narediti še nočni posnetek ob ognju, mi Janez da fleš, toda vžge se šele ob 4. posnetku.

P. S. Na sedlo sem težko hodil, ker sem malo spal (kava zvečer!), saj sem očitno zaspal šele v zgodnjih jutranjih urah. Premišljeval sem o »ljubeznicem« Aleševem pismu in drugem.

Polhov Gradec, 17. 2. 2006

13. 10. se je »podprava znanstvenikov« vrnila v bazo. Na poti, natančneje na planini Shershon, oddaljeni dobro uro hoda od baze,

Na letališču v Katmanduju (Aleš in Dušica Kunaver, med njima dr. F. Srakar, 13. 11. 1972)

smo srečali »kravo«, ki smo ji namenili smrt, načrtovano tako podrobno, da je Janez na njeno čelo celo narisal kraj za strel. Mislili smo si svoje, kaj si je mislila ona, ne vem. Najbrž nič.

Za »višinsko izravnavo« smo se vsi trije odpravili še do drugega višinskega taborišča. Ta »dvojka« je stala okrog 6300 metrov visoko, na dnu snežnega raza, ki (je) vodi(l) naravnost v južno Makalujevo ostenje. Do zgornjega roba ga je preplezala in na vrh stopila odprava tri leta pozneje, tudi takrat pod Aleševim vodstvom.

Minilo je še nadaljnjih devet let. 1. november 1984 je bil sončen, z ljubljanskih Žal pa nadvse jasen pogled na Alpe. Dan pozneje sva se s sinom povzpela na Viš in po pravljico lepem dnevu prenočila kar v avtomobilu v povsem ledeno ivjasti okolici Rabeljskega jezera. To je bilo v letu, ko smo lahko mejo brez plačila prestopili le enkrat v letu, sin pa je nameraval kupiti smučarske čevlje in se zato seveda nisva mogla vrniti v – domovino. Naslednje jutro sva se torej odpeljala v Beljak in izvedela, da lahko MWS (davek na dodano vrednost) znamenite veljave in spomina dvigneva kar na avstrijski strani meje. Nepričakovano obdarjena s šilingi (tako kot depozita neprijaznega spomina in MWS/DDV tudi teh ni več, kako se vse spreminja!) sva se napo-

tila kar na Dunaj, kjer sta tiste dni že bili žena in hči/mati in sestra. Družinska prijateljica Linde, »dunajska mati« naše hčerke, mi je pod večer povedala, da se je v Sloveniji zrušil helikopter. Brezbrižno sem pomislil, da govori o tistem vojaškem, ki so ga že nekaj časa iskali na Kočevskem. Ne, ne ... v roke mi je potisnila časopis, v katerem sem prebral, da je med umrlimi tudi – Aleš Kunaver. Zrušil se mi je svet. Saj ne more biti res ... Pa je bilo, in tako se Ti lahko, nepozabni Aleš, samo s pravkar napisanim zahvalim, da sem lahko odšel s teboj na III. (Anapurna II, 1969) in IV. JAH (Makalu, 1972) in tako neznansko obogatil svoje gorniško in botanično izkustvo. Že na Anapurni sem »ušel« na trojko, tri leta pozneje pa sem ga, kot je tukaj zapisano, spet polomil. Obakrat si mi povedal, da nisem prav ravnal, a to na način, da ni ostala med nama nobena senca. Točki 6 in 9 Tvojega pisma razločno govorita o Tvoji simpatiji in razumevanju do raziskovalnega dela. Ker slovenska planinska javnost (delno) zamuja s spominom na Makalu 1975, naj mi bo oproščena tudi zamuda ob omembi tvoje lanske 70-letnice, ki ji je pravzaprav namenjen tale zapis. Le kaj vse bi še ustvaril in dosegel, če bi jo doživel ...

Polhov Gradec, 16. 2. 2006 ◉

Zgrešen korak – beseda kriva

Samo en napačen korak mi vzame svetlobo dneva in drget bližine, kot kamen na melišče med spomine odkotalim se. Kdo sploh ve še zame?

Beseda napačna, čeprav le ena, zapre vsa pota mi na tvojo goro, polnočno sonce mrkne v strašno moro, da med seraki tavam izgubljena.

Ledene gmote v srcu ne raztaja pomladni žarek, ki planino zbuja, poletja žar, jesenski šopek ruja.

Samo še zima je, vihar razsaja, zamet stopinjo zadnjo že prekriva, med nama pa reži beseda kriva.

Metka

Raztrgani pajčolan

Meglà zastira ti razgled v daljave, jeziš se nanjo in na sneg po poti in burja stresa te in mraz te moti, ko vzpenjava se v najine višave.

A zame so meglè kot pajčolani, ki skrivajo, kar sanjam. Hrepeneče za njimi iščem tisti košček sreče, ki mi usoda (kdo?) ga vztrajno brani.

Premagala sva veter, mraz, zamete, meglè so se pretrgale in sonce razlilo svojo luč je tja čez Ponce.

Pogled se ti razjásnil je, obete pa moje je odneslo, čar izgubil se je – na vrhu nisi me poljubil.

Metka

Naše dragocenosti se nevarno izgublajo

Pogovor z Dušico Kunaver

Pogovarjala se je Mateja Pate arhiv Dušice Kunaver

Za Dušico Kunaver je nemara slišal vsak gornik, ki ga količkaj zanimajo zapisi o slovenskem alpinizmu. Upokojena učiteljica angleščine, avtorica številnih knjig z alpinistično, etnološko in pedagoško tematiko, se je pisanju resneje posvetila po smrti svojega moža, alpinistične legende Aleša Kunaverja, ki je umrl leta 1984 v helikopterski nesreči. Delo ji je pomagalo premagovati prve težke trenutke po tragičnem dogodku. Štiri leta pozneje je s knjigo s kratkim in jedrnatim naslovom »Aleš Kunaver« lik in delo svojega moža približala vsem, ki ga niso osebno poznali in niso vestno spremljali dogajanja v najvišjih gorstvih sveta. To je bil začetek dolge in plodne pisateljske poti, katere gonilna sila je želja po ohranjanju dragocenosti, ki jih premore slovenski narod. Z zbiranjem in zapisovanjem ljudskih modrosti, pesmi, običajev, bajk in pripovedk ter z izbiranjem in objavo podatkov iz bogatega alpinističnega arhiva pokojnega moža skuša gospa Dušica te dragocenosti iztrgati pozabi. «Če ima nek narod razlog za ponos, potem mora biti ponosen, ker bo lažje živel, lažje šel v prihodnost in mu ne bo treba samo posnemati in občudovati tujine,» pravi.

Vaša prva knjiga z alpinistično tematiko je velik poklon vašemu pokojnemu možu. V njej se posrečeno prepletajo njegovi odpravarski zapiski in razmišljanja z utrinki iz zasebnega življenja, ki Aleša prikažejo v vlogi moža in očeta. Ste se težko odločili, če in kaj sploh boste objavili?

Moram poudariti, da so vsa moja prizadevanja okoli te knjige tudi poklon vsej prvi generaciji slovenskih himalajcev. Čutila sem, da želim knjigo napisati, ampak - kaj dati noter? Pomislite, naši himalajci so leta 1960 popolnoma začetniško, v doma narejenih puhovkah,

brez himalajskih izkušenj, šli v nek svet, kjer so imeli nekateri narodi že stoletne izkušnje. Petnajst let pozneje je bil naš majhen narod v sami svetovni špici! V zgodovini himalajizma oziroma alpinizma ni nobene primerjave s tem meteoroskim vzponom. Vse to sem vedela. Aleš je ničkolikokrat rekel, da so v moštvo odlični fantje. In potem se znajdeš med vsem tem gradivom, med tisoči metrov filma, časopisnimi izrezki, rokopisi; res je bilo težko narediti izbor. Knjiga je izšla leta 1988; dve leti sem le izbirala, kaj uvrstiti vanjo ... Moram se lepo zahvaliti vsem alpinistom: karkoli želim, dobim in če potrebujem pomoč, mi vedno in povsod pomagajo.

Ste se pred tem že ukvarjali s pisanjem?

Pravzaprav zelo malo. Začela sem z očetovimi spomini. Hude stvari je doživel v prvi in drugi svetovni vojni in je imel napisane

"Koliko imam lepih spominov, še za sto let ... in vsi so povezani s hribi".

spomine. Že kot otrok sem vedela, da je to nekaj neskončno dragocenega. Žal je umrl nekaj tednov, preden je knjiga izšla; meni je bilo to delo zelo dragoceno. Potem sem začela z angleškimi učbeniki. Kot učiteljica sem opazila, da otroci v šoli ne poznajo slovenskih pesmi in sem začela pripravljati knjigo Slovenska pesem v besedi in glasbi, pri kateri mi je Aleš ogromno pomagal. Nabrala sva gore materiala; knjiga je bila tik pred izidom, ko se je Aleš ponesrečil. Potem pa sem videla, da mi je pisanje pomagalo premagovati tiste prve najhujše trenutke.

V knjigi Aleš Kunaver so še posebej simpatični odlomki iz družinskega življenja, ki je bilo stvano tudi iz gorniških doživetij. Ste bili že prej navdušeni nad gorami ali ste v gore začeli zahajati skupaj z možem?

Z Alešem, ja. Spoznala sva se leta 1957, ko sem bila študentka drugega letnika. Takrat smo študentje dobili kočjo v Tamarju in smo tja hodili na udarniško delo, kopat jarke, napejvat vodovod, ... in tam sva se z Alešem spoznala. Prej nisem hodila v hribe, ker je oče iz vojne prišel invalid, pa tudi denarja ni bilo. Spominjam se, da mi je bilo kot otroku neskončno veliko doživetje izlet na Šmarno goro. Moje planinstvo - ne alpinizem, kajti od nekdaj sem se

bala vertikale - je torej povezano z Alešem. Najlepši spomini so gotovo z gora, vsako nedeljo smo nekam šli. Aleš je stokrat rekel: »Lepega vremena se ne čaka doma!« In smo šli, pa čeprav le popoldne po kosilu v hrib za hišo. Zelo lepo družinsko življenje smo imeli povezano s hribi.

Niste nikoli poskušali svojega moža odvrniti od alpinizma? Gotovo vas je bilo strah zanj ...

Zmeraj me je bilo strah, samo nikdar ga nisem skušala odvrniti od tega. Preden sva se poročila, sem vedela, kaj delam. Vedela sem, da je alpinist po duši, njegova osebnost je bila prežeta z gorami. Vedno sem se bala, vendar - Aleš je bil silno previden človek, zelo razsoden, preudaren. Plezal je od svojega 15. leta, pa ni doživel nobene nesreče.

Znal je obrniti, ko je bilo treba. S prijateljem sta šla recimo pozimi v severno triglavsko steno, v čudovitem sončnem vremenu in v takem je naslednji dan tudi prišel nazaj. Dejal je, da nekaj ni bilo v redu; veter ni prav pihal, zarja in oblaki niso bili pravi ... in naslednji dan je bil snežni vihar. Pa Sfinga, recimo. Sedem let je hodil tja in se vračal, dokler mu končno ni uspelo - hočem reči, da ni šel čez mero.

Kako ste pozneje sprejeli odločitev vaših otrok, da se bodo začeli ukvarjati z alpinizmom?

Aleš otrok in mene ni nikoli spodbujal k temu. Ko so otroci zrasli in je videl, da jih ne bo mogel zadržati, je rekel, da če jih ni mogoče odvrniti od tega, jim je treba pač pomagati z opremo in z nasveti. Tako je vedno dajal drobne nasvete, pazil, da bo vse čim bolj varno, jaz sem se pa vedno tresla. Ampak - če pomislim, koliko imam lepih spominov, še za sto let ... In vsi so povezani s hribi. Aleš je znal združiti družinsko življenje z alpinizmom. Naša družina ni bila zaradi njegovega alpinizma nič prikrajšana, če izvzamemo odprave v Himalajo. Če smo šli skupaj v hribe, smo dostikrat naredili tako, da smo ga mi počakali kje pod steno, on pa je vmes skočil za nekaj uric na plezarijo. Veliko je pomenilo, da smo znali to združiti.

Vaše zavzeto spremljanje dogajanja v slovenskem alpinizmu je bilo posledica zakona z Alešem ...

Aleš si je zadal cilj spraviti slovenski alpinizem v svetovni vrh. To je bil njegov osebni cilj, cilj njegovega življenja. Ko so naši alpinisti prvič videli Himalajo, so bili vrhovi vseh osemtisočakov že osvojeni. Sedem let po tem, ko se je svet ustavil ob novici, da sta Hillary in Tenzing stala na vrhu Everesta, so šli naši na Trisul. Mimogrede, Anglež Longstaff je bil na Trisulu že leta 1907 - že to pove, koliko smo mi zamudili. Ko je Aleš leta 1960 prišel s Trisula, sem vedela, da se bo v Himalajo še vrnil. Leta 1962 sta šla z Zoranom Jerinom v Nepal, Aleš je o tem posnel film, Zoran pa napisal knjigo (Vzhodno od Katmanduja). Takrat je šel Aleš na ogled ciljev bodočih odprav. Na tej poti je prvič videl Lotse in si ga postavil na obzorje svojega življenja. To je bilo nekaj neverjetnega. Leta 1962, osem let, preden je bila preplezana prva stena v Himalaji (Anapurna, 1970, angleška odprava), ko je bil domet slovenskega alpinizma šesttisočak (Trisul), si je Aleš ustvaril vizijo o južni steni Lotseja, za katero vemo, da je bila naslednjih 20 let poligon svetovne elite! Zelo usodno je na to alpinistično pot posegel Čopov steber pozimi. Vedeti moramo, da je bila takrat drugačna miselnost kot danes, bil je zelo globok in zelo iskren patriotizem. Kolikokrat mi je Aleš rekel: »Ko bi ti vedela, kako je, ko greš proti vrhu in daš zastavo v nahrbtnik!« To je njim res zelo veliko pomenilo. Da bi nam kdo vzel Čopov steber?! »Čopa« sem se zelo bala, ker sem vedela, da ne bodo odnehali. Je bila pa izkušnja iz Čopa zelo trda; Šrauf je rekel, da mu je na Daulagiriju pomagala preživeti: »Če smo preživeli Čopa, bomo pa še kaj drugega ...!« To jim je dalo veliko poguma in samozavesti. Na himalajske začetke je treba gledati z očmi tiste dobe. Ko so se naši alpinisti vrnili s prve himalajske odprave, je slavil ves narod, to je bil narodni ponos. Sledil je Kangbačen (1965), nato Hindukuš (1968), kjer je našim himalajcem zrasla samozavest, tako da je naslednje leto sledila Anapurna, prvi sedemtisočak, potem pa je bilo dovolj

poguma za Makalu leta 1972 ... Aleš je rekel: »Če zamudiš vlak, moraš teči hitreje od njega.« To so slovenski alpinisti tudi storili.

Pozneje ste del obsežnega arhiva o odpravah, ki jih je vodil vaš mož, objavili v knjigi od Triglava do treh vrhov sveta.

Ta knjiga je bila izdana ob stoletnici slovenskega planinstva. Zakaj od Triglava do treh vrhov sveta? Če vzamemo Triglav kot simbol: kako ganljivo je, da ni bil slovenski do leta 1918, pa so vendar vse najpomembnejše poti nanj ostale slovenske: prvi pristop, prvič čez severno steno, Centralni steber, tudi pozimi, pa Sfinga kot nek zadnji problem ... Naslednja generacija alpinistov je »skočila« s Triglava v Himalajo - danes imamo Slovenci v tretjem zemeljskem polu (Makalu, Everest, Lotse) tri prvenstvene smeri! To je vendar ponos, izjemen dosežek nekega naroda. To želi povedati knjiga Od Triglava do treh vrhov sveta. Knjiga o Čopovem stebru (ki je izšla lani ob šestdesetletnici prvega vzpona, op. p.) je prva knjiga v zbirki Prvi slovenski himalajci in bara sab Aleš; naslov je malo dolg, ampak prvo himalajsko moštvo ne sme biti pozabljeno. V pripravi so knjige o odpravah na Trisul, Makalu, Lotse in o Sfingi; vse naj bi izšle letos. Knjigam bodo priloženi tudi DVDji s filmi (Trisul - o odpravah iz leta 1960 in 1987, Lotse - odprava iz leta 1981) oziroma z diapozitivi in izvirnimi radijskimi pogovori

«Mislim, da sem tista srečna babica, ki si gre napolnit baterije k vnukom».

med bazo in steno (Makalu - odpravi leta 1972 in 1975). Na DVDju bo izšel tudi film, ki ga je Aleš posnel v Nepalju leta 1962.

Zadnja leta knjige izdajate v samozaložbi, imate svojo spletno stran s spletno trgovino. Kako ste prišli do te zamisli? Založbe niso bile naklonjene izdajanju knjig s področij, ki vas privlačijo?

Kaj naj rečem – slabe izkušnje. Nekaj zelo grenkih izkušenj sem morala preživeti. Videla sem, da je pri nas le v samozaložbi možno izdajati nekomercialne knjige. Vse je sicer zelo skromno, saj je finančno zelo težko. Nimam nobene prodajne mreže, tudi nisem tak tip. Niti eno od področij ni komercialno; z angleščino ne moreš prodreti, ker so tuje založbe zelo agresivne in domača pamet nič ne velja, ne glede na to, da sem prepričana, da je to, kar sem naredila, zelo dobro. Z etnologijo sem imela vedno težave, tudi zato, ker sem anglistka, ne pa slavistka ali etnologinja; če bi bila vsaj glasbenica, bi mi to pomagalo. Kot učiteljica sem videla, da naša kultura nazaduje, da je mladi ne spoštujejo; ampak - saj niso mladi nič krivi. Ne ljubiš, česar ne poznaš! Pri poučevanju na različnih šolah sem opazila, da ko začneš pripovedovati o domačih stvareh, »nehajo dihati«. To, da mladih nič ne zanima, sploh ni res. Mlad človek nima, česar mu ne daš. Čutila sem, da bi bilo treba stvari obelodaniti. Dvajset let sem porabila za branje knjig, največ iz 19. stoletja, stotine ur sem preživela v NUKu ob Kmetijskih

in rokodelskih novicah ter Slovenskih večernicah. Toliko znanja, izpiskov, izrezkov iz časopisov sem si nabrala, da se mi je zdelo škoda, da ne bi kaj napisala, ko pa vem, da je lepo in da se mora ohraniti.

Kako izbirate, kaj od slovenskega ljudskega izročila boste zapisali? Dobite namige sproti, od koga drugega ali imate spisek želja, ki jih počasi uresničujete?

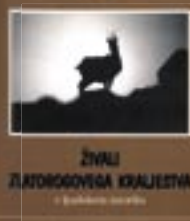
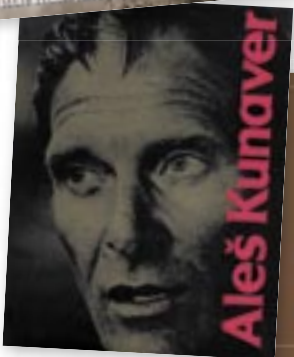
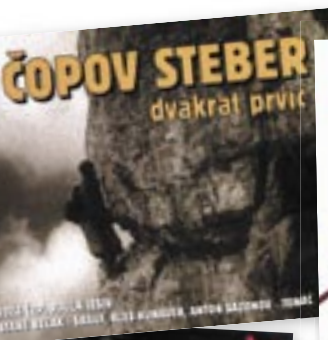
Leta in leta zbiraš in se ti nabere ogromno materiala. Iščeš pravljice, najdeš pesmice, iščeš pesmice, najdeš pregovore, iščeš pregovore najdeš šege, iščeš šege ... In potem ne veš več, kako bi se stvari lotil. Pa opaziš, da je o kamnu ogromno gradiva in narediš knjigo o kamnu. Pa da je v kruhu neskončno veliko ... Tako sem ugotovila, da je najbolje začeti s tematskimi sklopi. O živalih, rastlinah, kamnu, kruhu, vodi, najpomembnejših elementih našega izročila. Gradivo samo me je vodilo v to tematsko razporeditev.

Zasledila sem tudi knjige o slovenskem ljudskem izročilu v angleščini ...

Včasih sem zaradi tega žalostna ... Še dobro, da sem taka kraševska trma. Če gledam s poklicnega stališča – tuji učbeniki ne dajo našemu otroku nobenega vedenja, kako bi tujcu predstavil svojo deželo. Maturant ve vse o Londonu, Shakespearu, kar hočeš, ko pa mu rečeš: »Pelji tujca po Ljubljani«, pa ne ve nič povedati. O mestu, ki ima od mostiščarjev dalje naselitveno kulturo, slovenski izobraženec ve le zelo malo povedati. Nevarno je, kako se te naše dragocenosti izgublajo. Vendar vsa čast nekaterim šolam in posameznim učiteljem, ki se trudijo in pripravljajo razne projekte, ob katerih šolarji zbirajo krajevno ljudsko izročilo.

Še sledite aktualnim dogajanjem v slovenskem alpinizmu? Kaj mislite o modernih načinih spremljanja dogajanja na odpravah (internet, ...)?

Trudim se slediti, prebram Planinski vestnik, ampak zdaj, ko sem se tako zakopala v

te knjige in filme o Aleševih odpravah, me čas večkrat prehiti in se informiram »za nazaj«. Če govorim kot opazovalka alpinizma, se mi zdi, da so danes alpinisti zelo pod pritiskom. Če pogledam nazaj – v času odprave na Trisul smo brali skoraj dva meseca stara pisma, potem so se ta pota krajšala, pri odpravi na Makalu so že imeli nekakšne šifre, s katerimi se je dalo komunicirati prek radia, tako da smo novice dobili recimo dvakrat na teden. Po Aleševi smrti pa se je hitrost sporočanja še povečala. Mislim, da je to, da je nek alpinist sredi stene na očeh vsega sveta, velik dodaten napor.

Mislite, da so ljudje zaradi sodobnih medijev kljub popularizaciji plezanja manj lačni knjig? Se je včasih več dalo na knjige?

Zagotovo. Zdaj je preprosto vsega preveč. Knjig, filmov ... Če spet pogledam nazaj – kako smo v času odprave na Trisul drug drugemu grabili časopis iz rok in brali dva meseca stare novice! Danes se mi zdi, da gredo kaki vrhunski dosežki kar tako mimo, da se mi včasih zdi kar krivično. Mislim, da ni področja v Sloveniji, kjer bi naš narod bil 30 let v samem svetovnem vrhu. Tudi ne vem, če je kakšen drug narod tega sposoben; saj si dober eno leto, dve, ne pa trideset! Vse, kar se dogaja v špici alpinizma, je tako ali drugače povezano z našim alpinizmom. Škoda, da se v naši publikli določene stvari tako ignorirajo. Naš alpinizem ima stare korenine in to je velika odlika. Vendar – svet se preveč hitro vrti in se ne ustavi takrat, ko bi bilo treba. V poplavi informacij pa se bistvo dostikrat izgubi.

Kako najdete čas in energijo za vse aktivnosti, ki vam polnijo vsakdan?

Kaj naj rečem? Po svoje je tudi starost dobra stvar. Stari ljudje rabimo manj spanja. Zdaj mi štiri, pet ur spanja zadostuje, to pa pomeni, da si za toliko tudi podaljšaš delovni dan. To je velika pridobitev starosti. Ogromno energije mi dajo vnuki. Mislim, da sem tista srečna babica, ki si gre napolnit baterije k vnukom.

»Korenine moramo imeti v domači zemlji. Potem, ko drevo zraste, naj vrhovi gledajo v svet, korenine pa naj bodo doma ...« mi je odzvanjalo v glavi, ko sva se poslovili. Po koncu pogovora sva še malo klepetali »off the record«, a si nisem mogla kaj, da ne bi zapisala odlomka pogovora kot pomenljive sklepne misli. »Poglejte recimo Mojstrano z Dovjem, 2000 prebivalcev imata, pa okrog 30 olimpijskih smučarjev in vrhunskih alpinistov svetovnega formata. Pa kje na svetu je še tak kraj?! Pa mnogo Slovencev tega sploh ne ve! Nimamo niti alpinističnega ali planinskega muzeja, niti enega kvadratnega metra, kjer bi lahko prikazali vse te dosežke! Neverjetno. V tem delamo velike napake kot narod. Miselnost nekega naroda, ki je sam nase ponosen, je drugačna.«

Gorniška bibliografija Dušice Kunaver
Aleš Kunaver. Maribor: Obzorja, 1988.
Od Triglava do treh vrhov sveta. Radovljica: Didakta, 1994.
Čopov steber – dvakrat prvič. Ljubljana: samozaložba Dušica Kunaver, 2005.

Prednaročilo knjige z DVD-jem

TRISUL – VARUH BOGINJE

Trisul je prvi slovenski himalajski vrh, tja je leta 1960 vodila prva slovenska himalajska pot. Tu je bil posnet prvi slovenski himalajski film. Knjiga in DVD, ki bosta izšla predvidoma septembra letos prinašata knjižno in filmsko dokumentarno gradivo o 1. slovenski himalajski odpravi in še o dveh naslednjih odpravah na to goro: leta 1976 in 1987. Z nekaj prvenstvenimi smermi so te naše himalajske odprave spremenile himalajski Trisul v »slovensko goro«.

Knjiga in DVD bosta izšla v zbirki Prvi slovenski Himalajci in bara sab Aleš. Lani je kot

prva v zbirki izšla knjiga Čopov steber – dvakrat prvič.

Prednaročniška cena za komplet (knjiga+DVD) je 5.800,00 SIT (24,20 €), DDV vključen v ceno. Vplačila na račun 02013-0089119151 NLB Ljubljana-Šiška. (Dušica Kunaver s.p., Mesesnelova 8, 1210 Ljubljana – Šentvid, www.kunaver.com)

V pripravi so še naslednje knjige in DVD-ji:

- Makalu – Prvič prvi v Himalaji
- Triglav in triglavska Sfinga – Prvič
- Dežela Šerp
- Lhotse – Prestop čez meje starega alpinizma

Razbiti kelih

Ledinska imena pripovedujejo

✍ in 📖 Dušan Škodič

Že vsaj teden dni, vse od rožnovenske nedelje, je deževalo brez prestanka. Sesirjeni oblaki so polegli na vrhé, da očem ni bilo dano videti, ali tudi tam zgoraj dežuje ali pa se je morda že sprevrglo v sneg. Odmaknil je pogled od okna in si počasi slekel talár ter ga zgledno preganjenega položil na komodo. Šele preoblečen se je sklonil in pobral tanjši poleni, ki sta na razkopani žerjavici kmalu zagoreli. Naraščajoči plamenčki so pomagali razkriti vso borno opremo malega župnišča. Z gorečo trsko je v nespameti prižgal obe debeli sveči v svečniku, pa takoj nato eni poklopil steno, da je zadušalo po medenem vosku. Že tretje leto je maševal v

tej majhni, zakotni fari. Nič ni kazalo, da se ga bo škofija kaj kmalu usmilila in ga dodelila kam v prijaznejšo notranjost. V trenutku slabosti si je celo drznil pisati prelatu, zadovoljivega odgovora pa ni dobil. Prvič mu je svetoval le potrpežljivost in mu priporočil, naj se bolj poglobi v duše svojih podanikov ter iz njih poskuša oblikovati bogaboječe ovčice. Takšne priložnosti v veliki fari, kjer ni tolikšnega pomanjkanja in kjer se razraščata farizejstvo in nemorala, nikdar ne bo imel. Potrpi, sin moj, mu je pisal, in se uči življenja! Po letu dni je poslal še drugo pismo, vendar nanj sploh ni več dobil odgovora. Tukaj pa je življenje trdo in ljudje cerkvi niso

Gore nad Kurjo dolino

📖 Zoran Gaborovič

naklonjeni nič bolj, kot jim je nujno. Ozrl se je v kot, kjer je viselo metrsko razpelo in na njem preprost kipec. V plapolajoči svetlobi je bilo videti, kot bi se križani trudil osvoboditi žebeljev, ki so mu prebičano telo priklepali na les. In krvava solza v njegovem očesu je grozila, da mu bo vsak trenutek zdrsnila po licu.

Iz veže se je zaslišal ropot. Le kdo bi lahko bil, se je zdrznil iz trenutne zamaknjenosti. Takoj nato je potrkalo.

»Naprej!« Vrata so se z ječanjem vdala in vstopil je fantič, morda dvanajstih let, napravljen kar se da revno in obut v cokle.

»Hvaljen Jezus,« je obstal pri vratih s pomečkanim klobučkom v rokah. Tla, ki že predolgo niso bila poribana, je zmočilo nekaj kapljic, ki so mu odpadle z oblaci.

»Na vekov veke! Kaj bo dobrega, Ožbej?« je vprašal, ko je v prišleku prepoznal Potočnikovega ovčarja. Pobič je imel v resnici že štirinajst let, le da je bil za svojo starost zelo drobne postave. Nekje iz Tuhinjske doline so ga pripeljali, še preden je on prišel sem za župnika.

»Jaz,« je jecljal s tresočo spodnjo čeljustjo, »za ovcami sem bil, v Mokrico so se mi zalezle.« Šele zdaj je lahko opazil, da ima fant čisto pomodrele ustnice. Iz vlažnih, od klobučka poležanih las se mu je komaj opazno kadilo. Prijel ga je za roko in posedel na stol pri peči.

»Saj si vendar ves prezebel. Čemu pa si prišel sem, Ožbej? Pri ovcah ti jaz ne bom mogel pomagati.« Segel je po ročki na robu štedilnika in z obžalovanjem ugotovil, da je v njej le še nekaj postane šipkove usedline. Zjutraj je malo zalezal in ni utegnil pristaviti novega. Kasneje pa se ni spomnil.

»Do doma imam še daleč,« je v zadregi sklonil glavo. »Zeblo me je.«

»Že dobro, Ožbej,« se mu je fant zasmilil. »Ko si odpočiješ in se ogreješ, pa pojdeš dalje.« V njem se je spet zganil tisti človeški občutek, ki ga je včasih v boju s svojimi notranjimi dvomi in skušnjavami prav po nemarnem zapostavljal. S korcem je zajel vodo iz vedra in napolnil ročko, ki je bila z notranje strani zaradi kuhanja čaja prevlečena s temno rdečo patino, ter jo postavil na štedilnik. Presenetljivo so se drva takoj vnela in dimnik je kljub navzdol tlačecemu vremenu dobro potegnil. Opazoval

je fanta. Na drobnem obrazu z udrtimi lici so izstopale velike črne oči. Zarezici nad nosom sta izdajali skrb in negotovost v njegovi duši.

»Povej mi. Te gospodar kdaj tepe?«

»Včasih,« mu je bilo neprijetno. »Ne prehudo,« je skoraj zašepetal, kot bi se bal lastnega glasu.

»Koliko ovac se ti je izgubilo? Dve, tri?«

»Šest. Nisem si več upal za njimi. Treskalo je.« Seveda je treskalo, zadnje dni je bilo, kot bi se napravljalo na nov vesoljni potop, je pomislil gospodar in pogledal skozi okno. Tema bo zaradi debelih oblakov vsaj eno uro prej. Rosa na šipi mu je čez nekaj časa povedala, da je voda v ročki zavrela. Vsul je šipkovega čaja.

»Se bojiš domov?« ga je vprašal skozi soperico, ki se je dvigala iz pločevinastih skodel pred njima. Opazoval je fantove prste, še vedno rahlo pobeljene od mraza, ki so drhteče oklepali toplo posodo.

»Gospodar je rekel, da pred zimo ne dobim čevljev, če ne najdem ovac.«

»Moj bog,« je pomislil, »kako me preskušaš! Dal si mi pamet in jaz sem se dal tebi. Le kako naj najdem besedo tolažbe ob taki nedolžni preproščini? Fantu bodo odrekli čevlje, ker mu je nekaj ovac zbežljalo v hrib, kdo ve, morda jih je celo strela in ležijo pod kakšno steno. Vsa fara živi v pomanjkanju in se trudi za svoj vsakdanji kruh. Letine so slabe in tudi pri ofru se pozna, da se ljudje ob trudu za preživetje vedno manj zanašajo na božjo pomoč. Morda sem res premalo potrpežljiv, kot mi je bilo očitano. Celu sebičen, ker bi se rad umaknil na boljše, ne da bi lahko pred bogom in pred seboj rekel, da sem poskušal vse, kar je bilo mogoče, da bi spremenil ta svet vsaj za velikost prašnega zrna na bolje. Ali imam pravico biti nezadovoljen, ker moram štediti s svečami in ker imam v tabernaklju le reven bakren kelih namesto zlatega, kakršnega imajo na Štifti, kjer sem kaplanoval?«

»Mar ni nikogar drugega, mislim, odraslega pri hiši, da te pošiljajo samega?«

»Ni. Lani je volarju pri vleki hlod stisnil nogo, pa sem poslej sam za te reči. Pa saj,« so se mu zasvetile oči, »nam poslej ne bo več hudega. Tudi čevlje bom dobil. Če ne, si jih bom pa kar sam kupil.« Kot da bi si pregriznil jezik, je nenadoma umolknil.

»Seveda, Ožbej,« je rekel gospod in vstal. Pomišljal je za trenutek pred omaro, ne dolgo, samo za trenutek, nato pa vendarle podlegel slabosti in iz zelenke izvlekel zamašek in si v skodelo vlil dolg curek. V nos mu je puhtil vonj po nagnitem sadju. Zadnja letina je bila res slaba.

»S čim pa jih boš plačal? Denarja ti gospodar ne bo dal. Če bo manj volne in sira, tudi zaslužka ne bo. Pa še z bolnim hlapcem ga je udarilo. Vere manjka pri vaši hiši, Ožbej, vere!« je rekel med dolgim požirkom, že napol iz navade. Križani, ki se mu je pri tem prikradel pred oči, ga je grdo gledal.

»Zlatá bom prinesel s hribov. Potlej nam ne bo hudega, ovce bomo pa kar nove kupili, če teh ne najdemo,« je fantaziral.

»Če bi bilo tako preprosto, bi jaz imel že najmanj škofovski prstan,« se je kislo nasmehnil gospod, in preden je vrnil zelenko na svoje mesto, vlil še en kratek pljusok.

»Res, iz Zlatega studenca. Ko sem šel za nemarnicami, sem naletel nanj.«

»Ožbej, to so vendar pripovedke. Dokler jih pripovedujejo otrokom, je to dobro. Če pa jih nekdo širi med ljudmi, je to škodljivo in grešno, ker zavaja v požrešnost in nerazumnost. Človeka odvrča od pametnega dela in ga trga od kmetije in družine, za katero mora skrbeti, če mu jo je bog dal. Nagovarjanje k temu pa je smrtni greh!« je povzdignil prst.

Fantu je nekoliko stisnilo grlo. Pa je vendarle nasprotoval.

»Res sem ga našel. Prav tako je, kakor pripovedujejo. Zlati kamenčki se prekopicujejo po njegovi strugi in zlatega prahu je okoli skal v njej, da je voda kar motna.«

»Ožbej, za boga svetega!« je ušlo gospodu, ker si je pri tem nekoliko poparil brado in se polil s čajem po srajci. »Kaj pravi osma božja zapoved? Se zavedaš, kam vodi takšna pot? Bahanje in laganje spadata v greh jezika, ki se ga skrajno težko popravi!«

»Saj ne lažem. Vam se pa sploh ne bi upal,« je zašepetal. »Hodil sem po Mokrici, ko se mi je zazdelo, da iz megle slišim ovce, ki blodijo

v strmali. Vedno težje je bilo in že sem hotel odnehati. Pa nisem, če so se one prebile, se bom pa tudi jaz! Ko sem splezal čez prepaden rob, sem zaslišal šumenje vode in sem si rekel: našel sem jih, hvala bogu. Užejala jih je strmina in so šle pit. Naredil sem še nekaj korakov in namesto ovac ugledal majhen trop gamsov, ki se je napajal v tolmunčkih. Mladiči so se igrali in poskakovali v vodi, zdaj na eno, zdaj na drugo stran brega. To je bilo nekaj za videti; ko so skakali iz vode, so imeli parklje vse prekrite z zlatim prahom, dokler se jim ni obletel na tla. Vodnica je nekajkrat z roglji potegnila po zlatem grušču, da sem čisto razločno slišal, kako je cingljalo.«

»In ti imaš seveda polne žepe tega grušča, fant nesrečni?« je sedel k njemu. »Ampak ga nimaš, kajne? Zato ker si pozabil vzeti s seboj en sam, samcat drobižek. Eno samo luskico, ki bi razodevala, da nisi lažnivec. Ne vem, kaj bo iz tebe, Ožbej, ne bo se ti dobro izteklo, če ne boš znal ločevati zrnja od plev. Eno strupena ljuljka med žitom lahko okuži celo vrečo krušne moke in z ljudmi je ravno tako. Takšni postanejo izobčenci v svojem okolju že za življenja in ob svojem koncu še pri bogu. Zapomni si to!«

»Ustrašil sem se. Saj sem hotel zraven, pa mi niso pustili. Ko sem naredil korak proti njim, so mi šli kar naproti. Cel trop. Ko sem se ustavil, so se ustavili še oni. Še dvakrat sem poskusil, pa se je ponovilo. Še mladiči so se nehali igrati, samo gledali so me in se postavili kot zid, ki je bil z vsakim korakom bližje. Zbežal sem, preden bi me porinili čez rob.« Oči so se mu zasolžile in šibka ramena so se mu zatresla v krču. Pogreznjen v star, grobo tesan stol je bil videti še manjši, kot je bil v resnici. Tanke noge, ki so mu visele skoraj do tal, je imel umazane in obtolčene. Gotovo si je sezul cokle in jih zataknil za pas, ko je plezal po skalah. Komu se ne bi zasmilil?

»Nekaj polente je še ostalo od južine,« je gospod prekinil mučno razpoloženje v sobi. Na mizo je postavil pokrito posodo, skoraj do polovice polno postanih koruznih žgancev. Ker so bili dolgo na robu štedilnika, so bili suhi kot poper, zato jih je zalil s skodelo mleka in iz predala potegnil dve žlici. »Ti kar začni, gotovo si ves prestradan in ti bo tudi to teknilo. Kuharice žal nimam.« Stopil je do omare in si

še enkrat nalil v prazno skodelo. Ko je pogoltnil dolg požirek, je globoko zajel sapo, ker mu je žganje kot ogenj steklo po grlu, in se nato z mokrimi očmi obrnil k fantu.

»Jutri po maši bova šla po ovce, Ožbej. Škoda, da bi zastoj hodil domov, gospodar bi te jutri tako ali tako spet poslal v iskanje. Zgoraj bo kmalu sneg in ni več dosti časa, da bi jih našel še žive. Tudi zate bi bilo nevarno. Nič ne skrbi, sporočil bom po ljudeh, da te ne bodo pogrešali. Tako bo še najbolj prav!«

Seveda, fanta je skrbelo, kako bo doma. Ni bilo prvič, da je doživel, kako so se ljudje v sili zatekali k blodnjam, ki so jim tako globoko verjeli, da so mu jih celo v spovednici zagovarjali kot sveto resnico. Toda življenje je težko in hoja po solzni dolini je tlakovana z ostrim kamenjem, iz katerega raste trnje.

Iz doline globoko spodaj se je prikradlo komaj slišno pritrkavanje. Pri Sv. Petru in Primožu, pri Sv. Lenartu, Sv. Florjanu, Sv. Ani in drugih cerkvah v stahovski okolici je zvonilo poldan, vendar se v dolino ni videlo. Gospod je postal in si otrl potno čelo pod klobukom. Na glas sta zmolila očenaš, katerega besede so se potapljale v na videz mastno, temno sivo oblačno gmoto, ki je ležala na gorah kakor debela plast lončarske gline. Po malem je deževalo že vse od jutra. Blizu gozdne meje sta prispela do velikega oboka, ki je pod seboj razkril prostorno jamo. Zatekla sta se v njeno temačno zavetje, da si oddahneta. Gospod je iz torbe potegnil krajec starega kruha, ki mu je vlaga prav dobro dela, saj je toliko popustil, da ga je bilo mogoče brez težav odrezati. Zraven sta prigriznila vsak svoje jabolko.

»Je še daleč, Ožbej? Kje si jih včeraj slišal? Tu nikjer ne kaže na kakšno vodo.« Bil je utrujen in že daleč spodaj je pravzaprav začel dvomiti o pravilnosti svojega početja in vsakih nekaj korakov je pomišljal, ali ga danes preskuša hudobec, ki ga hoče odvrniti od namere, ali se mu le noče pokoravati to posvetno telo, nevajeno tovrstnih naporov. V mislih se je spomnil na Gólgoto, ki jo je moral prehoditi trpeči Jezus s težkim križem na rami, in to mu je pomagalo. Ob tem je ves njegov napor zvođenel.

»Sedaj morava pod tisto steno in ob njej, vse dokler ne prideva okoli, toliko, da bosta

Prédaselj in Bistrica že prav pod nama. Od tam je šele mogoče v grapo, po kateri teče voda.«

Ko sta pojedla, je gospod pospravil nož nazaj v torbo in si sezul čevelj, da bi iz njega odstranil kamenček, ki ga je žulil. Potem sta krenila naprej in kmalu dosegla dolge, nizke stene, ki se vlečejo po jugovzhodnih rebrih Mokrice. Strmina je naraščala in hoja po strmih, od vetra prebičanih ostrih travah je postajala čedalje težja. Tudi dež se je spet začel krepiti, a zavetja sedaj ni bilo nikjer več. Ožbej pa je hodil pred njim kar naprej in naprej, da se je že zdelo, da se ne bo dalo nikamor več, toda za vsakim robom se jima je kot po čudežu pokazal prehod, ki ju je spustil do naslednje kamnite pregrade, ki se je bočila nad prepad. Od Konca je nekajkrat zagrmelo in iz oblakov se je za trenutek usulo belo babje pšeno, ki je odskakovalo od trave kot splašene bolhe. Ko se je odmev groma polegel, je spet deževalo kakor prej.

Kamniška Bistrica

»Tukaj,« je rekel Ožbej in pokazal na plitev žlambor, ki je segal do roba, za katerim je bilo res slutiti, da se bo vse skupaj izteklo v nekoliko pohlevnejši svet. Gospod se je na hitro trikrat pokrižal in zaplezal v skale.

»... in nikar sedaj od mene ne odvrni svojega obraza, ko se podajam v nevarnost zaradi svojih ovčic, ki so bile izgubljene, da jih zopet pripeljem pred tvoje obličje ...« je molil polglasno, ko mu je pot s čela kapljal na mokre skale, čez katere se je s težavo vlekel za pastirjem, ki si je sezul cokle in bosonog medtem že urno splezal na vrh. »Samo še malo, že slišim potok,« ga je spodbujal. Gospod se je res kmalu nato prijel za rob, pri tem pa s platneno torbo zapel v skalni rogljič, da ga je sredi potega ustavilo in mu ogrozilo ravnotežje. »Če zdaj spustim,« mu je švignilo skozi možgane, toda časa za razmišljanje ni bilo, kajti mokra skala je grozila, da se bo otrešla utrujene roke, ki se je je oklepala s skrajnim naporom, in že

 Irena Mušič

Se bo na dnu zasvetilo zlato zrno?

je čutil, kako začanja popuščati. Stisnil je zobe in usmeril vse moči v naslednji poteg, jermen nesrečne torbe se je s parajočim stokom odtrgal in peklenščkovo orodje, ki je grozilo, da ga potegne s seboj, je v nekaj skokih izginito v globino. »Pa naj te vzame hudič, če te že hoče!« je zavpil za njo trenutek kasneje, ko se je prekobilil čez rob in glasno dihal, loveč sapo, ki mu je od napa piskala skozi grlo. Snel si je klobuk in dež, ki mu je padel na vroče čelo, se je pomešal z znojem, da ga je zapeklo v očeh.

»Tukaj sva, gospod župnik,« ga je zdramil pastirjev glas. Tukaj? Ozrl se je okoli sebe. Okolica je bila podobna vzhodu v više, vsaj to mu je najprej padlo na pamet. Grapa, po kateri je tekel potoček, se je neverjetno globoko zažirala v prepadno ostenje. Skale v njem so bile rdeče in so v svoji krušljivosti grozile, da bodo zgrmele navzdol in pokopale ter zajezile Bistrico, ki se je skrivala nekje spodaj, v megli. Voda je komaj slišno žuborela in videti je bilo, da nekoliko nižje izginja v mreži skalnih razpok, ki na nekem mestu prepredajo dno te ogabne struge. Zato torej s te strani do Bistrice ne priteče noben potok! Iz meglice na robu grape se je zaslišal rahel topot. Gospod je vstal in stopila sta mu naproti. Od zgoraj je priletelo nekaj kamenčkov, vmes še kakšen večji.

»Previdno!« Potegnil je Ožbeja nazaj in stopil predenj. Naredila sta še nekaj korakov in

na majhni ploščadi sredi tega krušljivega sveta opazila premikanje. Komaj opazen veterc, ki je potegnil iz doline, je nenadoma razgrnil zastor in iz prejšnje nevidnosti se je pred njima nenadoma izluščil trop gamsov, otrplih v nenadnem razkritju. Vodnica, ki je prej čakala in v megli ni tvegala umika po prepadnem terenu, je nekaj srčnih utripov zatem zapiskala in trop se je udrl po steni, nenadoma, kakor bi spustil tetivo na samostrelu.

Nekaj let je minilo in ljudje so se spomnili le še, da je moralo biti nekje med rožnovensko nedeljo in vsemi svetimi, tistega leta, ko je narasla Bistrica odnesla sedem brvi. Tistega dne, ko sta šla Potočnikov mladoletni ovčar in župnik iskat pogrešane ovce, so iz bistriške soteske slišali bobnenje valečih se skal. Šele po treh dneh, ko se je vreme izboljšalo, se je na vzhodnih strmali Mokrice razkrila kamnita rana, ki je potegnila jezik utrganega kamnitega plazu vse do gozda nad rečnim bregom. Fanta in župnika pa niso nikoli več videli.

Toda trideset let pozneje je nek tunjiški lovec zalezal gamsa, ta pa mu je obstreljen padel čez vzhodno mokriško steno. V želji po plenu ga je s težavo dosegel in korak od njega našel star, zarjavel nož. Spomini so oživel in rodila se je pripoved o izvoru imena Farjevega plazu v Mokrici nad Kamniško Bistrico.

P. S.: V knjigi Franceta Malešiča Spomin in opomin gora je na 24. strani zapisano:

Farjev plaz v Mokrici (1853 m, Kamniško-Savinjske Alpe) ima ime po nekem duhovniku, ki se je ponesrečil, ko je tam iskal zlato. V bližini se je nahajal Zlati studenec, v katerem je nekdo baje našel kepo zlata. Tone Komatar iz Županjih Njiv je pripovedoval Tonetu Cevcu: Mladoleten ovčar je pod Mokrico videl, kako so gamsi in srnjaki hodili k zlatemu izviru in si tam namakali parklje, da so imeli vse zlato. O tem je povedal duhovniku. Ta je šel pogledat, in ko je ugledal vse tisto zlato, ga je zgrabila hudobna želja in je fanta zaklal. Tisti trenutek se je utrgal kamnit plaz. Pobral je duhovnika in vse zlato se je skrilo, da ga ni bilo več.¹ ○

¹ Ta pripoved je zelo stara in sega v čase daleč pred nastankom turizma. Zanimiva bi bila primerjava z morebitnimi sorodnimi pripovedkami.

O turističnem razvoju Kamniške Bistrice

Pogled izpred več kot pol stoletja

✍ Dušan Škodič

V roke mi je prišel članek dr. Josipa Cirila Oblaka, objavljen v zelo kvalitetni reviji Kronika slovenskih mest, ki je izhajala v kratkem obdobju od leta 1933 do druge svetovne vojne, natisnili pa so po štiri zajetne številke na leto. Dr. Oblak je bil odvetnik, sicer pa navdušen planinski delavec in publicist ter zagovornik estetske vrednosti planinstva. V letniku 1937 je bil objavljen zanimiv prispevek tega avtorja, ki mi je padel v oči predvsem z naslovom: Kamniška – Ljubljanska Bistrica. Kakšna je bila Kamniška Bistrica v tistih letih, nam je znano s starih fotografij. Kot se lahko

z njih prepričamo, je bilo do danes spremenjenega v resnici bore malo. Razen že tedaj nekoliko povečanega planinskega doma in morda še nekaj bolj skritih objektov, postaj tovornih žičnic in slabo asfaltirane ceste praktično nič. Kar se hrupa in ostalih motečih dejavnikov, predvsem ob koncih tedna, tiče, je bilo že obdelano v oktobrski številki PV 2005. Meni pa se je zdel članek zanimiv predvsem zaradi pogleda na razvoj v smislu turistične promocije in s tem povezanih finančnih potencialov, kakršnega so si tedaj zamislile modre glave in ki bi ga morda tudi izpeljale, če jim tega ne bi

Dom v Kamniški Bistrici

Bakrotisk Jugoslovanske tiskarne v Ljubljani

Fot. Kunaver Jole

le nekaj let kasneje preprečila svetovna vojna, po kateri je na našo (ne)srečo marsikaj od tega za dolgo časa zaspalo. Članek je zelo obsežen, zato ga bom povzel v močno skrajšani obliki.

Sredi svoje zemlje

Dr. Oblak, znan »gromovnik« tistega časa, ugotavlja, da so kamniške planine Ljubljani enako kot recimo Etna Siciliji, saj si naše prestolnice brez njih ne moremo predstavljati, podobno kakor ne Vrhniko brez Močilnika.

In kaj je gospoda takoj na začetku najbolj zbodlo? Vsekakor je to javni prevoz, ki je pred vojno in dolgo po njej segel le do Kamnika, zaradi česar se je izlet z vlakom ali avtobusom lahko razvlekel celo na dva dneva, saj natančno popiše, kako so v njegovih mladih letih od Kamnika do Bistrice hodili tudi do štiri ure v eno smer. Od tega je normalna hoja potekala samo do Stahovice, za njo pa je bilo treba »prekrevsati« še kup neprijetnih vzponov, saj se je pot večkrat dvignila, ker se ni dalo povsod

spodaj ob strugi. Tem neprijetnim vzponom so rekli tudi »kobile«, ki jim je šele novo zgrajena cesta dokončno obrusila kopita. Gospod bi bil ob pogledu na današnji vozni red avtobusov brez dvoma neprijetno presenečen, saj se lahko tudi leta 2006 z avtobusom v Kamniško Bistrico pripeljemo samo dvakrat na dan! Toda čemu je bil gospod tako navdušen nad njo, saj množicam, ki jo danes obiščejo z avtomobili, dostikrat predstavlja samo kratek popoldanski, bližjim in bolj oddaljenim pa tudi kolesarski ali rolkarski obisk? Razlog njegovega navdušenja bom podal v originalnem odlomku:

Ako namreč pretehtamo to, kar nam podaja Kamniška Bistrica, ta najnižji in najlepši gorski kotel v osrčju slovenske zemlje pod Kamniškim sedlom, zaostaja za njo marsikaj, za kar delamo – športu na ljubo – reklamo z največjim pompom. Zaradi delikatnosti zadeve ne imenujem nobenega dotičnih krajev, da ne bo hrupa in krika iz razumljivega – ljubosumja ... Kar pa je glavno pri Kamniški Bistrici (vsaj zame raz čustveno stališče) – »čisto naša je!

In vse okoli nje!« Niti po enem robu, niti po enem vrhu ne teče tista zoprna meja, ki nas skoro povsod spominja na brezmejno krivico, ki jo trpi mali slovenski narod, oni narod, ki je zaradi zloglasnega diktata sorazmeroma na vsem svetu največ svoje zemlje izgubil, to se pravi, da ni združena v eni in isti slovanski državi! Pod kamniškimi planinami, sredi katerih si daleč od zapadne meje, in če si v Kamniški Bistrici, v tem divjem kotlu pod Skuto in Brano, si čisto sredi svoje zemlje, pogreznjene v zelenje pristno slovenskih gozdov, ki so glavni kras naše zemlje.

Ne vidiš iz nje več na obzorju ugrabljenega nam Snežnika, niti kralja Triglava, ki mu po temenu leze – tujec ...

Hotel pri Žagani peči

Avtor je bil brez dvoma upravičeno nacionalno prizadet, ker je po rapalski pogodbi meja na liniji Tromeja–Reka Sloveniji odrezala tretjino ozemlja in z njo tudi Snežnik, mejna črta pa, kot vemo, je tekla čez sam vrh Triglava. Ubogi slovenski kuri, ki je ostala brez repa in ene tace, torej ni preostalo drugega, kot da se je nekam zatekla. Magari pod diktatorski škorenj kralja Aleksandra. Ampak stran s politiko, poglejmo raje razmišljanja o razvoju turizma v tem kraju. Gospod doktor v nadaljevanju jadikuje tudi nad našimi cestami (hm, kako znano). Ravno leto prej so namreč odprli novo cesto v Kamniško Bistrico, na žalost še brez metra asfalta, ki je bila po vzoru avstrijske Glocknerstrasse zelo pametno (!) urejena. Prometni režim je bil urejen tako, da je potekal izmenično samo v eno ali drugo smer. Kot edino pomanjkljivost te »pametne« ceste pisec z grenkobo omeni pomanjkanje prometa, ki bi tak režim tudi opravičeval. Zato pa je ta cesta omogočila tudi dostop s kolesi, in sicer po njegovih besedah: »Danes je to popoldanski kolesarski izlet iz Ljubljane in nazaj, in še komoden!«

Navdušena izjava, ni kaj. Ali se kdo še spominja, kakšna kolesa so bila pred sedemdesetimi leti? »Dobra, odlična, neuničljiva, takšnih ne delajo več!« bodo rekli stari ljudje, ki jih še imajo v spominu. Vse naštete lastnosti so seveda čista resnica, a za današnjo miselnost jim je manjkalo približno trideset prestav,

imela pa so tudi približno toliko kilogramov odvečne teže! Vsekakor ima izlet še danes visoko vrednost ravno zaradi ugodne dostopnosti, ker podobne doline v tujini ležijo mnogo višje v gorah, medtem ko je Kamniška Bistrica komaj tristo višinskih metrov nad prestolnico, pa se vseeno lahko pripeljemo naravnost v osrčje tako imenovanih »velegora, nad 2500 m visokih«. Dr. Oblak omenja, da je videl veliko sveta, in ugotavlja, kaj vse bi bilo lahko do sedaj že narejenega, če bi bila Kamniška Bistrica kje na razvitem zahodu. Zatekel se bom k citatu:

Svetovno znana bi lahko bila in to celo v specifično alpski deželi, kjer je gorskih krasot na kupe. Predvsem bi bilo več hotelov, resničnih hotelov z vsem komfortom, zlasti še višje zgoraj, tam blizu Žagane peči v podaljšku Bistriške doline, v grandioznem kotlu pod Skuto. Mi imamo tam sicer nekoliko razširjeno in olepšano, a še vedno dosti preskromno kočjo, ki jo imenujemo »Planinski dom« – radi lepšega pa – hotel. Celo depandanso so ji prizidali! Naj bo! Saj še ta ni vedno polna. Drugi – resnični hoteli – bodo ob primerno povečanem prometu nastali tako rekoč sami po sebi.

Turizem na tak ali drugačen način

Doktor popiše še vso »dodatno opremo« te čudovite dolinice; omeni na primer šopek izvirov Bistrice, ki spomladi priredijo svoj vodni cirkus, in jezerce, v katerega se stekajo. Posebej omeni še danes zapostavljeno sotesko Predoselj, ravno tako lepo, kot je tista od bohinjske Mostnice, ki očitno še danes trpi za isto boleznijo:

Seveda pa ne moreš tja z avtom, nego po mali stezici prideš najprvo do naravnega mostu, po tem pa doli v sotesko, kakršne ne vidiš vsak dan. A kdor ne žrtvuje tu v Kamniški Bistrici niti deset minut hoje od avta v predoseljsko sotesko, temu ni pomagati!

Tak pride v poštev le za tujski promet, ki ne živi od občudovanja prirodnih lepot, ampak od tega, kar zapravi – in ta vrsta zapravi največ – Bog jo živi!

(Čeprav jo jaz za svojo osebo – na uho povedano – zaničujem).

Tudi tole nam je presneto znano, kajne? Ampak doktor še ni končal!

Dolina Kamniške Bistrice

 Zoran Gaborovič

Toda če pomislim, kako te vlačijo drugje po raznih »Klammih« in »Wasserfallih«, se moram čuditi, da mi tako malo storimo za take tesni, kakor je Predoselj ali Mostnica. Poglejmo na primer v Zell am See! Tam ti polovijo po vseh gostilnah in kavarnah turiste, ki prihajajo od bog ve kod, in jih pregovore, da napravijo vsak dan tudi kak manjši izlet – za oddih.

Kako danes razvijamo turizem v naših planinah, ne bom dosti komentiral. Vedno sta bili in bosta dve skrajni struji. Ena bi najraje pozidala vse do skrajnih vrhov, druga pa bi podrla še Potočko zijavko, če bi se izkazalo, da ni naravna, ampak so jo na črno sezidali neandertalci.

Vsekakor poziv k uravnoveženosti ne škodi, le srednjo linijo včasih ciljamo kot pijanci cesto. Poziv dr. Josipa Cirila Oblaka k razvoju planinskega turizma pa rahlo previtega v sveže

»pamperke« pravzaprav zadolženi za razvoj turizma ponavljajo še danes:

Tudi »zadovoljni Kranjec« se zgane, kadar je skrajni čas. In skrajni čas je tu! Ne le za Kamniško Bistrico, nego tudi za vso Slovenijo. Odprli ste nam Kamniško Bistrico, dajte nam še asfaltiranih cest, elektrifikacijo železnic in vse se bo samo dvignilo v svetovno znamenitost. Predvsem pa opozarjajmo nanjo vsaj tiste tujce, ki se izgubijo na poti in – menda po pomoti – pridejo tudi v Ljubljano.

No, vsaj teh je v prestolnici vedno manj – po pomoti. Toda če pomislim na Kamniško Bistrico in na hotele v njej? Hmmm, vrag si ga vedi. Ampak tistih veselic in nabijanja muzike pri takšni izhodni moči, da ob južnem vetru še Rinka na Okrešlju »šprica« po ritmu – potem prav gotovo ne bi bilo več. ●

Feldban

✉ in 📍 Franc Kogovšek

Že nekaj let se »trudim« izdelati planinsko pot po rapalski meji, ki je tako usodno prerezala slovensko deželo in narod (Peč–Triglav–Porezen–Blegoš–Planinska gora–Javornik–Snežnik–Reka) in posledično za vedno amputirala dobršen del slovenskega ozemlja in življa, ki je bil pred tem – sicer pod Avstrijo – še celovito povezan. Ob hoji po meji, od »konfina« do mejnika, beleženju tega in pogovarjanju z ljudmi ob tej meji pa srečaš in spoznaš vrsto zgodovinskih in siceršnjih zanimivosti.

Tako je bilo tudi pred leti, ko sem se v Hotedršici pridružil skupini, ki je šla po poti feldbana (Feldbahn), kakor so imenovali ozkotirno železnico iz Logatca v Idrijo. Skupinico je vodil gospod Janko (priimka ne poznam) z mnogo znanja o tej železnici. Z njim sem spregovoril nekaj navdušujočih besed in ga nagoval, da ta spomenik bolj zgodovinsko obdela ter k ustrezni oznaki in ureditvi pritegne še idrijsko in logaško občino.

Nisem zasledil, da bi se v teh letih in v tej smeri kaj zgodilo. Škoda je, da gredo v pozabo tako zanimivi projekti in zgodovinska dejstva, ki so pravi inženirski podvig. Lahko bi bili prvovrstni turistični objekt, rekreacijska in pohodna pot Idrijčanov, učna pot učencev, spomenik občini pa tudi narodu, ruskim ujetnikom, pa Napoleonovim vojakom in še kaj.

Da bi kaj premaknil ali morda koga navdušil, da se loti zadeve, bom povedal nekaj malega, kar vem o tem; o dveh zanimivih povezanih projektih.

1. Ko sta bili v slovenskem delu stare Avstrije že zgrajeni južna in soška železnica, je Dunaj ocenil, da potrebujemo še njuno prečno povezavo; med Logatcem in Gorico. Priprave za to gradnjo so se začele že pred prvo svetovno vojno. Izdelani so bili projekti in dela so se pričela z izgradnjo predorov. Leta 1917 je vojna sreča tako obremenila Avstrijo, da je prenehala z deli na trasi te železnice. Med drugim pa je nad Godovičem ostalo za današnji čas očarljivo pričanje o gradnji, 700 metrov dolg predor. Gre za tehnični spomenik z vidnim načinom in vsemi fazami gradnje. Zadeva je res vredna ogleda. Seveda je šlo za širokotirno železnico.

2. Rudnik živega srebra v Idriji je bil menda takoj za španskim Almadenom velika in pomembna stvar. O tem najbrž veliko pove idrijski muzej. Kar zadeva našo zgodbo, pa povejmo, da se cesti iz Godoviča proti Črnemu Vrhu nekaj sto metrov po predoru (ki je med drugim tudi del projekta iz zgornjega odstavka) v ostrem levem ovinku priključi makadamska cesta, imenovana Napoleonka. Cesta spominja na francoske napore, da bi uspešno izrabili idrijsko bogastvo. Kasneje je seveda tudi Avstrija prišla do podobne ideje. Projekt ozkotične železnice je bil povezati Idrijo z Logatcem, tj. z južno železnico. Kaže, da zamisli ni botrovala le gospodarska, pač pa tudi vojaška potreba. Menda jo je gradila vojska z ruskimi ujetniki. Od Logatca je (z izjemo predora v Logatcu) le malo vidnih sledi do Hotedršice. Od tod naprej pa ... No, začnimo po vrsti.

Ustavimo se v gostilni Turk v Hotedršici. V nedeljo odprejo ob devetih in tu boste v zimskem času še videli ob peči možakarje (s pravo puhovko na glavi in fraklnom žganja v roki) »špricati« nedeljsko mašo. Takoj za vrati vas čaka miza, nad njo pa uokvirjena fotografija z vojaki v avstrijski uniformi in feldbanom,

torej železnico, ki je tekla mimo hiše. Okrepčani boste v nadaljevanju poti proti Godoviču na desnem bregu kakih 50 metrov od ceste zlahka opazili zaraščene useke železniške trase. Tako poteka precej zabrisana vse do že omenjene Napoleonke. Tu je trasa za kake tri kilometre izkoristila poprejšnji francoski prispevek in tekla po cesti do grebena. Do tod zadeva ni kaj posebnega, za grebenom pa ta železnica dobi svoj čar. Kdor pozna cesto med Godovičem in Idrijo, bi zagotovo načrtoval kakršno koli prometno povezavo po lažjem desnem bregu Zale, ki od tod teče v Idrijo. Tako je speljana tudi sedanja regijska cesta. Ne pa feldban. Ta se vije po levi, prepadni strani, kjer stena ponekod navpično pada v Zalo. In cela vrsta škarp (zloženih, odlično ohranjenih kamnitih nasipov) se v zavojih spušča vse niže, prečka steno, zavije na enako strmo pobočje nad Divjim jezerom in se na koncu (verjetno z viaduktom – le ostanki) v ostrem krogu spusti do ceste in sledi koritu Idrijce.

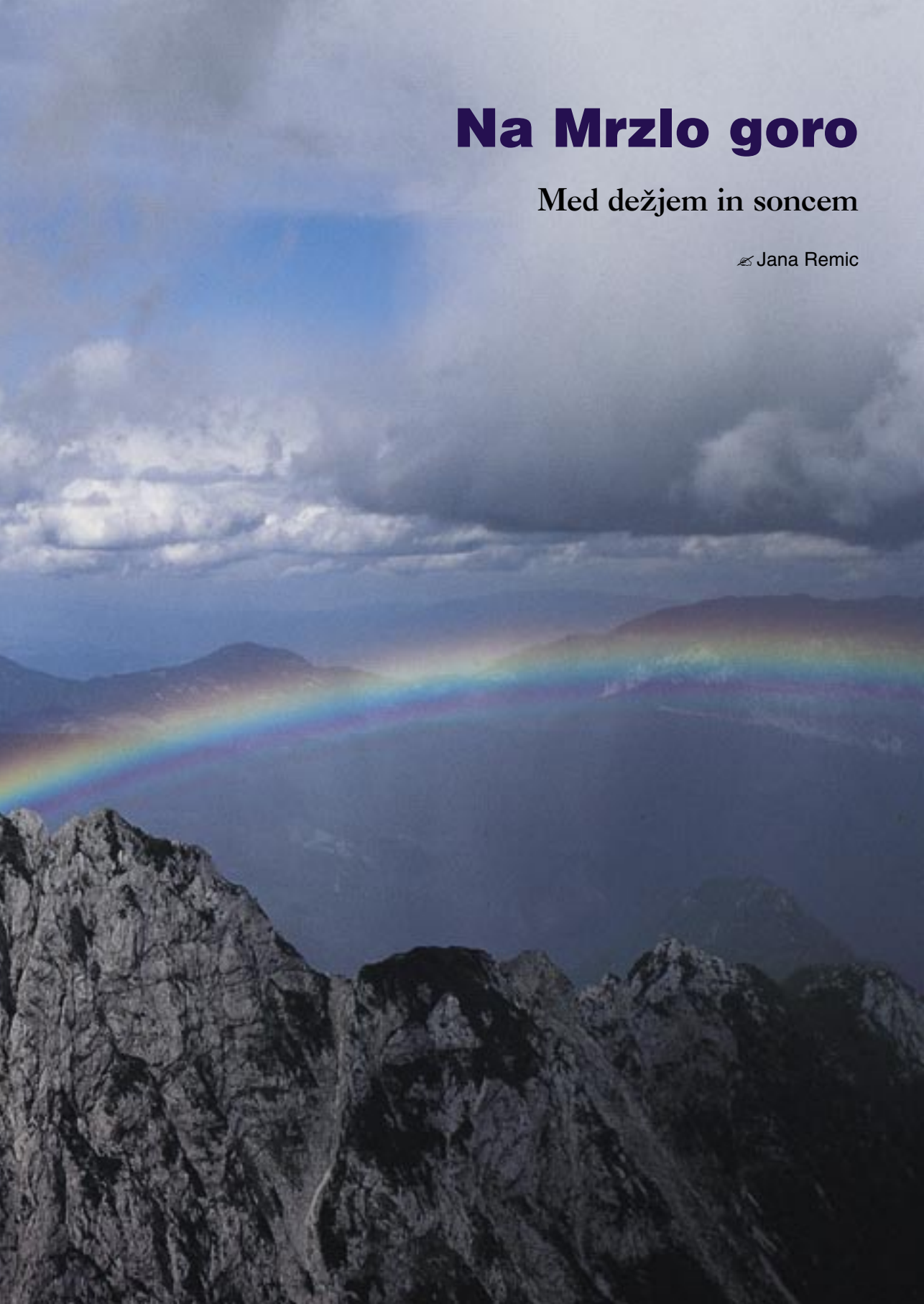
Trasa je fascinantna, s prijatelji smo jo toliko očistili, da je prijetnejša za hojo. Oglejte si jo, za zaključek pa si v gostilni Pri Metki na Črnem Vrhu privoščite še »ferdinanda«. ◉

Na Mrzlo goro

Med dežjem in soncem

✍️ Jana Remic

Na vrhu Mrzle gore

 Vladimir Habjan

Težko sem pričakovala napoved vremena za konec tedna. Toda v letošnjem poletju nebo ne skopari s padavinami in znova so jih obetali. Deževati naj bi začelo najprej na zahodu naše lepe domovine. Bila sem kar malo obupana, potem pa sem se domislila. Seveda, grem pa proti vzhodu, na Jezersko. Veselila sem se, saj je dolina, ki se odpira severno od vrhov Kočne in Grintovca, pravljичno lepa, mogočne stene oklepajo milo dolinico, polno grušča, cvetja in zelenja. Vedno se najprej spomnim močnega vonja planinskih nageljčkov, ki me je nekoč po hudi nevihti spremljal vso pot v dolino. Pa seveda nazadnje – ali pa najprej – jezero, zelenkast dragulj, ob katerem se moraš ustaviti in s pogledom še enkrat objeti to oazo lepote ...

Čez mejo, ki je ni več

Zgodaj zjutraj, ko sem se odpeljala od doma, je že deževalo. V dolini Kokre so težki oblaki skrivali vrhove, potem pa res, na Jezerskem se je med oblaki zasvetilo modro nebo. Razveselila sem se jasnine in odšla proti Ledinam. Nebo proti zahodu je bilo skrito v temnih oblakih, medtem ko je bilo proti vzhodu vse več jasnine med belimi meglicami. Silno zadovoljna, da sem se odločila za pravo smer

vzpona, sem se prepustila prijetni hoji med prvimi jesensko obarvanimi grmički ob stezi. Kmalu sem zavila v Slovensko smer, kjer je pričelo (iz skoraj jasnega neba!!) rahlo deževati, kar je izdatno ohladilo moje navdušenje pravilni odločitvi. Ob žalostnem razmišljanju o zahodu in vzhodu države, in kje bi torej smelo deževati, kje pa absolutno ne več, sem bila kaj kmalu ob domu na Ledinah.

Medtem se je nebo razvedrilo in tako sem levo nad ogromnimi melišči po prijetni stezici nadaljevala vzpon proti Jezerskemu sedlu. Pod mogočnimi stenami je le še majhen ostanek ledenika pa še in še grušča, nekoliko dalje se svet položi, potem pa se znova vzpne, tu pa so našle mesto med skalovjem trave in cvetje, tu vodi steza, razgled je vse širši, že pozdravljajo tudi vrhovi Košute in Pristovski Storžič ... potem pa sem stopila na Jezersko sedlo in obstala pred novimi razgledi na Kamniške Alpe.

Stara tabla me je opozarjala, da grem čez mejni prehod. Hvaležna sem temu času, da lahko grem čez mejo neomejeno in potem čez nekaj minut še enkrat čez Savinjsko sedlo nazaj v Slovenijo. Jezersko je ostalo za menoj, s sedla sem sestopala v dolino Okrešelj. Dolina je ožja, pod Kamniškim sedlom je izginjala v temnih meglicah. Pa je nad Babo, nad Ledinskim vrhom in Mrzlo goro še vedno vztrajalo jasno nebo in kmalu sem prišla do razpotja, kjer se levo odcepi ozka pot proti Mrzli gori. Le zakaj se imenuje Mrzla gora, sem razmišljala, saj je

Slika na prejšnjih straneh:
Mavrica nad Mrzlo goro

 Iskra Jovanović

pregrada vrhov južno nad Okrešljem vztrajno in v moje veselje zelo uspešno zadrževala težak val temnih oblakov. Po izrazito rdeči zemlji na delčku poti sem se strmo vzpenjala, čez nekaj časa pa se strmina unese in preko pobočja, med prijaznim ruševjem in belimi skalami me je stezica pripeljala do zahtevnejšega dela. Skupina tujcev je stala tam in se pripravljala, opremili so se s čeladami in pasovi. Na Mrzlo goro vodi kar zahtevna pot, skromno, pa vendar dovolj označena in prav tako opremljena z varovali; skromno, le tam, kjer je to najbolj nujno. Pravo veselje mi je bilo doživljati zahtevno pot, slike vrhov in dolin med meglicami so bile vsak trenutek drugačne, neponovljive, skale so se mi zdele še bolj bele, prav nič krušljive, pač pa je proti vrhu nekaj prav res lepih gladkih plošč, pod katerimi se pobočje strmo prevesi in izginja v globino. Sem ter tja sem si privoščila celo nekaj lažjega plezanja, čez sedelce, preko gladkih plošč, malo po pobočju pa strmo levo v žleb in nad belimi skalami me je vodila pot. Kmalu sem se znašla na slemenu, ki me je po nekaj metrih pripeljalo na vrh.

Bela tančica in težki oblaki – vmes pa sonce

Vrh, ki ga obkrožajo tiste najlepše doline, Matkov kot, Logarska dolina in Okrešelj, nad Okrešljem pa stoje Ojstrica, Planjava in Brana, od zahoda nad melišči pozdravlja Koroška

Rinka in Ledinski vrh, za njim pa Baba. Obsedela sem za nekaj minut ... med meglicami so se odkrivali vrhovi, doline, slike, ki za trenutek odkrijejo posamezne delčke pokrajine, pa so presenetljivo čiste in nekatere se za vedno vtisnejo v spomin ... dokler se ni v belo tančico ovil še vrh, in tako sem se poslovila in počasi sestopala in znova uživala v strmih skalah, v izpostavljenosti in vedno lepšem razgledu. Kasneje se nisem mogla upreti zahtevni, dobro zavarovani poti čez Križ, ki me je strmo vodila proti Jezerskemu. Čudovita pot je ostajala za menoj. Ne bi se še vrnila v dolino in tako sem se sprehodila še na bližnji Ledinski vrh, kjer sem obsedela visoko nad dolinami.

Zato pa me je kasneje osvežila ploha, potem so se med oblaki zasvetili sončni žarki in na mokrih, že nekoliko orumenelih ali rdečkastih listih grmičkov so se zasvetili biseri, tiha in samotna pokrajina je za nekaj kratkih minut zasijala v prazničnem oblačilu, čez nekaj minut pa je vso lepoto sramežljivo zakril težak oblak in siva zavesa naslednje plohe, ki se je pojavila pred temačno, mokro steno Kočne, se je hitro bližala.

Znova je bila le manjša ploha, in ko je bila mimo, sem se ustavila ... želela ostati in za vedno ohraniti sliko jeseni, ki se je ponujala, sliko, ki se ponavlja leto za letom in bo v resnici ostajala še leta in tisočletja. Jaz pa se vracam in želim ujeti v spomin le trenutek tega ponavljajočega se življenja. ◉

Rinke in Mrzla gora

 Jurij Senegačnik

Sobotno potepanje po Raduhi

Bolje na dvatisočak kot pospravljati hišo

✍ Aleš Tacer 📍 Rado Lapuh

Sobotno jutro je bilo kot nalašč za izlet. Jasno in sveže, na nebu niti sledu o kakšnem oblaku. Že prejšnji večer sem bil nekako nemiren; pozorno sem sledil napovedovalcu na TV, ki je obljubljal krasen dan. Torej idealna priložnost za izlet v gore; priložnost, ki je ne kaže zamuditi.

Kako dekleta spraviti pokonci?

»Halo, dekleti, pokonci. Krasen dan se nam obeta. Zapeljimo se v naročje naših prelepih koroških gora,« sem se patetično zapeljal ženi in hčerki na živce že navsezgodaj, ko sta bili še obe zakopani globoko v posteljnih rjuhah. Zakopani dobesedno! Moji dve ženski sta čudni bitji, nikdar ju ne bom do potankosti razumel. Medtem ko sam preko noči zbrcam s sebe še tisti tanki kos rjuhe, ker mi je prevroče, se onidve kuhata v pižamah in volnenih nogavicah pod plastmi debele odeje. Potem pa še stokata, kako mrzle noge sta imeli ponoči in da sta skoraj zmrznili ... Sredi poletja, ja!

»Se ti je spet poslabšalo?« se je zaslíhal nevarno nejevoljen glas iz najine zakonske spalnice, hči Jerneja pa je kar skozi priprta vrata svoje sobe ugotovila, da mi je najbrž popustilo tisto zdravilo v obliki okrogle ploščice – tableta. Z veliko zagnanostjo je izrazila pripravljenost, da pokliče mojega osebnega zdravnika; recept za pravnjo ustanovo, kamor spadam, da bo mimogrede napisan. Lahko kar začnem pripravljati kovčke ali pa tudi nahrbtnik, kar se nje tiče.

V tem trenutku sta bili na preizkušnji vsa moja čast in avtoriteta! Ali sem gospodar v hiši ali nisem?

»Dobro, bomo pač ostali doma, kuhali kosilo, pospravljali, pomivali in čistili,« sem na

videz naveličano in z dolgočaseno zavzdihnil. »Pravzaprav, če dobro pomislim, naše hiške že dolgo nismo prevetrili. Zakaj le bi se preganjali v tem krasnem dnevu tam gori okrog po planinah? Jerneja, kar vstani. Najprej boš ...«

V trenutku sta bili obe v kopalnici. Tiščali sta se okrog umivalnika in se prepirali kot kakšni osnovnošolski najstnici. No, saj ena je še skorajda bila, druga pa ...

Položno mimo najviše »ležečih« kmetov

Hura, uspelo mi je! Pa ne toliko zaradi avtoritete, seveda ne, čeprav si boste bralci najbrž tako domišljali. Uspeh je bil v mojem dovršenem igranju in zvitosti, kajpada! Pa pravijo, da so samo ženske zvite. Kje pa! Moja starejša je zdaj v trenutku doumela, da je bolje preživeti dan na svežem zraku nekje nad dva tisoč metri kot pa za štedilnikom; sploh pa tak dan, ki se nam je obetal! Mlajša pa ima tako ali tako bujno razvito domišljijo, kar v glavo sem ji videl: velikanska pica s kečapom, dva deci pomarančnega soka ob strani in na pogrinjku desno še sladoledna kupa z malo pritaknjene eksotike. Po opravljeni turi, seveda.

Čez dobre pol ure smo že občudovali kraje Dravske in nato Mežiške doline. Pot do Črne na Koroškem še nekako mine. Bolj se vleče naprej proti Slemenu, od koder se lahko popotnik spusti po panoramski cesti na drugo stran v smeri Solčave in Luč. Mi smo se na vrhu seveda usmerili levo – kaj kmalu smo bili na najvišje ležeči kmetiji na Slovenskem.

*Slika na strani 33:
Raduha s Strelovca*

📷 Jurij Senegačnik

»Kako jim je dobro, kmetom tu gori,« je komentirala Jerneja.

»Zakaj tako misliš?« sem vprašal.

»Zato ker so najvišje ležeči kmetje. Pomisli, ležeči! Vse dneve lahko poležavajo in uživajo v tem prekrasnem gorskem ambientu.«

Zavzdihnil sem in bolj na tiho zamomljal nekaj o ženski pameti. Preveč naglas si nisem upal, konec koncev sem bil le v manjšini.

Svojega jeklenega konjička smo parkirali pri Bukovniku in se preobuli. Zavihtel sem nahrbtnik (v njem je bilo seveda dovolj opreme in hrane zame in za obe sopotnici vsaj za tri dni) na ramena, poprijel palice v roke in moško povedel svojo okrnjeno družinico po ozki stezici proti Grohotu. V tem trenutku sem bil hvaležen sinu Zdravku in njegovemu satelitu nežnejšega spola, da ju to jutro sploh ni bilo doma. Pomislil sem namreč na svoj drugi, osemdesetlitrski nahrbtnik in na potrebe petih ljudi. Hvala bogu, da je ostal v omari, nahrbtnik namreč ...

»Ati, glej, tu je pa čudovito hoditi,« je pootročeno čebljala Jerneja, ki je kaj kmalu pre-

vzela vodstvo. »A je pot prav do vrha Raduhe tako položna?«

»Seveda,« sem prikimal. »Kar dvigni oči malo naprej in malo višje; poglej, kako lepo položna bo v skalah!«

Jerneja je dvignila oči in zinila od začudenja. »Tam gor misliš iti? Pa sem res imela zjutraj prav, ko sem ti hotela poklicati zdravnika.«

Pred nami so se bočila visoka ostenja Laneža ter Male in Velike Raduhe. Že sam pogled nanje zbuja nepoučenim nelagodje v želodcu in jim poganja strah v kosti. Nama s Sonjo pa gorskih izkušenj seveda ne manjka. Tudi tukaj nisva bila prvič. Vedela sva, da je vsaka gora sprva videti grozeče; ko pa se prerineš v njena nedrja, te zna sprejeti in varovati kot mati svojega otroka. Biti moraš le dovolj previden in razsoden, ceniti jo moraš in ji izkazati dovolj spoštovanja. Že samo ime »gora« je namreč ženskega spola in temu primerno se navadno tudi obnaša ...

Dobre pol ure hoda je za zmernege planinca od Bukovnika do Koče na Grohotu. Tudi mi smo potrebovali približno toliko.

Gore nad Robanovim kotom

Raduha nad meglanim morjem

Če »teliček« ne da mleka, je dobra tudi voda

Na rahli vzpetini okrog koče so se pasle krave. Slastno so mulile sladko planinsko travo. Vedno, kadar vidim krave in njihov mladež kje v planinah, se spomnim na reklamo za čokolado Milka ... Seveda, mleko, »pridelano« iz teh planinskih trav in zelišč, mora biti res posebnega okusa.

»Na, Jerneja, dam ti čutarico, pa pomolzi tisto friziko tam,« sem dejal. »Mleko nas bo okrepčalo in nam dalo novih moči.«

»Kar ti jo pomolzi, vedno si se hvalil, da si se tega naučil v mladosti, ko si še krave pasel. Kolikor te poznam, bi ti menda res pil kar surovo in neprecejeno mleko.«

»Seveda, zakaj pa ne? Tudi soka, stisnjeneža iz pomaranče, ne damo kuhati. Svež je najboljši.«

»Tebi ni pomoči! Glej, mami, tam pa ni krava! Tudi teliček ni. Izgleda kot konj?«

Jerneja ga pa res pihne. Čeprav nismo doma v mestu, je med kravjo čredo komaj spoznala pritikavega ponija, ki si nas je radovedno ogledoval. Črna griva se je čudovito podala

rjavemu vratu in bele lise so se svetile na njegovem zalitem životu kot zaplate snega v zgodnji pomladi pod prevalom Durce visoko nad Grohotom. Ogovoril sem ga in mu pomežiknil, vabil sem ga k sebi. Hotel sem se postaviti pred dekletoma, da me tudi živali ubogajo. Pa se konjiček za nas ni kaj prida zmenil in jo je nič kaj kulturno pobrisal na drugi konec pašnika.

»Ati, ti misliš, da te bo vsakdo tako ubogal kot jaz,« je rekla Jerneja. Kulturno sem se zadržal, kajti na misel mi je ravnokar prišel pregovor, ki pravi: »Moder ima toliko za pre-mišljevat, da nima časa govoriti, neumen pa toliko govori, da nima časa pre-mišljevat.« A začuda mi taki in podobni pregovori pridejo na misel vedno le takrat, ko ne najdem pametnega odgovora. Res čudno.

Malo nad kočo teče v korito izvir bistre studenčnice. Okrepčali smo se in se ohladili. Če ni mleka, bo pa tudi voda dobra. Kaj kmalu smo se povzpeli mimo bivaka gorske reševalne službe in mimo razvalin stare koče, ki jo je februarja 1986 porušil plaz. Bili smo tik pod vnožjem stene. Po zavarovani desni poti

smo se vzpenjali vedno višje in višje. Na izpostavljenih mestih poti nas je ogrevalo sonce, v senčnih predelih so nas hladile ogromne skalne gmote. Na vrhu smo stali prej, kot smo pričakovali. Jerneji so žarele oči, ko je prejela čestitke od mene in mame.

Poštena malica na vrhu Raduhe

Po vpisu v knjigo in obveznem fotografiranju sem odvezal nahrbtnik. »Kdo pravi, da na vrhu Raduhe nimajo hladnega piva?« sem dejal in družno z ženo popil vsebino pločevinke. Jerneja je odvil popotnico; kako se prileže skromna malica ob zasluženem počitku!

Velika Raduha me vedno bogato nagradi. Stokratno je poplačan trud, ko zaplava oko po okoliških vrhovih. Kako blizu je Ojstrica s Planjavo, pa Brana, skoraj je videti kočo na Kamni-

škem sedlu. V pozdrav ti kimajo vrhovi z druge strani Logarske doline – Mrzla in Turska gora, Skuta, vse tri Rinke. Pogorje Olševe te vabi na svoje prostrane planinske pašnike, pozdravlja te Uršlja gora in preko Pece zaplava pogled daleč do avstrijskih vršacev ...

Z vrha Raduhe se marsikdo spusti do Koče na Loki in si mimogrede ogleda znamenito Snežno jamo. Mi smo se odločili, da si drugič vzamemo ta del poti čisto posebej, s pristopom z druge smeri – iz Savinjske doline. Tokrat smo se spustili preko prevala Durce in se pod ostentjem vrnili na pot prihoda. Dan se je namreč prevesil v popoldanske ure. Krulilo nam je že v želodcih in mojima dvema dekletoma so se preveč cedile sline po sladoleadni kupi. Pa tudi meni je vse bolj poplesaval pred očmi vrček hladnega točenega ... ●

Huda ura v Hudem Kotu

Ali o pešaških križarjenjih po Pohorju

✍ in 📷 Mare Cestnik

O ja, tudi po tistem sva videla in doživela še marsikaj: kako je kapljalo z dreves in je z gruščnate ceste v isti sapi hlapelo ter se z nje stekalo, kako se je oko pri stari cerkvi Svetega Bolfenka odločalo za staro lipo, tako častljivo in gostoljubno, da iz nje niso pili le mahovi in lišaji, temveč so v njenih vlažnih razsohah domovale tudi jagode in jerebrike, kako se je v zavesah meglic, oplojenih z dežjem in prisijanih s prameni težkega sonca, odpirala pot v pokrajine čudenja in zanosa, kako so revno odmerjeno gozdno svetlobo požirale visoke klasnate trave, kako je bilo mirno in odmaknjeno na jasi z ostanki Samčeve domačije in kako sva se potem po prosojnih gozdovih in jasih spet dvignila tako visoko, da so globoko spodaj ostala obdravska obrobja pogorja in travnata krpa z Ribnico in njenimi bližnjimi vasmii. Skoraj spočita naju je nosilo proti hrbtu Kope – ampak to je bilo veliko pozneje, zdaleč po tistem, ko sva se morala modro umakniti s prehodov, po katerih je bilo prineslo nevihto.

Rada sva ubogala - bilo je namreč v Hudem Kotu

Skozi visoke koprive sva prigazila do potočne ravnice, obkrožene s temnimi drevesi, primerne za ogenj, čaj, malico in počitek. Čeprav so bila suhljad in drva mokra, se je iz veliko dima naredil krasen rdeč ogenj. Voda je bučala in drva so prasketala, ta bučni zbor pa je z lačnim cviležem preglasila drobna, temno siva gozdna miška; ko si naju je ogledala, je takoj spet smuknila v svoj rov in utihnila. In četudi sva ji nastavila košček kruha ter debel jabolčni ogrizek, se ni več prikazala. Pila sva čaj mate in se pogovarjala. Že tako ali tako temačna grapa se je neopazno stemnila še bolj. Grmenje

je kmalu preglasilo hrup prelivajoče se vode in streha krošenj ni dolgo držala dežnih kapelj. Tako hitro sva pospravila, da je presenetilo še naju, stara pešaška vojaka brezpotij, divjin in širokih prostorov, in čeprav neodločena, kaj storiti, sva se odpravila nazaj k zadnjemu križpotju. Dež je navijal vse močnejše in nisva bila gluha, ko naju je poklicala zidana kapelica. Ravno prav velika za dvojce prijateljev in dvojce nahrbtnikov.

Umaknila sva vazo s posušenimi ivanjščicami in sedla na poličko pod križ brez Jezusa.

S Pohorjem je seveda čisto drugače kot s kakšno golo, ostro našpičeno goro. Tudi gore imava rada in tudi med raziskovanji varnih nižavij si ne dovoliva vrednostnih sodb, da je kaj lepše in kaj grše, kaj boljše in kaj slabše – a toliko tihotnega, zračnega, zelenega, nekako samosvojega sveta je naloženega na hrbtu tega priljudnega pogorja, da na njem nekako nikoli ne more zmanjkati steza, kaj šele poti. Kjerkoli lahko vstopiš in kjerkoli izstopiš, če pa si zaželiš, da bi se izognil ranam, ki jih po naravi vrezuje mračna duša človeške »samoosrediščenosti«, ti ni treba delati velikih ovinkov. Pohorski gozdovi niso previsoki za petja snubečih ptic, imajo jih rade vodne žile, tu rdeče, tam plešoče, in govorica domačinov je raskava, vendar ljubo mehka in izzivalno nepotrpe-

Na Pohorju

📷 Oton Naglost

Huda ura

 Oton Naglost

žljiva. Tako se kar naprej vračava tja, kjer še nikoli nisva bila, ali pa sva tisto že spoznala, čeprav je vnovič spet čisto drugačno. Le gor je potrebno priti, potem se ti zdi, da je povsod neskončno daleč do poti nazaj, do prelomov v glasne in oskrunjene doline.

Hudourni dež je trosil zrna toče

Zunaj se je razbohotila temna, težka nevihta. Gromi so tolkli v okoliška slemena, gosta dežna zavesa je padla po repu zamračene doline, veter je suval drevesa in v hudourni dež trosil zrna kot grah debele toče. Voda je pridrla po cesti in po obcestnih jarkih. Nama pa se je otroško smejala, pogosto sva si podajala »floharc« s sladkim žganjem in jo hlastno praznila, vzklikala sva in se smejala, občudovala nevihtne zamahe narave ter kar naprej ponavljala šegavo preprost, a pravi pripev:

»Na Pohorju je pa res fajn!«

Dobro zavedajoč se, da bo treba vse tisto in še več pregarati tudi navzgor, da bova prišla do določenega izhodišča, sva se bila zjutraj spustila s Pesnika v Ribnico. V kraju, ki si najbrž

reče trg, a mu tudi ime vas ne bi smela iti v nos, sedečem sredi travniških ravnin in gozdnih globač, sva se ustavila le toliko, da sva si kupila štruco kruha. Hotela sva tja, kjer je doma Sgermova smreka, na svet Sgermove domačije, kjer sredi lesno razkošnih host stoji najvišje drevo v Evropi. Dolgo sva jo iskala, toliko časa, da naju je ustavil dež; dobro so jo bili skrili, da ne bi okrog nje razkopavali tisti, ki jo hočejo videti kot znamenitost in ne kot čudež narave. Krasnih, močnih, postavnih smrek ni manjkalo nikjer, kjer sva iskala najvišjo, in takšna pravična tolažba naju je igranje izvelkla iz nevarnosti obžalovanja. Udarila sva jo nazaj po mokri cesti in pri najnižjem križišču zavila v zatrep Hudega Kota. Prve hiše so bile videti napol nomadske, z veliko lesa in razkošne nepospravljenosti, z bližino in pozdravi navzven obrnjenega življenja. Vseokrog so skakali otroci, psi in mačke. Rahlo napeti klanci so bili posuti z buč-

anjem bistrin voda Vuhreščice. Ozka, obenem topla in sveža dolina, poseljena z redkimi kmetijami in njihovimi samotarskimi dvorišči. Zložno sva tolkla po gruščnati, vzpenjajoči se cesti, zasopla do znoja, vse do tistega ovinka, ob katerem stoji kapelica. Takrat je nisva skoraj niti opazila.

V obokanem prostorčku sva bila kot v tabernaklju. Niti kapljica vode se ni mogla prebiti do naju in prepil ni mogel načeti najinih vlažnih oblčil. Nisva bila pijana od žganja, ne, takšna pijanost ne sodi v hribe, temveč od dogajanja, ki naju je popolnoma ločilo od ostalega sveta, in od najinega prijateljstva, ki je že od nekdaj naravnano nekako tako, da se vselej znajde v kakšni posebni preizkušnji. Kako obžalujem, da me je neviht strah in da ne morem sproščeno spremljati prvinskih prem ikov narave, ki smrdijo po žveplu ter slepijo čute – zdaj sva se objemala v tesni kapelici in gledala ven, samo ven, kadar le niso izzivale prijateljeve oči, v barvito sivino zgodnjega popoldneva, ki je bilo tako temno od sesipajoče se vode, da je bilo potrebno za pogled na zemljevid prižgati vžigalnik.

Gromi so se rušili iz zlepljenih oblakov

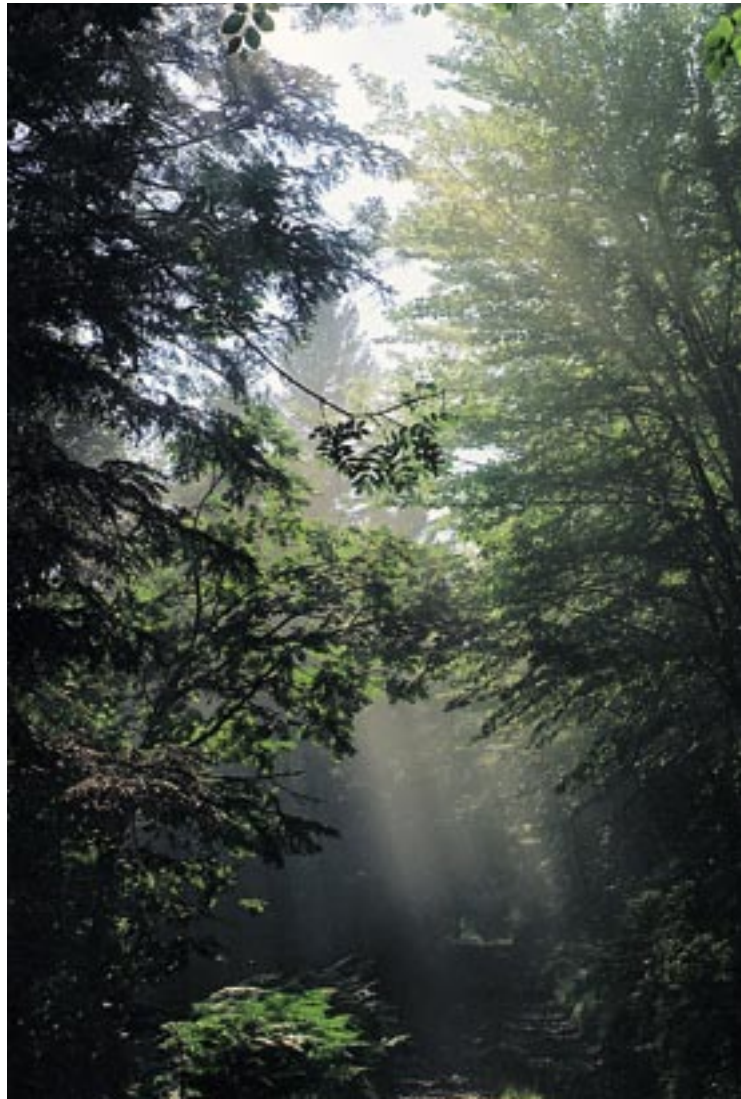
Steze so bile blatne in travniki ter travniška strnišča mokra. Vse do Pesnika so naju ustavljale borovnice. Na jasastem prevalu z domačijo na eni strani in tremi poslopji planinskega doma na drugi, s va ustavila dan. Sedla sva za mizo iz preplovljenih čokov, poslušala troje robavsastih pohorskih fantov, ki bi lahko – se mi zdi – kot Krpan florete in helebarde lomili toporišča sekir in cepinov, ki jih vsak dan leščijo s svojimi lopatastimi dlanmi, občudovala dvojce prelepih divjih kostanjev ter se pustila izpraševati mladi oskrbnici. Tako samoumevno nežna je bila v svoji radovednosti in radodarna v svoji dobro se prilagajajoči vlogi gostiteljice, da nama je bilo žal, ker sva vzela samo pehar zgodnjih jabolk, plačala ostalo, kar je tudi bilo skoraj zastonj, in odhitela v dolgi večer. Na Pohorju, četudi v bližini lis agrarne razgaljenosti, ni nikjer daleč do zaves dreves, do samote in skritosti med debli, in za robom, kjer so se mešale smreke in bukve, sva zakurila. Sonce je počasi sedalo v oblake in vse bolj rdeče pljuskalo po okoliških lesovjih, midva pa sva se pogovarjala in sanjarila o svetu, kakršen bi bil, če bi sprejemali odgovornost kot užitek in dajanje kot dobiček. Temnilo se je, kar je v gozdu najprej malo grozeče, potem pa do jutra vse lepše in lepše.

Moč gromov, ki so se rušili iz zlepljenih, vendar povsem sitastih trebuho oblakov, je naraščala tudi takrat, ko je hotela prepričati, da upada. Najprej je počilo, potem sva se zdrznila in včasih drug drugega prijela za rame, nakar sva že vriskala v bobnenje, ki je treslo šipo v okencu z nabožno podobo. Preveč ateista in premalo prestrašena, da bi molila silam, ki jih je za nadnaravne označil človek, tragično odtujen od narave in samega sebe, sva se spoštljivo zahvaljevala s klici, ki so priznavali najino majhnost in obenem veličino vživetosti. Vse drugo je bila voda.

Ob uri za nevihte sva se bila znašla tudi pri Ribniškem jezeru.

Temno, z dvema otokoma lokvanjev, obkroženo z ruševjem, je v mastnih odenkih zrcalilo mračno nebo. V pol ure nama je pokazalo nešteto sprememb: od prednevihtne odrevenelosti do potemnelosti z oblaki, naiskreno in naelektreno, preresetano z debelimi in potem gostimi kapljami dežja, zamolklo v osvežitvi, bleščeče osončeno in spet umirjeno kot popolno zrcalo. Obstala sva tam pod milim nebom: prijatelj z dežnikom, s črno vrečo prek nahrbtnika in z debelim mesnatim jurčkom v roki, ki si ga je bil odrezal v gmajni, jaz pod polivinilasto pelerino, s katere mi je teklo po nogah v sandalnih. Nevihta je s svojimi bliski in gromi hitro odvrtničila naprej in s soncem se nismo potem zapustili do samega večera.

Naglo je postajalo svetlo in kot s potegom zavese so se med mokrimi vejami razpeljale pahljače zlato obarvane vlage

Pohorje je še stalo in midva sva pila prvine njegovih trdnih gozdov

Vedriti je najlepše tako, da se ti čas ne smili. V kapelici je postalo toplo od najinega dihanja, čeprav so bila vrata odprta v praznik dežja. Oziroma jih sploh ni bilo.

Nikoli nisva hitela, če sva si to le lahko privoščila. Ponavadi sva si. Kako bi mogla drugače dojemati visoke travnike z nizko travo, z mahovi oblečene smreke, zoreče borovničevje, trepetajoče jerebrike, mehko zaobljena slemena. Ali rahlo begajoče razglede s Črnega ali z Jezerskega vrha, prosojno zamegljene, vendar široke in zanosno berljive. Zamaknjena pašniška pokrajina z redko posejanimi, nizkimi smrekami, nekako sedečimi na krožnikih bolj zelenih in bolj gostih trav, sredi nežnih naravnih glasov, ki jih ni motilo nič tehnološkega, na visoki položnini, dišeči po šumečih preletih žuželk, ves ta nekoristni, a neprecenljivi svet naju je zvabil daleč stran od steze ter naju položil na ležišče mehkih, rahlo grbastih tal. Med razpostavljenimi vsebinami najinih nahrbtnikov sva zlezla v spalni vreči in zaspala v sredici dneva, nad katerim so se s počasnimi menjavami oblik zgoščevali oblaki. Tudi takšno je potovanje, in ko sva si izmenjala besede o tem, kar vidiva, zelo različne in zelo

sorodne, sva vedela, da si bova zapomnila več, kot če bi okolje dojemala vsak zase.

Gozdne rebri so bile prečesane s sunki vetra

Še ko je bila nevihta na vrhuncu moči, sva vedela, da ne bo dolgo trajalo. To naju je veselilo in obenem žalostilo. Gozdne rebri, ki so se napenjale iz ožin doline, so bile prečesane z od dežja prepojenimi sunki vetra. Pokalo je, kot da se vsa elektrika zliva naravnost v Hudi Kot, obenem pa je bila nevihtna zoženost doline nekako nežna in blagodejna.

Marsikje sva že vedrila, v kavernah Batognice, v stogih pod Ratitovcem, na verandi staje na Velem polju in pod poključskimi smrekami, toda tako tesno, varno in povrh blagoslovljeno še nikoli – kar je bilo bolj pomembno za vsebino trenutka kot za kakšen bizaren spomin.

Ampak videla nisva le Ribniškega, videla sva tudi Lovrenška jezera. To so drobna, mirna, čisto gladka vodna očesa, nasejana po ravninski planjavi ruševja. Vse okoliško odseva v njih. Najino pot so obrobljale visoke smreke, visoke trave in visoke kopice mravljišč, ko sva

spet sredi dneva iskala samoto za prijateljsko približane pogovore ter za ognjišče. Oboje sva našla ob potoku, ki se napaja v jezerih in ki popolnoma prepuščen naravi in času ubira svojo rdečkasto strugo po prijazno razpognjenih globači; med redkimi drevesi gosta zelena trava, naplavljena vse do robov vode, temne skale pa so stiskale in bleščale potočni tok. Videla sva umetni Ribnik, njegovo ločje in fino nakodrano valovanje. Bila sva na Peskih, kjer sva si privoščila znamenito gobovo juho z žganci, vsak pol piva in zabavo s prelistavanjem pozabljenega včerajšnjega časopisa. Spala sva nad stajo ob mladi, še mirni in čisti Oplotnici, on na starem krilu vrat, omehčanem s preperelim senom, jaz v na škarnike privezani ležalni mreži, na ganku gozdarske kočice, sedeči nad jaso, obkroženo z mravljišči. Kako lepa je bila stranpot k potoku Majland, ki se pri Šumikih s še nekaj drugimi potoki spremeni v prepadno Lobnico, počitek ob ognju sredi struge in čaj na polomljenih kamnih – in ko sva pozneje tudi prišla k vznožju Velikega Šumika in k pahljačam razvejanega slapu, sva s sorodno izrazitostjo čutila, kako večina ljudi pozablja na mogočnost drobnega. Po vejah gozdnih cest sva blodila proti Osankarici in jo našla v tihoti, ki je šepetala o junakih Pohorskega bataljona, in tolkla po prijazno belih cestah, ki se vedno znova znajdejo kje pri vodi ali nakažejo rogovile obetajočih steza. In vedno je bilo videti, kot da sva šele na začetku poti in odkrivanj.

Stopila sva v prerojeno Pohorje

»Na Pohorju je pa res fajn!« sva rekla še enkrat. Nevihta se je z vsem svojim težkim topništvo hitro umikala v strmali gozdnega brezkraya. Naglo je postajalo svetlo in kot s potegom zavese so se med mokrimi vejami razpeljale pahljače zlato obarvane vlage. Grom se je oglašal le še z oslabelemi odmevi. Stopila sva na prosto. Svet, še tako zožen v Hudem Kotu, je bil prerojen in kot edini, ki se je bil umiril v sovražnem vesolju. Zaplesala sva po cesti, prepredeni z žilicami usihajočih curkov, trezna, vendar omamljena in nejeverna kot po kakšni čudežni rešitvi. Pohorje je še stalo in midva sva pila prvine njegovih trdnih gozdov.

Veselje je bilo spet si oprtati nahrbtnika. ◉

Gora

Gora,
pusti mi blizu!

Vedno znova se moram povzpeti,
visoko,
do sonca.
Iz tvojih cvetov pijem med
in iz tvojih izvirov se napajam.

Gora,
pusti mi blizu
in pozabi, da sem ženska.
Pozabi,
da sem ženska.

Strah me je,
vendar moram čez tvoje pasti,
da preglasim svoje viharje,
svoja hrepenenja,
ki se izožijo
v eno samo pot.
V eno samo celoto bivanja.
V popolnost.
Da se znova zavem,
kako zelo ljubim življenje.
Da,
življenje,
življenje,
združeno v eno samo pot,
ne pot – stopinje.

Gora,
pusti mi blizu!
Tvoja božanstva prosim,
naj mi puste blizu!
Na to, tvojo edino pot.
Edino,
ki se začne in konča
in konča in začne.
Edino,
ki vodi nazaj do ljudi, ki jih ljubim.

Oлга Kolenc

Prisojnik v jeseni

V kratkem dnevu je vrh precej pod vrhom

✍ in 📷 Vesna Paulin

Ne vem, zakaj, ampak Vršič in njegova okolica sta me od nekdaj močno privlačila. Nekaj magičnega je na njem. Morda zato, ker me spominja na počitnice v otroških letih, ki sem jih s starši preživljala v Kranjski Gori. Takrat smo obredli vse bližnje in daljne vršace. Kasneje smo dopustovali v Trenti in Vršič je bil vedno vmesna postojanka na našem potovanju. Zagotovo pa vem, da mi je najbolj všeč to, da Vršič predstavlja naše najvišje izhodišče za visokogorje, kamor se lahko pripelješ z avtomobilom. Tako so ti prihranjene ure in ure hoje in nadmorskih metrov. Skratka, malo se pregoljufaš in namesto da bi začel hoditi iz doline, si že na 1611 metrih.

Barviti odtenki in mehkoča preprog

Tokrat smo se s še dvema prijateljicama, s katerimi nas družijo planinska strast, odločile, da gremo na Prisojnik (ali Prisank, kot mu pravijo domačini. Meni osebno je bolj všeč ime Prisojnik, ker te na poti nanj resnično ves čas spremlja sonce.) Nobena od nas ga še nima v svoji zbirki dvatisočakov, zato je bil za vse zanimiv cilj. Vremenoslovci so napovedovali čudovit tople sončen dan, ki ga je vredno izkoristiti.

Torej, na pot naj bi odšle zgodaj zjutraj, saj so oktobrski dnevi kratki. A vedno kaj pride vmes in tokrat je nanoslo, da se je ravno tistega jutra najavil obrtnik, ki sem ga že dolgo čakala. S tem je korenito posegel v naše načrte. Namesto zgodaj zjutraj smo se iz Ljubljane odpeljale šele ob desetih in se ob pol dvanajstih »izkrcale« na parkirišču na vrhu Vršiča. Vedela sem, da smo za Prisojnikov vrh malce pozne; ob takem času planinec, vreden svojega imena, že stoji na vrhu ali je vsaj že na tričetr pot do njega. Tudi če ne pridemo na vrh, v gorah je vedno lepo, smo si dejale. In tega dne je bilo še posebno lepo. Ne pomnim tako brezmadežno

čistega neba. Bilo je tako živo modro, kot je nad Mongolijo, ki ima menda od vseh držav še najmanj onesnaženo atmosfero. In ta toplota, konec oktobra – pravo indijansko poletje! Svet okoli nas je bil tako čudovit, da so nas noge kar same nesle navzgor. Že široka sprehajalna pot od Tičarjevega doma naprej je bila pravljico lepa. Vsa posuta z iglicami macesnov, kot najmehkejša perzijska preproga iz Tisoč in ene noči. In macesni, vsi žareči v najrazličnejših rumeno-oranžno-rdečih odtenkih, kot bi jih

zamešal najbolj genialen umetnik na svoji barvni paleti. Res je, kar pravijo - jeseni je v gorah najlepše!

Iz vznesenega sanjarjenja sta me predramila turista, ki sta nam prišla naproti. Beseda je dala besedo in izvedele smo, da sta izraelska turista, ki sta se pripeljala z Bleda in sta raziskovala stezice okoli Vršiča. Navdušena nad lepoto Slovenije je kar nista mogla prehvaliti. Svetovala sem jima, naj se zapeljeta še na trentarsko stran in si ogledata izvir Soče. Poslovili smo se, me pa smo nadaljevale pot, ki se je zdaj že bližala Prisojnikovemu ostenju. Med živahnim pogovorom o vsakdanjih dogodkih smo hitro dosegle melišče. Zdaj smo bile že na taki višini, da sta se čudovito videli obe Mojstrovki, v ozadju pa je že kukala kristalna Jalovčeva piramida. Kako fantastično za fotografiranje, sem pomislila! S seboj sem imela

prvič v gorah nov digitalni fotoaparater in kot majhen otrok sem seveda hotela preizkusiti svojo novo igračo.

Ko sem ravno hotela fotografirati, mi je sodobno čudo tehnike sporočilo, da je spominska kartica polna. Hm, kaj pa sedaj? Veliko kartico sem seveda pustila doma. Postalo mi je žal, da sem prejšnjega dne v prevelikem navdušenju poslikala vse svoje rože, pa družino, skupaj z živalstvom vred. Moji dve prijateljici, ki sta (podobno kot jaz) precej netehnična tipa, mi nista mogli biti v pomoč. Obe še prisegata na dobro staro navadno »trotlkamero« in se z digitalcem še ne nameravata »spopasti«. Tedaj sem se spomnila, da imam vendar s seboj priročnik za uporabo fotoaparata. Sedle smo ob pot in študirale, kako bi sprostile spominsko kartico. Saj je zelo preprosto. Ena, dva, tri ... in slike včerajšnjega dne so bile izbrisane. Saj

so tako v računalniku. Hura, torej bomo lahko fotografirali!

Malica s kavkami

Veselo smo nadaljevale pot, ki ni bila več položna, ampak se je začela počasi dvigati navkreber. Kmalu smo prispele do Gladkega roba (kot nas je poučila Ingrid Pilz v svoji knjigi Čudoviti svet Julijskih Alp). Začelo je prijetno pihljati in počasi se nam je začel odpirati pogled na čisto drug svet: Prisojnikovo pobočje z juga, pa mogočni Razor in bližnja Planja, Lepo Špičje in cela skupina trentarskih vrhov, vse do odškrknjenega Krna s svojo značilno obliko. Čeprav nismo bile utrujene, smo se odločile za kratek postanek in prigrizek. Še bolj kot hrana pa nas je seveda zanimala pijača. Nismo še dobro sedle, ko se je ob nas pojavila prva gorska prijateljica - planinska kavka. Zvedavo je opazovala vsak naš gib in čakala, kdaj bomo z njo pripravljene deliti obed. Zame ni večjega užitka kot krmiti živali kje v naravi, planinske kavke pa so mi še posebej pri srcu. Drobtinice kruha, malce sira, nekaj grozdov, pa še nekaj koščkov doma spečenega peciva ... hm ... Kavka je bila očitno navdušena. Še zlasti nad pecivom. Imam navado, da kavke »hecam« toliko časa, dokler se mi čisto ne približajo in mi nazadnje začno jesti iz roke. Tudi to je premamila hrana (ali radovednost). Kakorkoli, pogum je zmagal nad strahom. Nenadoma je kavka spustila več zaporednih pretresljivih žvižgov in odletela. Nismo vedele ali je to pozdrav in zahvala ali kaj drugega. Kmalu nam je postalo jasno, ko so okoli nas - kot bi bile na pristajalni stezi - začele v elegantnem loku pristajati še druge kavke. Vseh skupaj je bilo sedem. Nismo se mogle načuditi njihovi neverjetni spretnosti v tem, kako »zajahati« zračni »val« in lebdeti v njem. Sicer pa je bilo najbolj zabavno gledati jih, kako v letu lovijo koščke hrane v kljune kot kakšni cirkusanti! A v tej večini sta bili spretni samo dve kavki. Sklepale smo, da so ostale še mladiči in niso tako izurjene. Tako smo kar dolgo časa sedele in uživale. Ura je bila že skoraj dve popoldne, pred nami pa je bila še dolga pot, zato je bilo treba odriniti. Na odcepu treh poti smo izbrale Grebensko pot na Prisojnik. Vsi vodiči (Stritar, Pilz) pišejo, da je to eden najlažjih pristopov,

pa tudi najhitrejših (dve uri). Prvih sto metrov poti je bilo bolj razritih; pot je vodila skozi ruševje, bila pa je tudi precej strma. Potem, ko smo tudi zgornjo gozdno mejo dokončno zapustile, pa je tudi pot prijazno zavijugala po jugozahodnem vršnem grebenu Prisojnika.

Medtem smo srečale skupino Italijanov, ki so se vračali z vrha. Bili so navdušeni nad vremenom in sploh zgovorni in dobro razpoloženi.

Nebo je bilo še vedno brez oblaka, z izjemo belih črt, ki so posledica spuščanja aluminijevega prahu iz letal, ki naj bi ohladil zemeljsko atmosfero in tako obnovil ozonsko plast. Pojav sodobnega časa pač. Sicer pa nobene značilne popoldanske »kape« nad vrhovi, še celo nad Jalovcem ne. Res, pravo čudo!

Sonce je naravnost žgalo skozi obleko, tako da smo kmalu spile vse, kar smo imele s seboj. Počasi smo napredovale. Pa ne, da ne bi zmogle hitreje, ampak toliko lepega in zanimivega je bilo okoli nas, da smo se kar naprej ustavljale. Še zadnje letošnje planike, ki so bile že skoraj posušene. Ali pa čudoviti encijan, ki je kot zadnji letošnji predstavnik svoje vrste sameval na travnati zaplati. Pa velika zeleno-rjava kobilica, kakršne v gorah še nismo srečale ...

Skalovje kot velika glava zgubanega starca

A najboljše v dnevu je šele prišlo. Ko smo takole hodile in že prečile skalo, na kateri piše »Okno, pol ure«, je ena od mojih prijateljic čisto v bližini nas zagledala – kozoroge. Sprva je zagledala le njihove robove in je mislila, da gre spet za kakšno od naravnih podob (kot Ajdovska deklica). A ne, bili so resnični. Dva kozoroga, najbrž starša, ki sta s spodvitimi nogami mirno počivala in mladiček, ki je skakljal okoli skale in radovedno kupal izza nje. Bile smo čisto na miru, da se ne bi prestrašili, in jih opazovale. Prav nič se niso bali, kot da bi kozorogi in ljudje od pamtiveka živeli v sožitju med seboj. Vsega skupaj so bili od nas oddaljeni le kakih 20 m. Nalašč nisem vstala in jih fotografirala. Bilo je prelepo in nisem hotela uničiti te idile. Bilo je, kot da se je čas ustavil ... Prekipevajoče sonce, bližina kozorogov, en sam globok mir, kakršnega lahko doživiš le v gorah. Človek bi do neskončnosti sedel tu in srkal vase to globoko spokojnost ...

Razor in Planja z južnih pobočij Prisojnika

Medtem so nas spet obiskale planinske kavke. Še nikoli doslej si jih nisem tako podrobno ogledovala; živo rumen kljunček, oranžne nožice. Ena od njih je imela okoli nogice kovinski obroček.

Ker smo že skoraj vse pojedle, jih nismo imele več s čim gostiti. Tedaj je prijateljica pomislila na paradižnik iz sendviča, ki ji ni teknil in ga je prihranila. Dvomila je, če bo kavki teknil, saj je bil vendar tisti iz rastlinjaka, to pomeni s »plastično« lupino. A kavke to očitno ni motilo. Tista najbolj zagrizena borka je hitro zgrabila plen in se pred teknicami zatekla pod okrilje bližnje skale. Potem ga je pograbila za »plastičen« ovoj s kljunom in še eno nogo in ga obdelovala. Kako zabavno jo je bilo gledati!

Stežka smo se odtrgale od čudovitega prizora, a do prednjega Prisojnikovega okna smo nekako mogle priti, ko smo bile že tako visoko. Bilo je vredno. Na našem »vrhu« smo opravile nekaj pogovorov po mobilnem telefonu z domačimi - kje smo, ali je vse v redu, ali je v Ljubljani tudi tako vroče (da, seveda je bilo tudi tam čez dvajset stopinj). Bilo je že zelo pozno. Sonce je bilo že nizko na nebu in vedele

smo, da se moramo podvzitati, če hočemo še pred nočjo priti domov. Kaj hočemo, jeseni so pač kratki dnevi. Prisojnikov vrh bo počakal na kdaj drugič. Nič nam ni bilo žal, da nismo osvojile vrha, saj je bil dan poln neverjetnih doživetij in vtisov.

Sestopale smo hitro, čeprav so kolena trpela (vsaj moja, to je moja šibka točka). Hitro smo bile na sedlu oziroma razpotju, kjer se pot spet obrne na vršiško stran. Med potjo navzdol se je severna stena Prisojnika kopala v zadnji svetlobi zahajajočega sonca, ki je goro ožarjalo na prav poseben način. Njeno razgibano preluknjano skalovje se je zazdelo kot velika glava zgubnega starca. Bližina noči je sprostila domišljijo in v stenah so se začele izrisovati najrazličnejše podobe. S prijateljicami smo se šalile, kaj vse vidimo v posameznih odsekih skal: tako je Ajdovska deklica dobila »družbo« konjske glave z grivo, nekakšnega vesoljčka E.T.-ja, pa bradatega moža, slona z rilcem, duha in še česa.

V prijetnem vzdušju je čas minil kot blisk in pred mrakom smo bile pri avtu.

Bil je nepozaben izlet. Bila sem sicer utrujena, a obenem sveža v duhu, kot vedno po obisku naših prelepih gora. ●

Na Prisojniku

Na »lahko« goro z veliko truda

✉ Ivanka Korošec 📧 Iskra Jovanović

Zadnjič sva bila na Vršiču in sva spet šla pogledat Ajdovsko deklico s kamnitimi očmi, ki naj bi, kakor pravijo, žalostno strmela. Meni se njen pogled ne zdi žalosten, prej narobe, zdi se mi, da mi bo zdaj zdaj zarotniško pomežiknila. Ob njej se namreč vedno spomnim, kako sva pred mnogimi leti osvojila Prisojnik. Pravzaprav se ni zgodilo nič posebnega, nič takega, kar bi bilo vredno literarne obdelave, vendar za srce ni majhnih dogodkov. Vse je pomembno, zavzetje najvišjih vrhov merimo na isti tehtnici kot doživetja na veliko nižjih.

Nikoli ne bi bila na Prisojniku, če ne bi bil v slovenski planinski transverzali in če ne bi bil Jože, moj mož, tako vztrajen in trmast. Vse žige slovenske transverzale sem si morala prislužiti v potu svojega obraza, saj ni hotel niti slišati, da bi ga lepo počakala kje ob vznožju, medtem

ko bi mi on na vrhu žigosal knjižico. Tako mi ni preostalo nič drugega, kot da sem se namučila še s tem Prisojnikom, kakor pač tudi z drugimi zame bolj ali manj težkimi vzponi. Zdaj navsezadnje lahko pritrdim, da je imel glede tega moj mož čisto prav; zakaj bi goljufala druge in predvsem samo sebe.

Malo predaleč

Navsezgodaj zjutraj sva se odpeljala na Vršič. Od Tičarjevega doma sva krenila po široki poti proti Prisojniku. V mnogih vodnikih piše, da je to lahko dostopna gora, razen seveda po dveh variantah, ki sta samo za izkušene in izurjene planince in alpiniste. Takih poti se na daleč ogibam. Na grebenu pri razpadajočih utrdbah pot zavije na levo, proti Poštarskemu

Jubilejna pot na Prisojnik

domu, midva pa sva nadaljevala po desni. Čez prostrana melišča pod zahodno steno Prisojnika nama je šlo kar hitro in gladko. Pot se je vzpela na greben, imenovan Gladki rob, na drugi strani pa se je spustila do zgornjih travnikov Kranjske planine. Na nekem macesnu je bil za kažipot obešen star čevelj. Jože je trdil, da bi morala zaviti po poti na levo navzgor v ruševje. Meni pa se je zdela pot prestma in ker imam raje lagodnost in je pred mano potka tekla skoraj naravnost, se je Jože vdal in odšla sva v mojo smer. Dolgo sva hodila v spremstvu jutranjega sonca. Pogovarjala sva se in opazovala naravo. Včasih mi je korak zastal. Zadržala me je posebna slast, ki so mi jo zbudili kakšna samotna modra zvončnica, odsev sonca na kamnu ali vonj same steze. Zdelo se mi je – kot se mi večkrat dogaja – da se tam daleč, tam, do koder ne seže oko, skriva nekaj, kar se mi ponuja, me vabi in kar bom zdaj zdaj odkrila.

Jože je postajal nestrpen, češ: „Kaj je zdaj to. Špancierava lahko okoli Šobčevega jezera. Sem ti rekel, da bi morala pri kažipotu kreniti naravnost navzgor!”

To sem slutila tudi sama, saj je opis v vodniku omenjal travnato pobočje, ki se je le počasi bližalo skalnim previsom. Vedela sem, da se nama bo prav kmalu priključila pot, ki vodi z Razorja in gre potem po Jubilejni smeri. Jasnno mi je bilo, da se bova morala vrniti, saj sem se že doma poučila, da gre ta pot mimo zadnjega Prisojnikovega okna; tam v veliki dvorani leži stalno snežišče, ki ga je včasih težko prečiti, pa tudi nekakšne police, ki obkrožajo severno stran Zadnjega Prisojnika, so menda težko prehodne.

Tako sem se ustavila sredi poti. Jože je spraševal, ali si mislim po dopoldanskem „špancieranju” zdaj vzeti še čas za kosilo. Snela sem nahrbtnik in sedla v zeleno travo, tako zeleno, da me je zaščegetalo pri srcu. Nisem bila lačna, le prenasičena sem bila od vsega lepega.

Ni si mogel kaj, da mi ne bi poočital, da berem in berem priročnike in vodnike in gledam na zemljevid, potem pa ne vem, kod hodim. Drugič naj poslušam njega. To je bilo kajpak res, ampak potem ne bi videla vsega iz tega zornega kota. To je bilo tudi res.

Ker pa me dobro pozna in ker tudi sam nima usnjene duše, je sedel kraj mene tik ob žametni rob bele poti in se zazrl v sončno

kopreno, v zeleno Trento pod nama. Dolgo sva sedela z roko v roki. Sreča je bila tem tišja, čim globlja je postajala.

In potem še previsoko

Končno sva vstala in se napotila daleč nazaj, čez vse pobočje. Če ti je vseeno, kdaj prideš, ne boš nikoli zamudil! Lotila sva se strmine pri razcepu, mimo katerega sva že šla. Tedaj se je najina tura šele zares začela. Ruševje je bilo tako gosto, da je skoraj zakrivalo stezo, ki je vijugala pred nama, bilo nama je pa tudi v pomoč, saj sva se ga lahko oprijemala. Dlani sem imela smolnate in lepljive. Nahrbtnik je postajal vse težji, kot da bi mi kdo vsak višinski meter polagal opeke vanj. Sonce je vedno bolj pripekalo in naju neusmiljeno žgalo v hrbet. Jože je hodil pred mano, urno in okretno kot srnjak. Včasih je postal, pogledal proti meni, češ, bo šlo?

Bo, seveda bo šlo. Mora iti, sem si mislila. Toda razlika v kondiciji, ki je v dolini skoraj ni opaziti, postane v gorah z vsakim metrom očitnejša. Medtem ko se je Jože šele dobro ogrel, je z mene kar teklo. Ko je Jože malo globlje zajel sapo, sem bila sama že čisto na koncu z močmi. Srce mi je razbijalo v vratu, sapa mi je hrope padala nazaj v pljuča. Moje noge so postajale vse težje, kot da bi bila obuta v cementne bloke, mišice so trdele, sklepi so škripali. Ko sva prišla iz ruševja na gladko strmo planjavo, sem se ozrla čez ramo. Tedaj se mi je zgodilo, kar se mi ni še nikoli, niti na Triglavu ne. Vsa dolina se je nenadoma dvignila: svetleči trak Soče, trentarske bajtice, drevesa, vse. Vse se mi je z neznansko hitrostjo približevalo, se povečalo in nato prav tako naglo zmanjšalo in se oddaljilo. Ko sem vsa otrpla še enkrat pogledala navzdol, se je čudež ponovil. Pokrajina z dna je hipoma zrastle, se mi s svetlobno hitrostjo spiralasto približala in se vrto-glavo pogreznila nazaj.

»Nisem si mislil, da imaš povrhu vsega še vrto-glavico,« mi je rekel Jože, ko je opazil, da hodim za njim skoraj po vseh štirih, da bi bila čim nižje, čim bliže tlom. Dodal je še, da pozna zdravilo za take stvari.

O, vem, vem, tudi sama ga poznam. Dr. Miha Potočnik je nekoč po televiziji pripovedoval, da ga je v otroških letih brat tik pod

nekim vrhom oklofotal in vrtoglavica ga je za vse večne čase minila. Mogoče pri otrocih to res deluje, pri meni pa dvomim, da bi. Vendar sta počitek in krajše predavanje mojega psihologa kar zalegla, tako da sem lahko vstala in nadaljevala pot. Korake sem še lahko štela, vdihov, izdihov in srčnih utripov pa ne. Še malo, še nekaj korakov, pa bo. Kje so pravzaprav meje človeške zdržljivosti? Ko si že prepričan, da ne zmoreš niti koraka več, ga vendarle še narediš. Pa ne enega. Še deset, dvajset, sto.

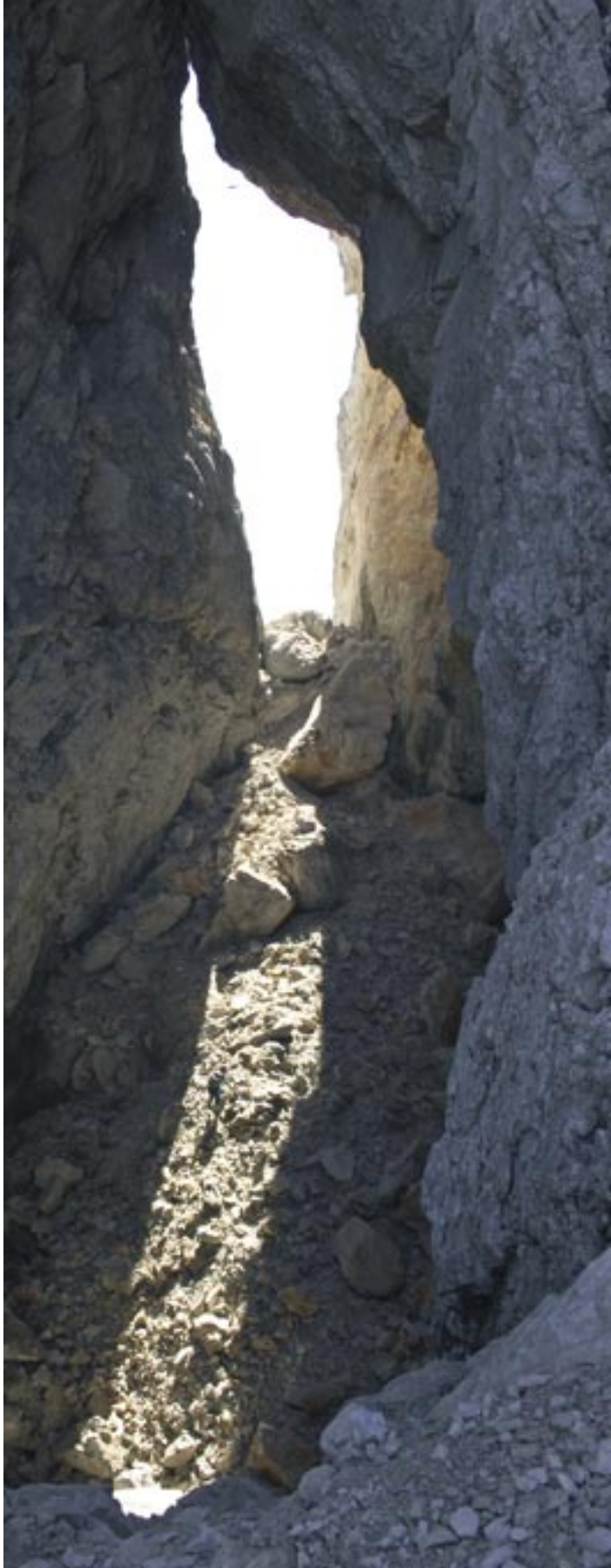
Na vršni greben pripelje pot vzhodno od vrha, blizu rogljastih Zvonikov. Od tam sva se po gruščnatem slemenu vzpela do vrha. Jožetova roka mi je bila pogosto v pomoč.

Na koncu pa vendarle ravno prav

Na vrhu sva obstala. Bila sem do konca izčrpana, izmučena, pobita. Jože si je hitro oddahnil. Kazal mi je vrhove, ves navdušen je mahal zdaj sem, zdaj tja. Sprva ga sploh nisem razumela. Počasi sem vendar prišla k sebi in se vzradostila čudovitega razgleda. Kakor bela nit se je z Vršiča vlekla cesta skozi dolino Pišnice do Kranjske gore. Zadaj se je dvigala mogočna veriga Karavank. Jože mi je pokazal Krn, zadaj so zadnji robovi zaslanjali v živi čad tonečo Furlanijo. Od Kanina sem so se nizali drugi vrhovi. Jože mi je razlagal, na katerih sva že bila in na katere zagotovo še pojdeva. Njegovo navdušenje je bilo nalezljivo. Seveda pojdeva, kako da ne? In niti kančka otrplosti in strahu ni bilo več v meni. Niti pomislila nisem, da bo treba kmalu v dolino.

Še mnogokrat sva bila pod Prisojnikom. Tam, kjer se tako lepo vidi Ajdovska deklica v njegovi steni, postojiva in se zazreva v njegov velikanski, prepadni hrbet. Ajdovska deklica gleda z velikimi kamniti očmi. Vem, da bi mi rada pomežiknila. ◉

Zadnje okno

Na Kranjski planini

Srečanje ob malici

✍ in 📷 Jože Vogrin

Pravijo, da sta smeh in dobra volja pol zdravja. Da ta pregovor drži, smo prepričani tudi planinci, saj vemo, da je vedro razpoloženje sestavni del vseh radosti, ki jih preživljamo v gorskem svetu.

Golaž je skuhan

Prijaznega poletnega dne sva s kolegom Miranom, oba precej razpoložena, naletela na tri še bolj razpoložene planince, ki so počivali pod debelimi smrekami na Kranjski planini. Bili so Tine, Brane in Majda iz Idrije, ki so prihajali z Razorja. Ker se niso mogli upreti lakoti, ki jih je zalotila pri počitku v senci košatih dreves, so se odločili, da bodo ubili dve muhi na en mah; v prijetnem okolju se bodo pošteno spočili in v miru pospravili, kar jim je še užitnega ostalo v nahrbtnikih. Na majhnem plinskem gorilniku so grelj zajetno konzervo z golažem. Do solz nasmejani so sedeli okrog gorilnika in čakali na pogumneža, ki bi si upal premešati vsebino v vroči pločevinki, ne da bi jo pri tem prevrnil. Ker pa se nobeden ni drznil dotakniti vroče konzerve, jim je Miran, ki se dobro spozna na prevodnost materiala, svetoval, naj gorilnik ugasnejo in nekaj minut počakajo, da se toplota iz spodnjega dela konzerve enakomerno razleze po vsej vsebini, tudi v zgornji del pločevinke. Nasvet je bil soglasno sprejet in malica je bila brez težav pripravljena v nekaj minutah.

Tudi midva z Miranom sva raztegnila odprtine svojih nahrbtnikov in pričela žvečiti vsak svoj že nekoliko suh sendvič z domačim kruhom, bolj iz solidarnosti kakor iz potrebe. Kmalu je punca začela deliti pripravljeno hrano in opazil sem, da Tinetu pogled kar naprej uhaja k prtljagi, ki so jo imeli razmetano za hrbtnom. Končno je iztegnil roko, jo potisnil v Branetov nahrbtnik in čakal, kako bosta reagirala sopotnika. Majda, ki je opazila Tinetov namen, je dregnila Braneta s komolcem pod

rebra in smeh, ki je temu sledil, je opogumil Tineta, da je hitro izvlekel iz nahrbtnika steklenico merlota in jo postavil na trdna tla. »Daj, nehaj, saj me še od prej boljijo čeljusti od smeha vse do ušes,« je prosila Majda in udarila fanta z žlico po roki. Žlica, vsa rdeča od papriciranega golaža, pa je pustila na Tinetovi roki precejšnjo packo in ta je znova sprožila smeh, ki mu ni hotelo biti konca.

Projekt »merlot« bo še treba uresničiti

Merlota res ne vidiš pogosto na gorskih poteh in takoj sem pomislil, da dobra volja, ki razganja tri pohodnike, izvira iz steklenice. Izkazalo pa se je, da je vzrok drugje, kajti steklenica z merlotom je bila še vedno polna in lepo zapečaten. Ko me je zanimalo, ali liter vina nosijo s seboj za pokoro, mi je Majda zaupala, da si žlahtne pijače niso privoščili zato, ker jih je pot vodila po stenah in tudi primerne zamaška niso imeli. »Vso vodo iz čutaric smo požlompali, vina pa si nismo upali odpreti, ker vsega ne bi mogli spiti, steklenice zamašiti pa tudi ne, ker je originalni zamašek pločevinast. To je pa res hudo, sem dejal, približno tako, kakor če mački privežeš miš na rep, da se potem v krogu vrti okrog sebe, ujeti je pa ne more. Toda to še ni vse. Povedala je, da se jim na današnji turi ni posrečil še noben projekt. Na vprašanje, kakšne projekte neki imajo v programu, je potožila, da danes pač imajo vsi in povsod projekte in prav škoda je, da pri nas toliko različnih projektov nismo poznali že prej, saj bi bili z domiselnimi projekti nedvomno že prej v Evropi. »Brihtna punca, na kaj vse misliš,« sem jo pohvalil, »vedno govorim, kako ženske znajo misliti na vse, in res škoda, da jih imamo tako malo v parlamentu. Mislim pa, da še ni vse izgubljeno

*Slika na naslednji strani:
Prisojnik s Tičarice nad Vrsnikom*

📷 Vladimir Habjan

in bi se kakšen projekt dalo realizirati tudi s tem, kar imate v steklenici.« Vsi trije hkrati so se strinjali, da je prav zdaj za to zadnji čas in ni hudir, da problema ne bi rešili z najino pomočjo. Končno se bo tudi Tine oddahnil, ko mu bo odvzeto breme, ki ga že dva dni vlačí s seboj brez koristi in mu v nahrbtniku dela napoto.

Indijanec

Malico, ki je bila v polnem zamahu, smo pridno zalivali z žlahtno kapljico in tudi besede so nam tekle bolj gladko kot prej. »Da bo še en projekt ad acta, bi predlagala, da še vidva povesta kakšno smešno zgodbo. Prej smo bili vsi nasmejani zato, ker si je vsak moral izmisliti kaj neverjetnega, kaj takega, da smo se potem od smeha tolkli po kolenih. Kar koli si lahko izmislita, le da se bomo do ušes nasmejali,« je navdušeno predlagala Majda. Z Miranom sva bila v zadregi. Še nikoli mi ni padlo na pamet, da bi si izmišljeval neresnične zgodbe. Izjema je bila le takrat, ko sem otrokoma pripovedoval pravljice za lahko noč. »Lagati je grdo in greh,« sem se branil. Toda ker punca ni hotela dati miru, mi je prišlo na misel nekaj, kar sem nekoč res doživel tukaj v neposredni bližini. »Poslušajte,« sem začel, »ne daleč od tukaj v smeri proti Mlinarici je še danes prežagana bukev, ki jo je z motorno žago prežagal človek, ki ga ni. Približno dvesto metrov višje, pod macesni na poti na Prisojnik pa sva s Slavcem videla Indijanca, ki tudi ni človek.« Družčina je presenečena obmolnila in tiho vlekla na ušesa, kaj bo še sledilo zgodbi. Toda to je bilo vse. Kratko, jedrnato in brez najmanjše laži. »Ful dobra uganka. Te pa že ne bo nobeden uganil,« je menila Majda in pogledala po fantih. »Ni uganka, tudi smešna ni, je pa vse kar stoprocentno ful res,« sem jim zagotovil in čakal na njihovo radovednost. Fantje so začeli glasno razmišljati o osebah, ki naj bi bile nevidne in hkrati resnične, puncí pa se je zdela zadeva le nekoliko hecna in je bila še vedno prepričana, da je to uganka. Da ne bi predolgo ugibali, sem jim oba primera pojasnil: »Od neurja podrto bukev, ki je ležala tukaj na Kranjski planini čez pot, je z motorno žago prežagal kolega, ki ga ni več, ker je pred nekaj leti umrl. Od tistih macesnov je pa lepo

viden obraz Indijanca s perjanico, ki ga je v steni Kanceljnov izklesala narava podobno kot Ajdovsko deklico v steni Prisojnika.« Kar naenkrat so vsi hoteli videti lik Indijanca, ki pa od tam ni bil viden. Morali bi se povzpeli za kakšnih dvesto metrov, toda za to v tisti vročini ni bil nihče posebno navdušen, zato sem jim obljubil, da jim bom eksponat pokazal kdaj drugič, če se bomo spet srečali pod Prisojnikom.

Po pojedeni konzervi razmišljati je prepozno

Čez pobočje, pregreto od julijskega sonca, je s trentarske strani potegnila rahla sapica in prav romantično je zašumelo v vrhovih orjaških smrek in macesnov, pod katerimi smo počivali. Majda je zaprla oči in povedala, da ji je v tej tišini tako lepo, da bi najrajši za trenutek zadremala. Toda Miran jo je nesramno »zbrihtal«, ko je omenil, da bi golaž, ki so ga pravkar snedli, utegnil povzročiti neželene posledice. Nič se namreč ne ve, ali ni bil pripravljen iz mesa norih krav. Zanimivo jih je bilo videti, kako so se vsi hkrati spogledali. »Saj res, konzerva je italijanska! Kaj, če imajo tudi v Italiji nore krave,« je zaskrbelo punco. Toda panika je bila odveč. Vsi namreč vemo, da konzerve nikoli niso od včeraj in takrat, ko je bila ta narejena, v sosednji državi zagotovo ni bilo norih krav. V osvežujoči sencí nam je bilo prav prijetno, in ko nam dobre volje kar ni hotelo zmanjkati, se nam začuda ni mudilo nikamor več. Do Vršiča ni več daleč in zakaj bi prehitevali čas brez potrebe? Zoprni popoldanski vročini na južnem pobočju Prisojnika se bomo najbolje izognili tako, da počakamo in nadaljujemo pot šele potem, ko se bo sonce spustilo nekoliko nižje in se ne bo več tako neusmiljeno upiralo v prisojno strmino. Po daljšem počitku sva se z Miranom prijetni družbi oddolžila s sladkimi kalorijami, ki pa pri naporni hoji ne redijo in si jih v hribih lahko mirne duše privoščimo. Med pripovedovanjem zanimivih planinskih dogodivščin je čas kar prehitro mineval in šele pozno popoldne smo se odpravili proti Vršiču. Lep dan, poln smeha in obujanja spominov, je bil za nami in tudi sonce se je že nagibalo proti grebenom Jalovca. ◉

Na Slemenu

Dan na Vršiču kar tako

✍️ Jože Vogrin

Septembrsko jutro je bilo sveže kot umito in mirno, le ovčje meketanje se je slišalo izza borovcev, ko sem se odpravil od Poštarskega doma na Vršiču, v katerem sem prespal, po že tolikokrat prehojeni poti navzdol proti prelazu Vršič. Pri Tičarjevem domu sem se še enkrat

ozrl nazaj proti Prisojniku, nad katerim se je bleščala velika srebrna luna in dala slutiti, da se obeta prav prijeten dan. Sklenil sem, da danes ne bom šel na noben vrh. Užival bom na Slemenu in poskušal narediti nekaj panoramskih posnetkov. Mogoče bom imel srečo,

Na Slemenu

📷 Oskar Karel Dolenc

da se bo nad Jalovcem pojavil kakšen kopast bel oblak. Kopasti bleščeči oblaki na modrem nebu se mi že od otroških let zdijo nekaj izjemno lepega. Čudovito bleščeči in veličastni so in se kar naprej preoblikujejo v nekakšne figure, ki menjajo obliko. Pri belih oblakih je fotografija najlepša, ker je vse osvetljeno z razpršeno belo svetlobo in so sence manj izrazite, barve pa živahnejše. Ko sem si takole zamišljal to prijetno turo, si nisem mogel predstavljati, da bi bilo še kje tako lepo, kot bo na Slemenu, na katerem lahko v senci košatih dreves v miru opazuješ slikovito naravo okoli sebe.

»Ful« se dogaja

Na stezi pod Mojstrovko je med borovci zadišalo po sternbergovih klinčkih. Te dišave mi vedno pričarajo v spomin sliko sončnega jutra, ko smo s Stankom in Lojzetom markirali pot proti Razorju in je nad Kranjsko planino zadišalo po klinčkih. Čeprav je od takrat preteklo že veliko vode od izvira Mlinarice, sem se tistega jutra živo spominjam. Klinčki so še vedno cveteli, čeprav je bil že september. Za hip sem se ustavil in vlekel vase omamne dišave. Medtem sem opazil dve ženski, ki sta se pred mano po travnati strmini bližali prelazu Vratca. Če nista preveč zagnani, bom imel družbo, sem si mislil. In res, na vrhu strmine sta se ustavili in se ozrli nazaj proti Vršiču. Planinci se radi ustavljajo na tej točki, s katere je lep pogled na vrhove nad Vršičem, ki se iz tega zornega kota zdijo višji in izrazitejši, kakor če jih gledamo z Vršiča.

Ženski sem kmalu dohitel. Bili sta Ljubljančanki in sta imeli isti cilj kakor jaz, izlet na Sleme. Prej sem mislil, da sta mati in hči, od blizu pa sem ocenil, da jih ima mlajša kakšnih dvajset, starejša pa še ne štirideset. Skupaj smo se povzpeli do Vratca in se za hip ustavili. Mlajša je snela nahrbtnik in zadihano rekla: »Tukaj je pa ful lepo, ustavimo se.« »Minka, tebi je vse ful,« je dejala starejša in se s predlogom strinjala. Nekoliko stran od poti smo zagledali moža, ki je sedel na skali. Pogled je imel uprt proti Škrlatici, njegov obraz z brado in klobukom pa me je živo spominjal na obraz Juliusa Kugyja na starih fotografijah. Na pozdrav se je zadovoljno nasmehnil in odzdravil z »Grüss Gott«. Najprimernejše počivališče v hribih je

prav gotovo tam, kjer je lep razgled. Vratca, ki so prehod iz ene doline v drugo, nam ponujajo pogled na skoraj vse gore, ki obdajajo Vršič in dolino Tamarja in Planice. »Lepo je kot v pravljici. Čisto drugače kot prerivanje po mestnih ulicah!« se je po tišem navduševala starejša sopotnica, ki pa ni bila ravno zgovorna. Pravijo, da v hribih človek »gre vase«. Zdelo se je, da je teta Marija, kakor jo je imenovala mlajša Minka, tedaj res šla vase. Udobno se je usedla, zamišljeno jedla sendvič, vmes pa strmela v severno steno Mojstrovke. Kaj je imela v mislih, ne bi nihče uganil. Je pa bila zato Minka bolj klepetava. Ko me je zanimalo, ali nista slučajno »skregani« med sabo, je odgovorila, da ne, le da se teti včasih kakšna ideja zasidra v mislih in jo potem prežvekuje. Danes, ko je v hribih, jo bo mogoče prej minilo in ker je učiteljica, bo potlej spet polna idej in vzgojnih nasvetov. Verjetno bi Marija še naprej uživala, če je Minka ne bi zbudila iz zamaknenosti, ko je pred vsakim stavkom nagajivo pridala vsem znani »ful« in mi pri tem pomežiknila. »Minka!« jo je pogledala teta. »Kaj je?« »Zapomni si, da sta ta vaša najstniška ful in kao moteča dejavnika, kadar ju brez vzroka kar naprej ponavljate. Vse vam je ful brez zveze, ful zanič, ful polno ali ful prazno. Bog ve, kdaj se boste tega odvadili in si izmislili kaj še bolj neumnega.«

Toda punca ji ni ostala dolžna: »Oh, teta, saj tudi starejši niso nič boljši. Nekateri kar naprej utrujajo s tistim ‚konec koncev‘, ‚v bistvu‘ in podobnim. Ti so šele tečni, ko nam kar naprej težijo, da je vse v nekakšnem bistvu ali na koncu vseh koncev. Najtežji so tisti ‚v bistvu!« Marija se je nasmehnila in pokimala, da se nekateri res delajo pomembne in da sta si take ljudi nekoč že privoščila Milčinski in Kosmač. Zabava bi še trajala, če nas ne bi zmotili planinci, ki so prihajali z Mojstrovke. Ko se je Marija pozanimala, kakšna je pot po severni strani Mojstrovke, je zadnji v skupini kakor iz topa izstrelil: »Ful v redu!« To nas je spravilo v smeh in ker so nas potem vsi malo čudno pogledali, smo vsi trije hkrati prijeli za nahrbtnike in se odpravili naprej proti Slemenu.

Ni belega oblaka na nebu

Ko smo prispeli na Sleme, nas je nepričakovano razočarala atmosfera. Meglica, ki se

je pojavila nekje pri Tamarskih slapovih, se je širila kot prikazen in v zelo kratkem času zastrla skoraj vso severno steno Travnika. V kratki minuti smo se tudi mi znašli v gosti megli. Minka je obstala in vzdihnila: »Zdaj je pa po nas! Se že vidim, kako bom mokra.« Komaj sem ji dopovedal, da je bojazen odveč, ker iz megle ne bo deževalo, ozračje pa je brez oblakov.

Pomlad na Slemenu

Kmalu zatem pa se je brezupni mrč razpršil in ko se je greben Ponc zableščal v soncu, sta ženski ostrmeli. »Toliko lepega na enem mestu pa še nisem videla,« se je začudila Minka. Marija, ki ni mogla odvrniti pogleda od navpične stene Travnika in Mojstrovke, pa je vzdihnila: »Čudovito, kako majhna je včasih razlika med domišljijo in resničnostjo!« Naredil se je resnično čudovit dan in spomnil

 Oton Naglost

sem se planinca, ki je prejšnje leto s prijateljico počival v senci bližnje bukve. Bila sta čudovit motiv za umetniško fotografijo: moški je sedel naslonjen na drevesno deblo in strmel v ozadje z grebeni Špikove skupine, deklica pa je z nahrbtnikom pod glavo tik ob njem brezskrbno spala sen pravičnega. Rahla sapica in oddaljeno zvončkljanje ovčjih zvoncev sta temu motivu dodala poseben pridih. Pa naj kdo reče, da med najlepše doživljaje v hribih ne sodi tudi podoben počitek.

Sneli smo nahrbtnike in babnici sta se spustili v mehko travo. Toda Marija se je na nekaj spomnila. Molče je vstala in hitro naredila nekaj korakov stran, kjer je bila vzpetina nekoliko višja. Iz žepa je potegnila nekakšno srebrno škatlico, ki je bila videti kot škatlica za ženska ličila. Kaj neki ima v njej, me je zanimalo. Menda se ne namerava šminkati tukaj v hribih? Ko jo je odprla, je postala dvakrat večja in izkazalo se je, da je to mobilni telefon. »Telefonirala bo,« je dejala Minka, »verjetno misli, da bo nekdo srečen, če mu bo povedala, da je danes v hribih.« Toda srebrna stvarca med gorovjem ni hotela delovati, zato jo je spravila nazaj v žep in se pridružila Minki, ki se je medtem v premajhnem modrčku že sproščeno nastavila visokogorskemu soncu.

Kmalu me je zamikala Slemenova špica. Iz nahrbtnika sem vzel fotografsko opremo in se povzpel na samo nekaj minut oddaljen vrh. Z belimi oblački, za katere sem si želel, da bi se pojavili nad Jalovcem, ni bilo nič, zato sem vzel iz torbe daljnogled in se s pogledom skozenj sprehajal po grebenih Ponc.

Kako se izogniti vzponu na Mojstrovko?

Kmalu sem zaslišal sopihanje in hitre korake na stezi, po kateri sem prišel gor. Pri-sopihala je Minka, vsa zadihana in nekam zaskrbljena. »Kaj delaš?« jo je zanimalo. »Nič, gledam.« »Aja,« je rekla in se usedla. »Kam se pa tebi tako mudi?« sem jo vprašal, ko sem videl, da ne daje vtisa tiste radosti, ki jo je prevzela ob prihodu na Sleme. »Sem kar vedela, da se bo v Marijini glavi nekaj skuhalo. Ampak jaz ne grem nikamor!« Več ni mogla povedati, ker ji je zmanjkalo sape. Ko si je opomogla, se je hitela pritoževati, da je ta ženska menda že

od rojstva tečna, da jo je kar naenkrat nekaj uščipnilo in hoče na Mojstrovko. »Pa kaj, naj gre, če jo tako vleče na vrh,« sem ji dejal. Toda problem je bil, da babnica hoče na pot z Minko, tej pa se ta nenadna odločitev ne zdi v redu, saj sta se doma zmenili, da gresta samo na Sleme. »V takile steni pa mora biti veliko zajl, kaj? In posebno zanesljive najbrž tudi niso,« jo je zaskrbelo. »Ne vem, koliko jih je, so pa debele kot hrenovke in več kot zanesljive. Tudi če bi jih hotela na silo izpuliti, ti ne bi uspelo. Pa tudi stena ni tako grozna, kot je videti,« sem jo potolažil. Toda punca se ni hotela sprijazniti z naglo spremembo prijetnega izleta. »Ne grem, pa konec. Pritoževati pa se ji tudi ne upam – že zato ne, ker ne bi imelo nobenega pomena. Ta ženska sploh ne dojema, kaj je lepo. Še na Šmarno goro ne gre več. Pravi, da je na gori več psov kot ljudi. In samo hodila bi. Zadnjič sva bili na Škrlatici. Ves dan sva hodili samo zato, da sva si na hitro ogledali gore okoli sebe, potem pa se ji je že mudilo nazaj v Vrata. Saj se gore lepo vidijo tudi tukaj od spodaj. Zakaj ne bi lepote narave uživala tam, kjer je lepo? In ravno danes res ne bi rada telovadila po zajlah. Njej je lepa narava menda postranska stvar in misli samo na to, kako se bo jutri v službi bahala, kje vse je bila za konec tedna. Kot da bi druge to zanimalo.« Punca se mi je zasmilila in začel sem razmišljati o kakšni odrešilni varianti. »Kar zadeva pse, jih nekateri menda za pokoro vlačijo za seboj, ampak tebi pa ravno danes res ni treba riniti na Mojstrovko. Počakaj, treba bo najti rešitev. Mogoče se bova domislila česa pametnega in ti ne bo treba oditi nikamor,« sem jo tolažil. Toda punca je dvomila, da bi se Marija odpovedala tej odločitvi. »Če me boš poslušala, boš ostala lepo tukaj, ona pa naj gre, saj je ne bo strah,« sem ji zagotovil. Po kratkem premisleku se mi je res posvetilo. Idejo sem premislil, potem pa ji predlagal, naj se nič ne upira, ampak se vrne k Mariji in ji z navdušenjem pove, da se strinja z njenim predlogom in da bo najbolje, če se čim prej odpravita na pot. Potem pa – to je pomembno – naj se pri tisti bukvi, kjer se bosta po travnati vesini spustili navzdol, nalašč spotakne, lepo previdno pade in se dela, da jo boli gleženj. Ni hudir, da je ne bi potem tečnoba nehala vleči v steno. Punci so se kar oči zaiskrile, hitro je vstala in odšla k Mariji. Čez nekaj hipov se je vrnila z novico:

»Ful dobro, ej, Marija že rine skozi grmovje proti Mojstrovki in si poje ‚Lepo je v naši domovini biti mlad‘, proti večeru pa se bova dobili na Vršiču.«

Dan se umirja

Kaj se je dogajalo tisti dan v Planici ali v Tamarju, ne vem. Čudil sem se številnim planincem, ki so v hitrem tempu hiteli z Vršiča v Tamar, najslikovitejši kotiček Slemenca pa so pustili vnemar. Le malokateri je zavil k »jezercu« pod Slemenovo špico, na katerega gladini tako enkratno odseva vrh naše najlepše gore – Jalovca. Kakor vsak, ki ga zanese pot tja gor, so tudi ti, bilo jih je kakih deset, odvrgli nahrbtnike in se odločili za počitek. Z Minko sva se jim pridružila in nastala je živahna debata o planinskih dogodivščinah, pri katerih ni manjkalo pristinega humorja. Ko je veseljak v dolenskem narečju med malico začel lupiti kuhano jajce, pa ga je precej zgovorna in nasmejana žena začela gnjaviti z večno uganko, kaj je bilo prej na svetu, kura ali jajce, se ji je takole oddolžil: »Ne vem in me sploh ne zanima, ker ga bom prav zdajle pojedel. Vem pa, da je Bog ustvaril najprej človeka in šele potem žensko.« Pripombam, ki so temu sledile, ni hotelo biti konca in da nam ne bi zmanjkalo smeha, smo nadaljevali s šalami. Opaziti je bilo, da so ljudje različnih misli in poklicev odvrgli svoj ego in se prepustili pristnemu planinskemu razpoloženju, ki ga ponuja narava z vsemi odenki.

Na vsem lepem se je tudi umiril rahel veter, ki je zjutraj razganjal meglice, in poseben užitek je bil, ko smo si bose noge hladili v hladni in mehki travi.

Sonce se je že bližalo grebenom Ponca in na misel mi je prišla Marija, ki je iskala samo sebe, zdaj že nekje pri vrhu Mojstrovke. Minko sem spomnil, da bo kmalu morala misliti na vrnitev na Vršič, na katerem se bosta srečali. Seveda je nisem pustil same oditi. Počasi sva začela pospravljati nahrbtnike, potem pa se spustila na pot pod robom, po kateri je prej skupina planincev tako vneto pešačila proti Tamarju. Kmalu sva srečala še enega z velikanskim nahrbtnikom. Bil ni nihče drug kot moj stari znanec, poštar France iz Celja, s katerim sva se že večkrat srečala v hribih in na raznih planinskih srečanjih.

Mudilo se nama ni nikamor, zato sva imela med potjo čas opazovati naravo in polomljena drevesa, ki jih je nedavno prizadelo neurje. Med borovci se je punca spomnila na divjega petelina, ki ga je leto predtem videla na Vrtaškem vrhu. Zanimalo jo je, zakaj se divji petelini tako šopirijo in košatijo, kadar pojejo. Razložil sem ji, da imajo ptiči, kadar se ženijo, drugačno navado kot ljudje. Pernate živali se tako čudno vedejo zato, da bi bile videti bolj imenitne. Pač potrebujejo čas, da pridejo k stvari. Ljudje imamo pri tem seveda prednost in se včasih mimogrede in obojestransko zaljubimo že na prvi pogled. Kmalu sva naletela na velikansko mravljišče. Skoraj meter visoko domovanje teh delavnih živalic se je zdelo kaj nenavadno. Velike rjave mravlje so po gladko shojeni poti neustavljivo hitele na delo, druge pa so se po isti poti vračale. Pri srečanju so se ustavljale, si na hitro nekaj sporočale, potem pa odhitele naprej. Ko sem se mravljišča dotaknil z listnato vejo, so za hip presenečene obstale, potem pa završale in povzročile preplah, ki je v hipu dvignil na noge vse živo v mravljišču. V takem primeru prihitijo mravljinici vojščaki pogledat, kaj se dogaja, in če vidijo, da jih kdo ogroža, ga takoj obrizgajo z mravljinčno kislino. Nisva hotela motiti pridnih živalic pri delu, temveč sva jim iz nahrbtnika natresla drobtin in nadaljevala pot proti prelazu Vratca.

Bila je sobota in na Vršiču je bil pravi živžav. Ljudje, avtomobili, ovce in veliko krav. Spomnil sem se, kako je nekoč turist, ki je bil rahlo »v rožicah«, otrokom, ne vem čigavim, hitel razkazovati gore, ki obkrožajo Vršič. Gorski vrhovi so po njegovem imeli čisto drugačna imena, krave pa so bile »čistokrvne planinske«. Kljub polni luni je bilo ta dan razpoloženje planincev na vrhuncu. Videti je bilo, da so prišli na svoj račun prav vsi, ki so bili tam. Kmalu se je tudi Marija pridrsala z Mojstrovke, vsa bela od prahu. Minka se ji je od srca nasmejala, saj še ni videla, s kakšnim užitek se planinci spuščajo po tem melišču in s čevlji meljejo gramoz v belo moko. Lep in zanimiv dan se je bližal večeru. Bil je prav tak, kakršnega smo si želeli zjutraj. Prijetno popoldne je dalo slutiti, da se bo podobno vreme še nadaljevalo in si bomo še lahko privoščili podobno potepanje v jesenskih barvah. ○

Jesenska pravljica

Ko zgrešena pot postane prava pot

✍️ Vida Pirc 📖 Tomaž Marolt

V času, ko so tam gori macesni medeno zažareli, sem si, preden zapade prvi sneg, zaželela še enkrat obiskati meni tako ljube bohinjske planine. Za razliko od letošnjega muhastega in deževnega poletja se je za soboto napovedovalo lepo jesensko vreme. Z možem sva se odločila, da greva, in si za cilj zadala Sedmera jezera.

Že priprava nahrbtnika v meni prebudi neko notranje vznemirjenje, od silnega pričakovanja ne morem spati in zjutraj se ne umirim, dokler ne obujem pohodnih čevljev, saj vem, da gre sedaj zares.

Jutro je bilo čudovito, jasno in hladno, kot naročeno za potepanje po planinah, s katerih veje dih davno končanega idiličnega življenja. Pot sva začela na planini Blato in se po vedno širši cesti podala do planine Jezero. Vse to poseganje v naravo me tako užalosti, da se v koči niti slučajno ne ustavim, raje spijem čaj iz termovke. Nadaljevala sva proti planini Dedno polje in na poti dohitela skupinico, verjetno same vrhunske strokovnjake, ki so ves čas premlevali neke računalniške programe, bite in rame in ne vem, kaj še vse. Tema ni prav nič sodila v prekrasno jutro, želela sem si miru in tišine, saj imam hrupa dovolj v dolini. Kar z nekakšno jezo sem na planini obšla te klepetulje. Priznam, na smerokaze nisem bila posebej pozorna, pa saj sva z možem bila tu že večkrat. Skratka, v ihti sva pač ubrala pot, ki ni vodila na planino Ovčarijo. Hodila sva kot običajno, zatopljena vsak v svoje misli. Odpirali so se vedno lepši razgledi, trave in drevje so se že odeli v jesensko barvo, narava se je pripravila na zimsko spanje. In nenadoma me je prešinilo, da sva na poti, ki vodi v dolino Za Kopico. Pa kaj potem, sva si dejala in pot nadaljevala proti prevalu Vrata. Stopala sva v kraljestvo vršacev, izgubile so se še zadnje bilke, človek ima občutek, da hodi po drugem planetu. Na

najini levi so bili vrhovi, ki se sicer zrcalijo v jezerih tam spodaj, na desni pa so se šopirili Vogli. Samo vrhovi so bili že rahlo pobeljeni, a se je sneg pod toplim soncem začel topiti in jim dal lesketajočo podobo. Prekrasno!

S prevala sva morala narediti velik ovinek v smeri Prehodavcev, da sva prišla na pot, ki vodi navzdol v Dolino Sedmerih jezer. Ob enem od zgornjih jezer sva postala, pomalicala in se odžejala s čajem iz termovke. Na jezeru je bila

Dolina Triglavskih jezer

tanka ledena skorjica, sonce pa ni imelo več toliko moči, da bi jo stopilo.

Nadaljevala sva pot, ves čas uživala v razgledih, uživala v miru in tišini ter opazovala spreminjanje narave v jesensko preobleko. Prispela sva do Ledvičke in ostrmela od silne lepote. Gladina se je spreminjala od biserno zelene do nebesno modre, skale ob jezeru so bile kot pobeljene, okolico pa so krasili čudoviti macesni, ki so dobesedno medeno žareli. Stala sva in se napajala z lepoto narave. Nikoli si nisem predstavljala, da je jesen tu gori tako čudovita. Vsi problemi v dolini se tu zdijo nepomembni. Človek se počuti del narave, del divjine, kar smo nekoč tudi bili.

Kot v transu sva le prispela do kočice pri jezerih. Bila sem zelo utrujena, a sta me močna kava in pogovor s prijazno gospo Marico, ki je v koči kuharica že več kot petnajst let, hitro spravila na noge. Popoldne je bilo že pozno,

pred nama pa še kar nekaj ur hoje, zato se nisva obirala, strumno sva se povzpela čez Štapce. Pot je krasna, razgledi pa še lepši. Še zadnjič sva pogledala v sanjsko dolino in se na drugi strani podala v smeri Ovčarije. Tokrat sva bila na pravi poti, a kaj, ko je bilo tu zopet tako lepo, da sva napravila krajši postanek in se predala še zadnjim sončnim žarkom, preden je zašlo za obronki gozda.

Sedaj se je pa res že mudilo, preko Dednega polja in planine Jezero sva do avta prišla ravno v času, ko dan podaja roko noči. Bilo je čudovito, utrujenost je ostala ne vem kje, v načrtu sem imela že novo turo.

In tako mi, zasvojenici, preživljamo prosti čas in komaj čakamo na ustrezne vremenske razmere, da potešimo slo po miru, tišini, gibanju, predvsem pa po lepotah, ki jih najdemo samo v gorah. ◻

Jesensko potepanje

Fužinske planine in Kanjavec

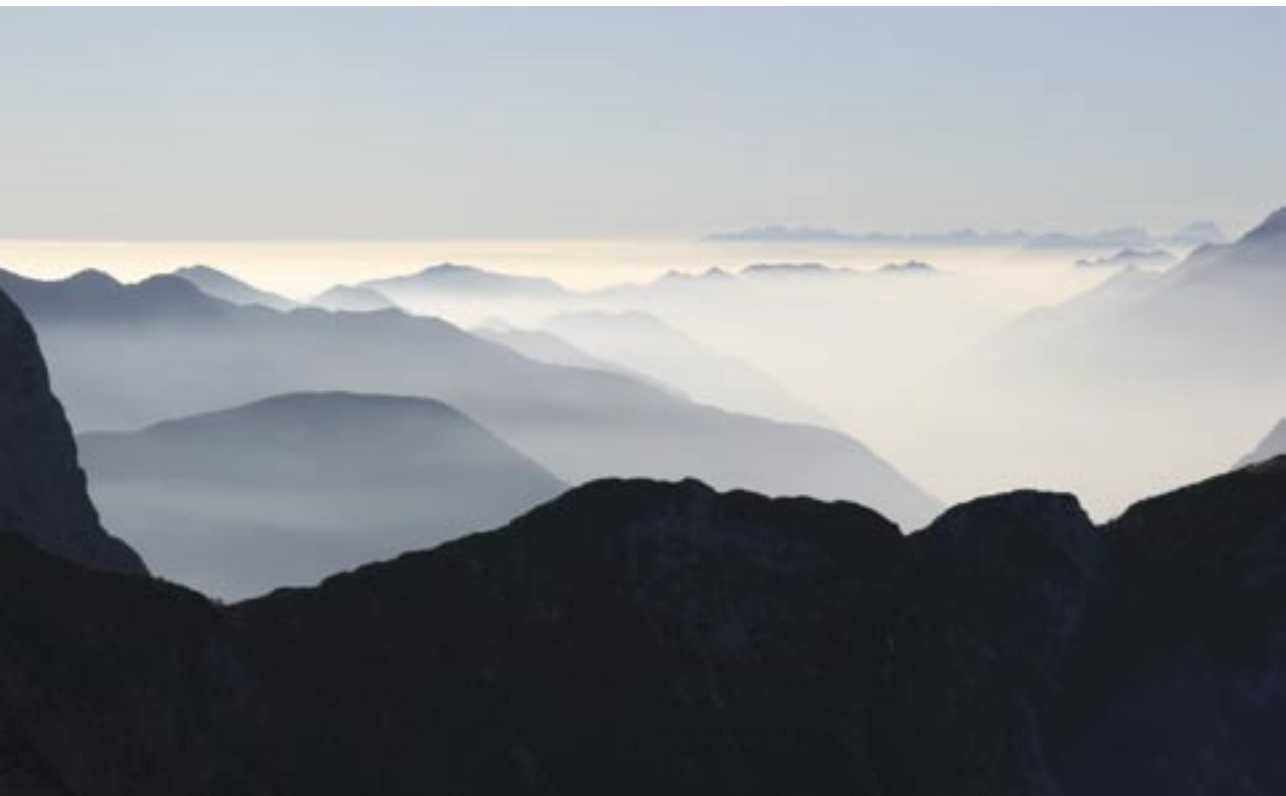
✉ Tatjana Hribar 📧 Stanko Dolensek

V objavi izleta je pisalo: »...V tem letnem času je zvezdna noč lepša, na tisoče zvezd žari za redke obiskovalce gora. Sončni vzhodi so izrazitejših barv. Ob koči ni jutranjega prerivanja, kašljanja, vonja po znoju in jutranjih cigareтах. Le jesen diši in tišina šepeta ...»

In povabilo je privabilo na izlet štirinajst članov odseka "M" planinskega društva Iskra Kranj. S kolegom, vodnikom Stankom, sva bila vesela družčine bolj in manj mladih M-ovcev. Avtobus nas je v zgodnjem jutru pripeljal visoko nad Staro Fužino. Sivo nebo je spremljalo naša še zaspana telesa in misli še niso našle poti do izgovorjenega. Nekaj požirkov čaja ob koči na speči Planini pri jezeru, macesni, še odeti v kopreno meglice, trave rjavkaste, poležane in vlažne, kamenje spolzko. Na Dednem polju se je počasi svitalo in kot kratki bliski se je

trgalo nebo nad nami in se poplavilo, macesni so zažareli, trave so se zeleno obarvale, debla so postala topla ob naših dotikih, srca so poskočila in jezički so se razvezali. Joj, ljudje in tehnika!!? Takoj so zapeli mobiteli in zaslišala sem vzdihe navdušenja ob hitrem poročilu prijateljem v dolini, kako neskončno lepo je tu zgoraj. In seveda nekaj piskov, ki so naznanjali oddajo SMS-ov. Ja, tudi to je po novem del našega vsakdanjika. Dolina Za Kopicico je bila dolga in odmaknjena in nadzemeljska kot ob vsakem obisku in v vsakem letnem času. Veriga Voglov, ki se dviga iz razbitega vznožja doline, je vabila više gor, na svoja pleča. A naša pot se je tokrat vila naprej, proti Hribaricam in vrhu Kanjavca. Sicer enakomeren tempo smo prekinjali za spoznavanje vrhov, ki so na vseh straneh kipeli v nebo. Vedno znova sem

Nad Trento

Prehodavci

Planja in Razor

Dolina Za Kopicu

v zadregi, ko ne prepoznam vrhov, in vedno je v skupinici kdo, ki je pravi poznavalec gorstev blizu in daleč. S skupnimi močmi jih poimenujemo in že stopamo naprej v breg, v mislih pri katerem izmed njih v svoji planinski preteklosti. Vrh Kanjavca. Razgledi so presegli pričakovanja, strmeli smo, govorili, občudovali. In končno polegli na trdo kamenje in za kratek čas utihnili. Nastavili telesa sončim žarkom. Kljub počasnemu tempu smo hitro sestopili ter se odločili za ovinek do Prehodavcev, da bi se naužili še pogleda na drugo stran – Zadnjiški Ozebnik je bil ves pisan od čudežnih odtenkov jesenskih barv. Bela stezica se je kot kača vila iz Zadnjice na Luknjo. Obujali smo spomine na skupaj prehojeno. Potem Dolina Sedmerih jezer. Puščali smo jezera za seboj kot navihane hladne očke. Stopali smo v kratkih majicah, z zavihanimi hlačnicami, pa kljub temu vsi rdeči v lica. Vročina, navdušenje ali odsev žareče jeseni na naših licih? Macესni, trave, skale, cela pobočja so žareli v poznopopoldanskem soncu. Ko so zadnji sončni žarki poljubljali greben Tičaric in Zelnaric, smo stopili v kočo. Večerja, pesem iz naših grl in celo ples. Potem pa spanje v hladnih posteljah, nekaj navidezne

jeze nad vlažnimi jogiji in rahlimi rjuhami, ki so se z vsakim obratom telesa spreminjale v „jušne rezance“. Noč je minila, jutranje bolečine v rokah – nogah – kolkih – grlih so izpuhtele v nov sončen dan. Sopihali smo proti vrhu Tičarice in spet je bilo poletno toplo. Razgled pa – kdo bi ga znal opisati?! Nisem ne pesnica ne pisateljica in zato naj bo dovolj le: “Bilo je lepo.” Lepo, ko smo zrl v še spečo dolino in v ožarjene vrhove. Plaski vogel, Travnik, Čelo, zadaj smo slutili Travniško dolino, planino Za skalo. Vse povezano z nečim lepim, že prehojenim in doživetim. Debelo uro smo poležavali tam na toplem vrhu in zrl v daljavo. Potem pa – skupinski posnetek in nato nazaj do Štapa in naprej čez planine Ovčarijo, Viševnik, Vogar in še niže v Staro Fužino. Vmes seveda klepet, poležavanje, pesem, veliko smeha in veliko veliko tišine, veliko vonja po jeseni v nosnicah in veliko barv jeseni v naši notranjosti. Komu naj se zahvalimo za dva tako lepa in polna dneva? Pozdravljali smo se v slovo, si obljubljali nove skupne ture, prosili drug drugega za povabila kamor koli že, oči in lica pa so žareli naprej, tokrat tudi v dolini, čeprav je bila siva in hladna in tiha. ●

Gazi do spominov

Pozimi čez Bukov vrh in Pasjo ravan

✍ in 📷 Mojca Luštrek

📷 Janez Stražišar

“Gazimo, gazimo v belo mečavo,” smo brali Mateja Bora pred mnogimi leti. Otroku mi je bila beseda mečava nerazumljiva, a vendar po svoje domača, ljuba. Čeprav nisem vedela, kaj pomeni, sem jo čutila kot nekaj mehkega, globokega. Potem je za dolga leta prešla v pozabo, čisto izgubila pa se ni nikoli. Odkar hodim v hribe in se je pokazalo še eno mojih čudaštev, da namreč rada gazim, najraje v suhem celcu, se spet večkrat spomnim nanjo.

Kako zašpiliti klobaso in o imenoslovni demokraciji

Ko sva se z Janijem neke sončne zimske sobote namenila na Bukov vrh in Pasjo ravan, nama tisti kilometri asfalta med Hotovljo in Zgornjim Logom v Poljanski dolini nazaj grede niso prav nič dišali, po isti poti pa se tudi nerada vračava, če je le mogoče kako zašpiliti klobaso. Na kaj ujeti žrtev, ki bo rešila ta problem? Na dobro gostilno! In tako sva si naročila voznika k Premetovcu v Logu nad Škofjo Loko.

Pri Poljanah nad Škofjo Loko sva se zapejla čez Poljansko Soro ali Poljanščico (Atlas Slovenije pozna obe imeni; kdo ve, ali bi kaj odpomoglo neskončnim prerekanjem, če bi tako ravnal tudi pri Prisanku/Prisojniku, Stegovniku/Štegovniku in še kje). Onkraj reke je vas Hotovlja. Ali se leksikon Slovenska krajevna imena moti, ko pravi, da se vas imenuje Hotovlje in le »lokalno Hotovlja«, ali pa so v tem primeru domačini »zmagali« – v Atlasu Slovenije in telefonskem imeniku (torej »uradno«!) piše Hotovlja. Da so se kresala mnenja in je prevladala zdrava pamet (ne demokracija!), dokazujejo tudi obojne tablice s hišnimi številkami, včasih celo dve na isti hiši. To pa sploh ni edina znamenitost Hotovlje. Od tod izvira rod Šubicev; v hiši s številko 16 se je v 18. stoletju rodil rezbar Pavel Šubic, sto let za njim pa rezbar in slikar Štefan Šubic, oče znamenitih slikarjev Janeza in Jurija. Na eni prvih hiš v vasi je poenostavljen zemljevid območja, ob mostičku čez Hotoveljščico pa stoji ličen kažipot Bukov vrh in tam se je začela najina pot.

Čez Bukov vrh v Bukov Vrh

V prijetnih ključih sva se vzpenjala v breg, nato pa nekaj časa po grapi, dokler naju ni ka- žipot usmeril iz nje. Vodile so naju rdeče-bele in rumeno-modre marka- cije ter nekakšne rumene packe. Čeprav niso bile zelo pogoste, sva se kar znašla. Ponekod so nama pomagale stare gazi, ampak meni je bilo dosti bolj všeč, kjer sva »nač- ela« nedotaknjeno sne- žno odejo. Kmalu sva nad seboj zagledala domačijo Ahternik (nemško ahten pomeni paziti; prebivalce Tavčarjevega dvorca so baje opozarjali na nevar- nosti). Pri Platiševih sva se ustavila ob velikan- skem oboru (ograjen je ne le travnik, ampak tudi gozd) ter opazovala dru- žinico muflonov in prece- jšnjo čredo damjakov. Ko pa sva prigazila do Kame-

nškove kmetije, sva že lepo videla svoj prvi cilj: cerkev svete Sobote (tako zemljevid in domači- ni) oziroma Žalostne Matere Božje (tako izč- rpen trijezični opis na cerkvi; iz njega sva med drugim izvedela, da so k umetnostno bogati no- tranjščini precej prispevali Šubici iz Hotovlje). Poljanska pestrost imen očitno sega tudi na ta 832 metrov visoki hrib, katero ime je »pravo«, pa nisva dognala, kajti da je bila sobota, in to vse prej kot žalostna, najbrž ne šteje.

Po dobri uri hoda bi bilo kar prijetno sestiti na klopco pod drevesom pred cerkvijo, če ne bi bila "oblazinjena" s snegom. Prvo misel – niti ne misel, bolj vzgib –, da bi pometla sneg z nje in odložila nahrbtnik, sem odgnala, preden se je sploh zares porodila. Nedotaknjena belina, tako se mi je zazdelo, je prekrivala spomine na pomladi, poletja in jeseni, ko so sem prihajali vsakršni obiskovalci in posedali pod drevesom. Pod vejami, odetimi v svetlo zelenje prvih pomladnih listov, v razkošni senci sredi poletne vročine, v migetavi svetlobi žarkov jesenskega sonca, ki so se pretikali med pisanim listjem,

so se ustavljali tu, počivali, se pomenkovali ali molčali, dihali s polnimi pljuči, srkali vonje narave in se predajali razgledom. Živo sem jih videla: fanta in dekle v tesnem objemu, zapeč- atenem s poljubom, da bo za večno, očka, ki

je odložil na klopco otroč- ička v nahrbtniku in mu pomagal, da se je skobac- al v travo, širnemu svetu naproti, sivolaso gospo, ki je skrbno pogrnila prtiček ter predse in pred moža razpostavila prigrizek, ki je teknil kot najimenit- nejša gostija. Čeprav je včasih večnost sila kratka, širni svet le cvetoč travnik in gostija samo skromna malica, je tisti trenutek neponovljiv in nepoza- ben. Ko me je prešinila ta misel, je moja gaz obšla klopco in se je nisem dotaknila. Morda nasled- njič, ko bodo tu shranjeni že tudi moji spomini.

Od cerkve sva se spu- stila na drugo stran v vas

Bukov Vrh, prečkala asfaltno cesto in zagazila proti naslednjemu hribu.

Pasja ravan, (drugi) najvišji vrh Polhograjcev

Preden nama je prvi ka- žipot potrdil, da res gaziva proti Pasji ravni, sva se kar predajala svojemu občutku za smer in beli tišini vsena- okrog. Zmotila jo je le manjša družba, ki nama je nekaj časa sledila, potem pa k sreči zavila proti Vinharjam. Prej kot v eni uri sva dosegla nekaj, kar ni posebno podobno vrhu, prej parku ali igrišču, saj je čisto zravnano. To je »zasluga« jugoslovanske vojske, katere opuščeni (menda niti nikoli do konca zgrajeni) objekti kvarijo sicer prelepo naravo. Nikakor ne zbujajo pri- jetnih misli in spominov kot zasnežena klopca na Bukovem vrhu. Nekdaj 1029 metrov visoka vzpetina je bila najvišja v Polhograjskem hri- bovju, odkar jo je »obdelala« vojska, pa meri le 1020 metrov, tako da ji je prvenstvo prevzel za meter višji Tošč.

Da je volk sit in koza cela

Pozimi te vojaške nakaze k sreči precej prekrije sneg. Belim smrekam manjkajo le lučke in okraski, pa bi človek kar zlezal podnje pogledat, ali ga ne čaka kako novoletno darilo. Sprehod po robu ravnice naju je nagradil s pogledom na ogrlico zasneženih gora na obzorju, nad nama pa je sijalo prav neverjetno modro nebo. Kako je tu poleti, ne vem, a kaj lahko si predstavljam družbo na pikniku, majhne otroke, ki se vrešče podijo naokoli in se skrivajo za smrekami, ali celo fantaline, ki se merijo v nogometu s češarki. Torej sva prišla pravi čas.

Po ovinkih domov

Kažipot naju je usmeril na cesto proti Črnemu Vrhu. Pod križiščem v vasi sta na kozolcu puščica in napis Log. Tu naj bi se začela markirana pot, a je v snegu ni bilo videti, zato sva se po nasvetu domačinke napotila po cesti. Ker sva se držala zemljevida, sva napravila kar nekaj odvečnih korakov, saj – kot se rado zgodi – se dejstva niso ujemala z

njim. Nekoliko po svoje sva prišla v Valterski Vrh, zanimiv zaselek s partizansko zgodovino iz časa poljanske vstaje, Koširjevo domačijo, ki jo obnavljajo v dokaj stari podobi, ter cerkvico svetih Filipa in Jakoba s čisto novo (iz leta 2004) zunanjo fresko po motivu Jerneja iz Loke. Onstran hribočka, na katerem čepi, je še nekaj hiš, mimo katerih sva se spustila po kolovozu čez travnike. Sledila sva električnim drogovom, dokler naju ni greben pripeljal na široko pot, ta pa v Zgornji Log.

To pa niso bili edini »ovinki« na poti domov. Mitja naju je že čakal pred Premetovcem. Zapeljal naju je do avta v Hotovlji, nato pa smo se vrnili v gostilno in uživali v zgodnji večerji, ki smo si jo zaslužili vsak po svoje. Ogenj je domačno prasketal, v velikem oknu s pogledom na »najine« hribe je naglo temnel dan in pri svetem Volbenku je zazvonilo. Toliko lepega sva imela povedati (skoraj vedno imava), pa se kljub temu bojim, da bo Mitja ponovil najino napako: prepozno odkril privlačnost (in navsezadnje tudi koristnost) pohajanja po hribih in planinah. ●

Zasneženi spomin

Zasnežena streha slovenske deželice

Na planincah sončece sije

in Katja Podergajs

Polna luna je. Srebrno odeta zimska noč razprostira svoje ogrinjalo po dolini Krme. Ledeni kristalčki, razpršeni po puhastem snegu, se bleščijo v soju avtomobilskih žarometov kot drobni diamanti. Magičnost in romantika se zlivata v nepozabnost trenutka. Dokler ... se ne ustavimo za stoječim avtomobilom.

Učinkovito ogrevanje

Zadnji del ceste do Kovinarske kočice v Krmi je en sam klavstrofobično ozek in približno meter in pol visok snežni kanal. Očiščenih parkirnih prostorov je ravno za vzorec, sonca in odličnih snežnih razmer željnih obiskovalcev pa je na to sobotno jutro vsaj dvakrat več. Sedimo v

avtu in nejeverno gledamo delovne brigade pred nami, ki z vso vnemo kopljejo prostore za svoje avtomobile. Ko se končno zedinimo, da ni druge rešitve, kot da tudi sami zgrabimo lopate (ker so se medtem tudi za nami že nabrali presenečeni optimisti), se pojavi še ena težava – kako priti iz avta. Cestni kanal je namreč tako ozek, da

se sploh ne da odpreti vrat. Naš voznik se torej loti obračanja volana in uspe mu spraviti svojo stran avtomobila čisto ob steno, tako da se lahko nekako prerinemo ven na drugi strani. In potem veselo na delo! Kopljemo, odmetavamo, merimo prostor in spet kopljemo kar dobro uro in pol (kasneje smo izvedeli, da so zanamci kopali tudi po štiri ure in več!), medtem pa jutranja svetloba počasi odeva gorske vrhove. Ko slednjič le odložimo lopate in zrinemo avto v skopano luknjo (kako ga bomo spravili ven, bomo že jutri razmišljali ...), je okoli nas že lepo, jasno jutro. Dobro razgibani in ogreti jo mahujemo po dolini. Naš današnji cilj: Kredarica, seveda.

Vsak ima svoj ritem, si rečem, ko mi večji del skupine pobegne daleč naprej. Če je bilo med gradnjo “garaže” dosti smeha in zabave, bo zdaj pač čas za pogovore s samim seboj in vsrkavanje bele lepote vse naokoli. Sneg škripa pod težkimi čevlji, ivje krasi gola drevesa, sončni žarki daleč naprej na pobočjih pa vabijo kot magnet in spodbujajo noge, da se hitreje premikajo. Gaz je narejena, a snega je toliko in tako mehak je, da tudi hoja po ravnem ni prav mačji kašelj. Enkrat za spremembo si prav oddahnem, ko se pot prične vzpenjati, saj je zatikanje stopal v vklesane “stopničke” precej lažje kot zdrsanje po pregaženem puhu na ravnici. Vseeno kar malo z zavistjo opazujem srečneže s smučmi, ki lahkotno plešejo mimo mene. In kakšni srečneži bodo šele nazaj grede!

Počasi se pride tudi na Kredarico

Z Juretom, ki se na smučeh požrtvovalno prilagaja mojemu tempu, se po dveh urah ustaviva za prvo okrepčilo, žal še vedno v senci. Topel čaj, sendvič in požirek energetske pijače napolnijo že rahlo oslABLJENE baterije, a mraz neutrudno pritiska in vsaka minuta stanja sproti ohlaja telo. Le nekaj minut sva počivala, pa že komaj čutim prste na rokah in nogah! Pospešeno zagrizeva v strmino in pri koči na Pastirskih se končno lahko nastaviva toplim sončnim žarkom. Pogled v žarečo kroglo na nebu mi kar sam od sebe privabi nasmeh na obraz in zadovoljno se obračam z vseh strani proti njej kot na ražnju. Zdaj vidiva tudi množico črnih pik iz naše skupine više na pobočju. Kakšne pol ure hoje pred nama so. S sebe odmečeva goro toplih oblčil in se počasi odpraviva za njimi.

Kredarica z Malega Triglava

Iskra Jovanović

Nekaj časa neizmerno uživam na toploti in ob čudovitih razgledih, ki se z nabiranjem višine pričnejo odpirati na vse strani – Karavanke in Kamniško-Savinjske Alpe ponosno molijo svoje nosove iz morja oblakov. Vendar strmina in že četrta ura hoje ne prizanašata. Ob pogledu na Kalvarijo, ki se naenkrat pokaže pred nama, se mi kar zamegli pred očmi. Saj ne, da ni lepo. Pravzaprav je čudovit pogled, ampak ko vidim drobne postave, razpršene daleč naprej po celem pobočju, in ugotovim, kaj vse bo še treba prehoditi, mi res ni prav prijetno pri sreju. Pa še veter začne kazati zobe, tako da kaj hitro spet potegneva jakne iz nahrbtnikov. In akcija! Saj za naslednjim vogalom je pa že koča!

Ko je Kalvarija za nama, se mi zdi, da sva zdaj pa res že skoraj na cilju, a poti kar noče biti konec. Noge so strašansko težke in sunki vetra sproti odnašajo zrak naravnost izpred nosu, tako da so postanki za lovljenje sape vse pogostejši. Vse misli so usmerjene v prepričevanje telesa, naj vzdrži še teh nekaj metrov. Pri naslednjem postanku dvignem glavo, da bi zajela zrak in – za robom pobočja zagledam eliso vetrnice, ki

se veselo vrti v vetru! Juhej, konec je! Hočem se pognati proti vrhu, pa me noge ne ubogajo več. Prav, grem pa lepo počasi, saj mi koča ne bo ušla, si mislim, čeprav se počutim kot kakšen Tantal. Zadnjih nekaj metrov počakam še Jureta, da skupaj prisopihava do koče. Saj vem, da je samo Kredarica, ampak vseeno me prevevajo kar nekako veličastni občutki ob dejstvu, da sem jo prvič osvojila pozimi.

Skoraj padeva skozi vrata v toplo izbo, dišečo po čaju in dimu iz peči. Sprejem je precej bučen, saj je naša družčina že veselo razigrana. Žal jih večina namerava še isti dan nazaj v dolino, zato se na hitro še enkrat zgnetemo na teraso pred kočo za gasilsko fotografiranje, potem pa še poslavljanje, srečno pot, uživajte in – končno se lahko vržem na klop in v miru zadiham ob srkanju vročega čaja. Ob misli, da se mi nikamor več ne mudi (četverica iz našega avta bo prepsala tu), se kar razlezem od ugodja.

Dan se počasi odpravlja spat, koča pa se še kar polni z navdušenci, ki si (tako kot mi) želijo čim više dočakati nedeljsko sonce. Spravimo se ob toplo peč, tarokiramo, razpravljamo z

znanci, ki so se prav tako znašli tu, kdaj pa kdaj celo zakinkamo in slednjic le ugotovimo, da bo čas za spanje. Tudi pravljična noč zunaj, ki jo osvetljuje še vedno obilna luna, me ne more več zvabiti iz tople kože. Zavijem se v spalno vrečo in odplavam v zaslužene sanje.

Na vrhu Slovenije

Nežna melodija budilke se komaj pretolče skozi čepe za ušesa in me spomni, da sem hotela videti sončni vzhod. Lenobno dvignem glavo in ugotovim, da je zunaj še tema. A dolgo ne bo, saj je z vsako minuto videti več svetlobe. Ko mi le uspe navleči nase vso goro cunj in se spraviti iz kože, sem v trenutku popolnoma budna. Mešana mraza in nezemske lepote je boljša kot najmočnejša kava. Na eni strani obzorje škrlatno žari v pričakovanju njegovega veličanstva sonca, na drugi se na modrikasto-roza podlagi še vedno šopiri vilinska luna, vmes pa mavrično obarvani zasneženi vrhovi. Komaj diham od vzhičenosti in neprestano pritiskam na sprožilec. In nisem edina. Vsaj še pet navdušenih fotografov hodi okoli kože in si daje duška. Kar ne morem se odtrgati od te lepote in šele boleč mraz v prstih me odnese nazaj v kočo. Med zajtrkom sprašujemo o razmerah na vrhu Triglavu in pretehtavamo, kdo je, glede na znanje iz alpinistične šole in število nabranih izkušenj, dovolj usposobljen za vzpon. Na koncu se ga lotiva z Juretom v družbi kolegic z drugega odseka.

Začnemo pozno, nekaj čez deveto, in se že po prvih metrih umikamo najzgodnejšim, ki se že vračajo. Snega je ogromno, vendar je na precej mestih spihan do gole skale, da z derezami krepko praskamo. K sreči je zunaj tudi večina jeklenic in klinov, brez katerih bi imeli dosti več težav. Kljub dobremu spancu me začne hitro dohajati včerajšnja utrujenost, vendar me izpostavljenost in močan veter prisilita, da ne razmišljam o tem. Osredotočena sem na korake, na prijeme in zapikovanje cepina. Na vrhu Malega Triglavu prvič bolje pogledam naokoli. Zdi se mi, da vidim ves svet. Do koder seže oko, sami vrhovi na popolnoma jasnem nebu, pod njimi pa spet klasično morje oblakov. Ubogi reveži v sivih, meglenih dolinah!

Pohitim za drugimi navzdol proti sedlu in potem spet gor, v zadnjo strmino, proti vrhu Triglavu. Z vsakim korakom imam več ener-

gije, kar vleče me gor, da skoraj ne verjamem sama sebi. Ko pred sabo zagledam znani valjasti stolpič, bi najraje vriskala od veselja. Vrtim se na vse strani in poskušam zaobjeti in shraniti v spomin čisto vse okoli sebe. Naenkrat se mi zazdi, da zdaj vsaj približno vem, kaj čutijo alpinistični velikani, ko stojijo na strehah sveta. Evforija me preplavlja od glave do pet.

Po obveznem fotografiranju in čaju se odpravimo nazaj dol in prav prepričati se moram, da se osredotočim na zahtevni sestop. Kar hitro nam gre in okoli poldneva smo spet vsi na kupu v koči. Med razpravljanjem o vzponu pridno polnimo želodčke, skozi okna pa nam blešči sonce in nas priganja, saj bi radi še pred temo prišli v dolino.

Spust čez Kalvarijo je spet prava kalvarija, saj se sneg ob hoji navzdol globoko predira. Fantje si vso zadevo hitro poenostavijo – Jure je že tako od začetka na smučkah, Damjan in Andrej pa se z nogami v zraku po zadnji plati odpeljeta do izteka. Meni je kar malo škoda oblačil ...

Na grebenu ob koncu Kalvarije si privoščimo daljši počitek, saj je to zadnje mesto na soncu in še prav udobne "fotelje" ima – nekaj borovcem je uspelo pokukati iz globokega snega in njihove veje so odlično ležišče. Ko bi le lahko še malo dlje poležavali in lovili sončno toploto!

A dan priganja, mi pa imamo pred seboj še kar precejšen zalogaj poti.

V senci pod grebenom pritisne mraz. Koraki postanejo hitrejši, veselo razpoloženje ponikne kdove kam in kmalu vsak zase avtomatsko korakamo v sivino, zatopljeni nekam daleč v globino svojih misli. Ko se odpre razgled na dolgo dolino Krme, me zmrazi po vsem telesu. Vse to je še pred nami? Želim si, da sploh ne bi dvignila pogleda. Zadnji, ravninski del se vleče v nedogled in vztrajno utruja nestrpnega duha. Na utrujenost nog že nekaj časa ne mislim več. Ob mraku smo končno vsi na cilju. Jure in Andrej sta bila najhitrejša in sta med čakanjem že skoraj izkopalala avto, tako da na srečo nimamo večjih problemov s speljevanjem. Večerni mraz že krepko grize do kosti, ko končno zmečemo še zadnjo opremo v prtljažnik in drgetajoč poskačemo v toplo kabino. Žarometi zasvetijo v snežni tunel in svetleči ledeni kristalčki nam spet mahajo v pozdrav. Do naslednjic. ◉

Slovenska smer Triglavske severne stene

Zapis turista

✍ Darko Bukovinski

Vrata s severno steno Triglava

📷 Robert Logar

Kot večina turističnih potovanj ali izletov, posebej planinskih, se je tudi to začelo zgodaj, tokrat še pred peto uro zjutraj, ko smo se odpeljali iz Brežic. Kratak postanek v Ljubljani (eni pač morajo pridno delati!) in nadaljevanje skozi zaspano Mojstrano proti cilju – parkirišču pri Aljaževem domu v Vratih.

Namesto v Brojanov raz v Slovensko smer

Petek je, 5. avgusta, in obeta se lep dan. To poletje je muhasto, za soboto pa je tudi že napovedano poslabšanje. Zato je treba izrabitati ponujeno priložnost.¹ Pravzaprav niti ne veva, kaj naju čaka, saj sva z Bojanom, ki je izkušen alpinist in športnik, dolga leta posebej uspešen v orientacijskem teku, prvič skupaj na turi. Velikodušno se je namreč ponudil, da me popelje po kakem brezpotju ali lažji plezalni turi, saj na tem področju nimam nobenih izkušenj. Sem pa večkrat razmišljal, da bi bilo dobro obvladati tudi hojo po nezavarovanih poteh ter lažje plezanje. Razširil bi svoja

obzorja in odkril zame do zdaj nedosegljiva področja večjega miru, tišine, najpristnejše narave. Predvsem pa bi potolažil radovednost ter preizkušal svoje fizične moči, kolikor jih povprečni petdesetletnik, kakršen sem sam, še zmore doseči.

Po Brojanovem razu naj bi šla na Stenar, vendar si je Bojan premislil in mi to sporočil, tik preden sva parkirala na že kar zasedenem parkirišču. Češ da ni prepričan o svojem kolku in da greva lažjo pot. »Tam gor okrog macesnov se bova razgledala.« Mislil je pod Steno. Ker sem se psihično pripravil na »pravo« turo, sem bil kar malo razočaran.

---

¹ Že naslednjega dne, v soboto zvečer, so stekle tri akcije gorskih reševalcev: reševanje dveh alpinistov v severni steni Špika, naveze treh alpinistov, ujetih pri Luski v Nemški smeri Triglavske stene, in planinca, namenjenega na Storžič. Vsa tri reševanja so se končala srečno. Skupni imenovalec je v vseh primerih isti: »Nihče od reševanih ni upošteval jasne napovedi poslabšanja vremena. In vsi so se dali ujeti v past.« Mirko Kunšič: Tvegano podcenjevanje vremenske napovedi, Delo, 8. avgust 2005, str. 6.

Plačava parkirnilo in se odpraviva mimo doma, spomenika padlim partizanom gornikom, spomenika ponesrečenim planincem in čez strugo Bistrice nadaljujema po poti čez Prag. Od tod zavijema desno po shojeni poti do vstopa v Slovensko smer Severne triglavske stene oziroma Stene, kakor običajno in pogovorno imenujemo to veličastno in »najmogočnejšo steno Julijskih Alp«.²

Pred vstopom, skalnatim skokom, se naveževa in začneva plezati kar naravnost navzgor čez 20-metrsko steno (II+) na širšo gruščnato teraso, od koder se po gredi desno vstopa v Nemško smer. Od tod si ogledava macesne na skalnati glavi, kakšnih 100 metrov levo in višje od naju. V nasprotju z Bojanovo napovedjo nadaljujema kar naravnost naprej v velik kamnin in pozneje čez strm steber do peščenega slemena pod velikimi skalnatimi ploščami Belih plati. Začetek je zame dokaj vznemirljiv: gre za pravo plezanje, ki je v kamninu kar atraktivno in v stebru strmo (oboje blizu III), vendar sem miren in odločen. Spodnji del gladkih skalnatih plati prečkava po desni strani in jih obideva po dolgem, ne tako zahtevnem žlebu. Sledi strm skalni skok, kjer dohitiva navezo štirih, ki napreduje bolj počasi. Pod Bučerjevo steno se vpiševa v vpisno knjigo in počasi plezava naprej. Bojanu gre hitro, z lahkotnostjo vleče 60-metrsko plezalno vrv in me strpno varuje. Časa za premišljevanje in razgledovanje ima veliko. V plezanju uživam, skala je dobra, z mnogo oprimki, od skoka do skoka hodiva po grušču in travnatih previsih. Stena je mogočna in razčlenjena, okolje pa prvinsko in divje. Na drugi strani Vrat so s soncem obsijane gore kot na dlani. Posamezni beli oblaki mirno potujejo nad vrhovi. Bojana spominjajo na vesterne, ki jih je rad gledal v

otročtvu. Pihavec, Bovški Gamsovec, Sovatna, Stenar, Dolkova špica, Škrlatica in gore okrog nje, Oltar in Dovški križ na severu! Vse je tu in vse me še čaka!

Za Škrbinico doseževa dno velike Slovenske grape, in sicer ravno na tistem delu, kjer jo prečijo Zlatorogove steze. Stojiva na izredno razglednih in čez Steno postavljenih policah. Svet okoli je sočasno pravljichen in divje grob. Čustva so močna. Tišina je in v senci Stene samo veter iz daljave prinaša ženski vokal glavne glasbene teme Ennia Morriconeja iz filma Sergia Leoneja *Once Upon a Time in the West*.³ Tako je to z vesterni, ki jih nosijo oblaki tod po vrhovih Julijcev.

Slovenska grapa

☞ Vladimir Habjan

² Vladimir Habjan: Manj znane poti slovenskih gora, Sidarta, Ljubljana, 1999, str 206.

³ C' era una volta il West ali prevedeno *Bilo je nekoč na divjem zahodu* je špageti vestern Sergia Leoneja, posnet 1968 v produkciji Paramounta, zadnji iz cikla treh znanih špageti vesternov (»Italijanski vestern, tudi italoestern in/ali pejorativno spaghetti-vestern«). Ennio Morricone je veliki italijanski skladatelj, ki je postal slaven ravno s skladanjem za italijanske vesterne. Napisal je glasbo za več kot 200 filmov. Povzeto po Filmski enciklopediji JLZ MK, Zg. 1986, Filmskem leksikonu, Modrijan, Lj. 1999.

Sonce in sreča na vrhu Slovenskega turnca

Slovenska grapa se vleče in vleče naravnost gor po širokem in drobljivem svetu. Tu se hodi in ne pleza. Zdaj nas spremlja sonce, ki takoj naredi svet prijaznejši. Naveza štirih planincev, s katerimi smo že lep čas skupaj, zapusti grapo in jo ubere levo po Prevčevem izstopu. Bojan me pogleda, očitno preverja, »ali sem še živ« in ali lahko napredujeva. Odloči se: nadaljujeva po policah proti oknu, ki se ga razveseliva. Splezava čez njegovo krušljivo dno. Nadaljujeva po prepadno izpostavljenem in iz enega kosa izklesanem grebenu nad oknom in doseževa vrto-glavo Frelihovo prečnico. Tu si privoščiva kratek počitek. Bojan govori, razlaga. Izkušen je in miren, popolnoma mu zaupam. S svojim znanjem je pomagal tudi navezi četverice preplezati sicer kratek, a siten skalnati prag, na katerem ni bilo pravega oprimka. Pokončna skala pred tabo te sili, da jo gledaš, da »jo misliš«. Kam z eno in potem z drugo nogo? Kje se povleči z rokami? Stvari si moraš zapomniti. Ko si enkrat v steni, ne vidiš več ne noge ne oprime.

Zadnji raztežaj je najzahtevnejši. Oprimki in stopi so redki, stena pa krušljiva. Napeta vrv povzroči padanje kamnov. Dva kot projektila zažvižgata zelo blizu. Eden zadene nahrbtnik. Obtičim v skali in ne najdem rešitve. Slike se zelo hitro vrtijo v glavi. Na kaj vse človek pomisli v taki situaciji! Začutim nelagodje in nemoč. Kako naprej? Umirim se. Checking.⁴ S skrajnimi močmi le splezam čez rob. Moker sem, utrujen in besen. Velika in težka preizkušnja me je segrela in opozorila. Iščem izhod čez naslednjo trebušasto, krušljivo skalo. Plezanje je III.-IV. težavnostne stopnje. Levo, desno in potem le gor. Pod samim vrhom me pričaka Bojan in mi navdušeno čestita. Ker sem z mislimi še globoko v steni, ne dojemam, da je končano. Skupaj »oddelava« le še vršni greben in se spustiva na razgledno teraso ob samem robu Stene.

Gledam okrog in še kar ne verjamem. Slovenski turnc je tu, pod nogami globoki prepadi čez Slovenski steber, levo spodaj izstop Kratke Nemške smeri, zadaj za hrbotom razdrapani svet Triglavskih podov, Glava in vršni

greben Triglava, desno Begunjski vrh in Cmir, globoka dolina Vrat in gore nad njo. Sonce in sreča! Nežne sence belih koprenastih oblakov ostrijo vrhove Rokavov in Oltarja. Tu in tam na katerem od njih prijadra duša kakega planinca, ki je nekoč hodil tod, da pozdravi tiste, ki to še počno. Privoščiva si daljši počitek in si postreževa z dobrotami iz nahrbtnika. Telefon sem pozabil v avtu, tako da pokličem domov z Bojanovega telefona. S kolegi iz svoje brežiške planinske skupine bom delil veselje, ko se vrnem.

Čez široko planoto ob robu Stene se po razdrapanem brezpotnem in lahko prehodnem apnenčastem svetu napotiva proti Begunjskemu vrhu. Desno od Vzhodne glave, ki jo široko obideva, prideva na označeno pot čez Prag, po kateri se spustiva do Begunjskega studenca. Po izkušnji današnjega dne mi je Bojan veliko bližji. Utrujen in ponosen se še zadnjič ozrem proti Steni. Monumentalna slika je to, ki jo že dolgo gledam in h kateri se bom vedno znova vračal, četudi na oblaku, nošen z glasbo vetra.

Za turista, občasnega planinca, kot sem sam, je to ob spremstvu izkušenega alpinista in z ustreznim varovanjem verjetno največ, česar je zmožen. Res je to dogodek, ki po svoji zahtevnosti in lepoti za gornika nima primerjave. Mogoče me še čaka kakšen odsek Zlatorogovih polic ... ●

Literatura:

1. Tine Mihelič, Rudi Zaman: Slovenske stene, izbor najlepših plezalnih vzponov, Didakta, Radovljica, 2003.
2. Stanko Klinar: Sto slovenskih vrhov, Prešernova družba, Ljubljana, 1991.
3. Vladimir Habjan: Manj znane poti slovenskih gora, Sidarta, Ljubljana, 1999.
4. Andrej Stritar: 111 izletov po slovenskih gorah, Sidarta, Ljubljana, 1997.
5. Mirko Kunšič: Tvegano podcenjevanje vremenske napovedi, Delo, 8. 8. 2005.
6. Vladimir Habjan: Dama s čipkastim ovratnikom, Naša smer – Slovenska v Steni, Planinski vestnik, januar 2006.

Zemljevidi: Triglav, Planinska zveza Slovenije, 1 : 25 000, Aleš Dolenc, skica Slovenske smeri v knjigi Slovenske stene, Tine Mihelič, Rudi Zaman, Barbara Žižič, skica Slovenske smeri v prispevku V. Habjana, Planinski vestnik, januar 2006, str. 68.

⁴ Angl. ustaviti se, preveriti, pregledati ...

Iz Dabra čez Dabrček

Pretikanje skozi čase, ki jih več ni

✍️ Rafael Terpin

Februar je brez snega, poti so zato vse odprte, le zelo trde so. Noge je treba kar previdno prekladati. Svet je namreč docela pomrznjen, vse grape so bele od ledu. Prvi klanec od Idrijce na Stopniku (še bolje – od Potoka) do Lipnika je spodoben. Gosto kljukasta stezica je bila pred leti že videti izgubljena, pa so jo Gorjani ponovno oživili, uhodili in seveda označili. Človeku vse to dobro dene. Do Lipnika tako večkrat lovim sapo, od spodaj prislušujem reki, v odreveneli speči hosti in podivjanih, pokonci postavljenih senožetih se nič ne premakne. Mimo zamrznjenih, odmaknjenih grebenov prihaja jutro skrajno zlagoma. Presenečen je bo.

Razgled je njegovo edino bogastvo

Lipnik je staro gnezdo, položeno za kovkom v drobno sedelce. Razgled je njegovo edino bogastvo. Nekdaj so tu živeli Makucovi, po letu 1950 pa še Kosmačeva družina z osmimi otroki. Potem se je domovanje izpraznilo, slamnate strehe so popustile, zidovje je začelo piti vlago. To je bil seveda konec. Današnji ostanki so le sled davne lepote, prekrasno izrabljene krajine in čudovito umeščenih kmečkih poslopij. Pri gradnji so si precej pomagali z lehnjakom. Zanimivo se mi zdi, kako so si olajšali delo. Vse je bilo namreč treba prinesti na hrbtu.

Z Lipnika je pot naprej proti Šentviški gori zelo čedna. Do studenca gre po ravnem pravi kolovoz, naprej le steza, tu in tam nasuta z navaljenim kamenjem. Levo se rahlo navzdol odcepi stezica k prav tako podrtemu Mašniku, lahko bi rekli: k sami skromnosti, postavljeni sredi ničesar. Preden popotnik stopi na rob planote, se gre mimo nekdanjega Urbana. Ime je še ohranjeno, drugega nič. Okrog leta 1970 se je stara Urbanova hiša poslavljal. Imela je črno kuhinjo in visoko odprto ognjišče, v

bližini pa sta bila zajeta dva drobna izvirka dragocene vode.

Nad Urbanom stopim na široko vozno pot iz Zakraja proti Leskovemu vrhu. Brez oneganja jo prečkam in se ob robu starega peskokopa dvignem na prostrane senožeti, ki jim pravijo Arbišče (nad 600 m). Čedno jutro mi prihaja v naročje. Od sreža so bele in plave vse trave, kroglaste krošnje lebdijo sredi hladu, ki se jim poraja izpod nog. Iz doline Idrijce se vale cele gore modrih in svetlo lilastih pravljic, zdaj temno navdahnjenih, zdaj bleščeče presvetljenih. Skoznje zijajo vame rožnati, seveda bledi in šibki hrbti Rodice in Črne prsti, Porezen izginja in se spet pojavlja, Kočce pred njim se ne da spregledati. Sonce me udarja po očeh, a nič ne greje. Klopca pod brinom je kot nalašč, da nanjo odložim nahrbtnik.

Iz lilastih dolin rastejo trebuški silaki

Na zahodni strani so stvari bolj dorečene. Iz lilastih dolin rastejo trebuški silaki, strmi, kot da niso iz kamna, plavi, kot da imajo le z domišljijo opraviti. Nad Prvejkom štrli Skopica (863 m), levo pred njo pada v globel preprosto gladki Kuk (620 m), za njim se proti Vojskemu vleče dolgo Gabrovo brdo (1048 m). Daleč zadaj so Govci.

Čisto tu spredaj, res na robu moje planotice, pravijo izpostavljenem kuclju Na Vreteh. Na njem zmeraj postojim, zazijam v reko in v patnoštru trebuških govcev prebiram zlate jagode. Na Vreteh mi je zmeraj dobro. Prav blizu je tudi Kosova domačija, ki me je lep čas begala. Baje je to edini Kos na celi Planoti. V moji žlahti po materini strani so po rodbinskem izročilu trdili, da idrijski Kosi prihajajo z Gore. Stvar me je grela nekaj let. Nazadnje sem prosil gorskega župnika za pomoč. Prijazno mi je pomagal. Tudi po drugih virih se je izkazalo, da so Kosi star idrijski rod, da pa se je z Gore,

točneje iz Zakraja, v Idrijo priselil Kumrov Štefan (rojen leta 1819), se priženil k Vidmarju na Luži, njegovo hčer Ivano pa je vzel Kosov Pepe, tudi z Luže. Tako je to z izročilom.

Zdaj je jasno, zakaj mi je čez Arbišče in na Vreteh tako strašno všeč, da se tod vedno le ustavljam in oči mečem naokrog. Seveda, v meni je nekaj Štefanove krvi. To bo. In kri ni voda. A ni zanimivo: Kumrov v Zakraju ni več, idrijski so že davno izumrli, mene pa le vleče na romanje okrog Zakraja. Zdi se mi celo, da je vsako leto huje.

Čas je, da se premaknem. Navežem jo proti soncu, na vzhod. Skozi lipove gozdičke, čez senožeti, mimo dveh samotnih hiš do dabrske ceste. Če bi nadaljeval po njej do Idrijce, bi hodil po strašno stari poti. Čez Tilnik in Daber je tovorna pot vodila s Cerkljanskega proti Tolminu v prejšnjih stoletjih, ko je bila dolina Idrijce še pretežno neobljudena in neuporabna. Naši predniki so jo raje ubirali po hribih in grebenih kot pa po grapah.

Od boga in ljudi pozabljene košenice

Z omenjene poti skrenem že pri Ivanu. Od tam me zanese na premrle travnike nad Dabrčkom. Na drugi strani grape se sončijo Police. Tja me vleče. Na tablici pri hišah piše, da je pot označena, torej skrbi ne sme biti. Levo navzgor bo šlo, a ne prestrmo, pač po daleč. Pot je lepa, po neolistanem gozdu tudi dobro pregledna. Na odcepih so povsod oznake. Že daleč in visoko nekje pod Senebikom (tudi Senevikom) stopi zdaj že stezica na izpostavljen skalnat čok, kjer so domačini zaradi varnosti pritrdili še jeklenico. Odpočiti se ni zaradi ničesar, ogledati po grapi pa ja. Pod mano je globoko urezana in v eni potezi zarisana Dabrčkova grapa. Tako blizu je dno, da že vidim vodico, kako se pretaka čez skokce. Po grapi proti Idrijci se je sredi zimskega dopoldneva ozračje izčistilo, meglice so skoprnele v nič. Na Šebreljski planoti se razloči nekaj streh, najbolj pada v oči cerkvice sv. Ivana na skrajnem severnem robu planote. Po Dabrčkovi grapi poteka tudi meja med tolminsko in cerkljansko deželo, kar popotnika, kot sem, ta trenutek prav nič ne briga.

Na kratko se ob jeklenici spustim proti vodi. (Da se ne bi besede jeklenica kdo ustra-

šil: pot je precej nedolžna.) Na drugem bregu skromne vodice se začne stezica polagoma dvigati. Slikovito teče mimo podrtih svisli, mimo nekakšne od boga in ljudi pozabljene košenice, stisnjena pod prepadne stene. Potem se dvigne, zapusti Dabrčkove divjine in precej

po ravnem stopi na odprto opuščene poliške domačije V uhajeh.

Skozi starodavno vasico Police je treba stopati spoštljivo. Treba je občutiti starost in zapuščenost, ki utripata iz pristnih ostankov kmečke arhitekture, iz splošne tihote in v vse

konce razprostrte čuječnosti poliškega neba. Zmeraj se je ponavljalo, da so Police nekoč v sivini časov izumrle zaradi kuge, naselili so jih prišleki ciganske krvi in vas se je ohranila. Lepa je, skrajno kmečko trezna, svetla, pravzaprav je vsa obrnjena k soncu. Pravo cesto iz

 Oton Naglost

Laharne so dobili šele leta 1975, kar je daleč prepozno.

Med vaškimi novostmi je tudi nov Klančer. Stara dva brez otrok sta zemljo in od mahu vso zeleno hišo izročila nečaku, sama pa šla v dom upokojencev v Idrijo. Tam se včasih vidimo in vedno kakšno razdremo. Možak je kljub hudim življenjskim preizkušnjam silno vesele narave. Ni je stvari, ki bi jo vzel za hudo ali za slabo. Doma v Policah je opravljal tudi mežnarske posle. Ob nekem obisku sem želel videti znamenito cerkveno notranjščino. Maks je tedaj že težko hodil, pa mi je cerkveni ključ dal kar v roke. Bom že prinesel nazaj, je bilo namignjeno. No, bilo je tako, da sva s tastom tistega dne videla cerkveno notranjščino in jo poslikala, potem pa sem dal ključ na sedež v avtu in sva šla lepo domov v Idrijo. S ključem! Alamejnt! Ko bi šlo vsaj za kakšen neznamen ključek, ma je šlo za že skoraj nevarno orodje. Kaj potem? Tistega popoldneva sva pač prišla še enkrat v Police, s ključem in s steklenico dobrega vina. Po tistem nesrečnem izletu sem si Klančarjevega Maksa odlično zapomnil: nič ni nergal, nobenega kreganja ni bilo, le na drobno se je posmejaj moji nerodnosti.

Bregovi se nalezejo prvih izrazitejših senc

Od Klančarja dol proti polju in cerkvi se ne odpira le osrednja vaška pot, pod sonce razgrnjena zemlja, ki je vedno nekaj dajala (če je le bog hotel), skoznjo se odpira dolina, skoznjo se odpirajo vse doline, skoznjo v neznanske razsežnosti skupaj z oblaki raste svet. Začne se z Malejnščem, z Navasarjem, z Lipuščkovimi ob strani, z Damjanom, s pokojnim Ulčarjem tam na levi. Pot se zareže po sredi polja, mimo kozolca, mimo kapele na levi in človek ostane sam z Marijino cerkvijo in njenimi lipami. Iz nekega drugega sveta zija čez Idrijo Sv. Ivan. Cerkvene freske je leta 1536 poslikal znameniti Jernej iz Loke. A ganljiv je že drobceni britof okrog stavbe z ločenim zvonikom. Ograjen je le s poraščenim kamnitim zidom, vanj se pretisneš med večjima kamnoma. Med novimi grobovi je ob kraju videti drobnejše zelene gomile brez napisov in vsajenih rož. Le zelene kupčke tu in tam preko leta ostržejo previsoke trave.

Od cerkve se moja smer potegne čez južni konec poliškega polja, ali kot pravijo – čez Kompale, kjer se svet prav rahlo napeña in nikoli ne veš, kdaj se začne zares spuščati proti Idriji. Ta del uživaške poti je treba predihati zelo počasi. Na sever obrnjeni bregovi in grape so se našli prvih izrazitejših senc, vsa dolina Idrije z njimi postaja bolj dorečena. Daljave proti Kladniku in ledinskemu Gradišču (998 m) valovijo v modrem, peza zaobljenih ali nasekanih gmot vse bolj tišči k materi zemlji, nebesa se iz minute v minuto preobraščajo v mehko poezijo odmaknjenege.

Od antene jo običajno navežem po novejšem traktorskem kolovozu kljukasto navzdol čez pozabljene senožeti. Pred Poličnico je široke poti konec. Na drugi strani potoka se dvignem po dobro vidnem useku in hkrati stezici, ki se tam začenja. Navsezadnje prav imenitno pripelje na greben med Poličnico in Kazarsko grapo, ki mu Poličani pravijo Lipe. Sem gor, od Makucove mizarske delavnice, ki je pred letom 1975 še ni bilo, sem včasih prihajal v Police. Zelo slikovito je bilo. Steza od mizarnice navzgor se je potem zarasla in v tisti pregreti breg ni bilo več mogoče. Danes se čez Lipe spuščam k Idriji lepo po grebenu. Do asfalta. V drobnem sedelcu jemljejo konec ostanki starih svisli. Mimo njih se strmo navzgor čez Idrijo vidi zvonik Sv. Ivana na robu Šebrelj. Po grebenčku se pretaknem naprej, kar nekam uhojeno se zdi. Še čez Stari grad stopim. Na grebenu se res da opaziti izravnana platoja, kjer je pred stoletji ali morda tisočletji znala stati kakšna lesena utrdba. A ostalo je predvsem ime – Na starem gradu. S Starega gradu oživi predvsem Reka, vas z izredno lego na desnem bregu Idrije, pod Rodnami. Požgana med drugo vojno je še dolgo po letu 1945 razkazovala svoje ruševine. Vendar se lepote, ki ji je mati krajina z reko in stranskimi grapami, ne da zanemariti, še manj zanikati. Reka je zanesljivo eden najlepših krajev ob vsej Idriji. Zijati nanjo s Starega gradu je še poseben dar.

Na asfalt stopim skoraj tam, kjer so pred leti izpirali arheološki material iz Divjih bab pod Sv. Ivanom. Piščalko so seveda pobrali že zgoraj v jami.

Prav. Še sprehod po cesti do Želina. Slaba urica zložne hoje. Bo šlo, bo šlo. Glavo imam tako polno dobre muzike. ●

Creta Grauzaria v peklenskem poletju 2003

Dolg in vroč dan na zahtevni gori

✍️ Marija Sodja Kladnik 📖 Andrej Stritar

»Na ta prelep karnijski vrh vas vabimo na zanimiv planinski izlet!« je zapisal Tone Primožič v vabilo na društveni izlet PD Celje Matica na Creta Grauzario v zgodnjem poletju 2003. In res je bilo zame prvo srečanje s karnijskimi gorami nepozabno!

Pot do izhodišča

Začelo se je čisto vsakdanje nabiranje udeležencev in vožnja preko Gorenjske in mimo Trbiža, ob koncu dneva pa smo bili bogatejši za imenitno doživetje. Že rdeče sonce, ki je kar poskočilo nad obzorje, ko sem čakala na avtobus, sama na skoraj prazni cesti v Šentrupertu, bi mi lahko dalo misliti. Pa sem ves čas imela v glavi samo mojo bolj skromno kondicijo, in da bi zmogla pri hoji dohajati skupino, in da bi le prilezla na vrh, saj dol bom tako ali tako že prišla.

Po nenačrtovanem panoramskem ogledu Tablje - Pontebbe (pravi odcep je dobro skrit) in prečkanju lepih starih kamnitih mostov, smo

Creta Grauzaria (levo) in nekoliko višji Semio izpod Zuc dal Bora

se čez sedlo Cereschiatis spustili v samotno dolino Val Aupa. Tu se je začejala naša pot, ki jo je že na začetku popestrila zapeljiva, ozka asfaltirana cesta, ki se je odcepila od glavne. Po njej je naš šofer kar zavil gor v breg in potem nas je ustavil že prvi ovinek, hudo oster in strm. Pa ni kazalo drugega kot vztrajati, kajti na ozki cesti za avtobuse obračanja ni in po strmem vzponu smo prišli do konca ceste, popolnoma zaparkiranega z avti. Tiho smo se spravili iz avtobusa, ki nam je prihranil nekaj vzpona, zdaj pa ni bilo jasno, ali bo sploh lahko obrnil in prišel nazaj. Nazadnje je le uspelo in glasen aplavz je bil nagrada za šoferjevo spretnost.

Pripeka in obilje rož pri vzponu

Mi pa po vroči poti naprej in navzgor proti koči Rif. Grauzaria. Toploljubljen gozd, pre-

senetljivo veliko orehov, žarkasta košeničica me je spomnila na naše primorske gore. Ob poti studenček, zapuščena planina, in vedno bolj vroče. Počasi smo zapustili senco bukev in zunaj je bilo zares vroče. Malo so nas hladili le pogledi na vrtoglavo prepadno steno Crete Grauzarie nad nami, znamenita Sfinga se je dvigala prav nad našimi glavami. Sredi melišč presenečenje, zadnji in prav močan studenec; kako se je prilegla hladna voda. Na skali zraven njega je prav nedolžno rasel šopek modrega milja. Če bi vedel, koliko let si ga že želim srečati in videti v živo. Pri nas raste v krnskih gorah. Koča je kmalu nad studencem, vsa osamljena čaka prenove. Tako tudi ne spoznamo znamenitega oskrbnika, ki je dolgi dopust izkoristil za ježo preko Evrope in je bil tedaj nekje v Romuniji ali Belorusiji. Pot pa je prav lepa in dobro izhojena, tudi planincev ne manjka. Počitek v senci pri koči je pravi užitek, prej me je od vročine že skoraj kap zadela. Popolnoma smo premočeni in stoično ugotavljamo, da se ne splača preoblačiti, ker bomo kmalu mokri še bolj. Naprej se pot vzpenja preko strmih melišč naravnost navzgor proti škrbini Portonat. Nadaljna strategija vzpona je bila zmeren tempo in prošnja svetnikom, da bi bilo vsaj malo sence. So bili velikodušni in vzpon nam je kar dobro šel od nog. Komaj smo utegnili grede zajemati vse cvetlično bogastvo, modre encijane, kakšen zamudniški avrikelj v senci, rožnate grmičaste slečnika, višje po meliščih blede vijoličaste cvetove okroglostnega mošnjaka in tudi kakšno madronščico. Proti vrhu je bilo vedno več kamenja in preproga belih traunfelnerjevih zlatic; ne vem, če sem jih že kdaj videla toliko skupaj. Kratek skok na stransko škrbino na grebenu nam je odkril pogled na mogočnega soseda Monte Sernia in cvetove gorskih trat, seveda je bil tam glavni dišeči progasti volčin. Strmine so me že hudo dajale, na srečo je bil v bližini Smiljan s svojimi rožnimi vprašanji, da sem pozabila na strmino. Pa smo le prišli gor na Portonat in vršna gmota Grauzarie se je dvigala dobesedno nad nami. Pogled je bil kar divji, z rdečimi pikami označena plezalna pot se je dvigala gor v nebo. Ampak potem, ko si se prijel skale in ugotovil, da je čvrsta in z velikanskimi zanesljivimi oprimki, potem ni bilo več težav. Imenitno speljana pot, čvrsta skala in volja priti na vrh

nas je dvigala vse višje, tudi preko cvetočih trat in mimo nebesno modrih neboglasnic na grebenu. Vrh je grdo razdrapan in po površini precej skromen, tako da smo se nagnetli tam gor kot ptički v gnezdo. Prav prijazna družba ste, Celjani, komaj nekaj vas poznam, pa se zelo dobro počutim med vami. Tone je ljubeznivo razlagal, katere sosednje gore vidimo, najbližji je bil plečati in resni Sernio. Zoran je po stari navadi malo zadremal. Potem smo šli pa dol, nazaj na škrbino.

Ko je še zadnji priplezal čez težko mesto, ga je sprejel zaslužen aplavz.

Mučen sestop po poti 444

Na tihem sem si mislila, krasno, uspelo mi je, zdaj pa samo še tale sestop in smo v dolini. Pa se je takrat šele prav začelo! Pravzaprav je včasih kar dobro, da ne vemo, kaj nam bo prinesla prihodnost. Tako smo se odlične volje začeli spuščati na drugo stran škrbine, po poti 444, v divji in neznan svet (tako je pisalo na vabilu). Kako resnične besede! Pot se je strmo spuščala, proti desni, tik pod stenami, same divje in neprehodne grape so se odpirale pod nami, v taki strmini te kolena spomnijo, da jih imaš. Prišli smo v ozko grapo, ki ji ni videti konca, in je vsa nasuta s kamenjem in skalami. Steze skoraj ni bilo, strmina pa vse hujša in nasutega kamenja in grušča v neomejenih količinah, da si moral paziti na vsak korak. Rdeči potok nad Vrati je prava prijaznost v primerjavi s to grapo. Padli smo v tisto posebno stanje, ko pozabiš čisto na vse okrog sebe, ker se moraš stoodstotno skoncentrirati na hojo. Niti ena stopinja ni bila sigurna, pod tabo kolona ljudi, na katere ne smeš sprožiti niti kamenčka in kamenje je bilo tukaj zelo radodarno nasuto. Ne vem, kako sem našla tisto skalo, ki je čakala, da jo neznatna sila spravi iz ravnotežja in se je prav počasi premaknila in se z ostrimi robovi naslonila na mojo nogo. Odnesla sem jo le s praskami in velikansko modrico. "Oh ti skala, ali ne veš, da je poletje in da ne morem s takšno nogo hoditi v krilu naokrog!" sem javkala. Pa je kar takoj prišel nasvet, naj kar nogavice oblečem, črne, z vzorcem, pa se ne bo nič videlo. Kadar so težave, najbolj pomaga šala, neusmiljeno vroče je bilo in strmine ni in ni hotelo zmanj-

V vršnem delu je pot speljana po slikovitih in izpostavljenih policah

kati. Potem, ko se je grapa počasi zapirala in postala neprehodna, je steza zavila na oster travnat grebenček. Tam smo posedeli in se čakali, pa srknili skromen požirek iz čutar. Tone se je samo skrivnostno smehljaj in nič ni izdal, da je divjost in napornost tega sestopa tudi njega malo presenetila. Potem pa spet po strmih travah navzdol in potem še na melišče, pa ne tako, da bi se dalo spuščati udobno po njem, grdo in nasuto je bilo, in pod drobnim kamenjem skrite večje skale; taka pot še ene zvezdice ne zasluži. Pa kaj govorim pot, samo oznake so, da veš kje približno hoditi, poti ni skoraj nobene. Melišče nas je pripeljalo prav v suho strugo divjega potoka Forcje, kako si bomo zapomnili tvoje ime, med okrogle bele kamne, ki jih je v tisočletjih zbrusila moč vode. Pravzaprav imenitno, ampak moje noge nekako niso več imele smisla za skakanje po kamnih, tako mehke, boleče in nezanesljive so postale, da sem morala napeti vse sile, da sem šla naprej. Z Jelko sva se spuščali skupaj preko

od sonca razgretih belih skal, prav imenitno, dol v globini sva videli tiste, ki jim je spust šel hitreje. Še nekaj verzov sva mimogrede sestavili, začelo se je z "nikjer ni videti konca". Čisto sem izgubila občutek za čas, morda smo se kakšno uro spuščali po tem belem razkošju, ne vem. Samo to se spomnim, da sem si mislila, tukaj bi pa moja sinova neskončno uživala! In še kakšno modro milje se je kje pokazalo, pa šopasti repušnik, tisti, ki sem ga dosedaj prav tako zaman iskala in ga želela videti, tukaj pa sem ga srečala na skali in nič energije nisem imela, da bi se ga zelo razveselila. Potem se je z velikanskimi bloki zaprla tudi ta široka struga in ozka stezica je vodila levo pod stenami, v breg, med redkimi črnimi bori. Noge so spet oživele, saj je bilo treba nekoliko navkreber. Prilezli smo na vrh presušenega skalnatega obronka, skozi nizek gozdiček, obdan s prepadi. Samo rotila sem noge: "Bodite zanesljive!" Od časa do časa smo brez besed samo sedli v trave in malo počili. Potem se je pot še

Grapa pod sedlom Portonat je neprijetno strma in zagruščena

spuščala in spuščala, zagledali smo rdeče strehe vasice Grauzaria in skoraj obupano ugotovili, kako daleč je še. Potem še navzdol, še čez eno divjo suho strugo, naprej skozi nizke gozdove in dol in dol. Samo še kratek utrinek ob poti, prelepa rumena lilija, če je bila sploh lilija, saj je imela zelene liste kot maslenke, cvet pa kot lilija in dišala je lepo. Kadar se ni dalo več, sem se usedla na vsako pripravno skalo in ugotovila, da sploh ne morem več normalno sestiti, ampak kar padem na zadnjo plat. Čisto vse sem morala dati od sebe, da sem zmogla tale spust, zadnji atom energije, vse znanje in izkušnje gibanja po divjem svetu, maksimalno koncentracijo, saj to je kot neke vrste poezija. Nazadnje sva hodila skupaj s Perom. Ko so bile strehe vasice že precej blizu, sem rekla, zdaj pa je čas, ko lahko izprazniva čutare, zadnjih nekaj požirkov, ki jih je vsak hranil kot čisto zlato. Prav pobožno sva jih spila. Nato sva prišla do strmega kolovoza, pa zakaj gradijo kolovoze sem gor, v te revne gozdove, sem si mislila in kmalu dobila odgovor - zbiralnik za vodo. Tako je šumela za vrati, midva pa žejna

kot sredi Sahare. Kolovoz je bil tako strm, da je zdaj še Pero začel odpovedovati in se je kar ustavil sredi klanca in rekel, da ne more več. Pa je le šlo in že sva med hišami in že vidiva avtobus in vse, ki so že bili spodaj. Sprejmejo naju tako kot v puščavi, s hladno vodo. Kako je dobra, kako se prileže, kako sem hvaležna zanjo! Nato še pokažejo pot doli k reki, kjer se v začuda čisti in ne mrzli vodi krasno umijem in nekako vsaj malo pridem k sebi. Potem še pijemo in pijemo, vodo, navadno mrzlo vodo, ki nam jo velikodušno pusti natakati gospa iz najbližje hiše.

Na koncu si v prvem hipu rečem “nikdar več” kot Adi Smolar v svoji pesmi. Kmalu tisti “nikdar več” malo omilim z “vsaj nekaj časa česa podobnega ne bom počela” in potem ko še premišlujem o prehojeni poti, sem vedno bolj ponosna sama nase in vedno bolj imenitno se mi zdi, da sem zmogla, da še lahko dam vse od sebe in potem me nazadnje zamika, da bi še kaj podobnega doživela. Pa saj sami veste! Hvala za družbo in se spet vidimo na kakšnem lepem izletu! ●

planinska koledarja 2007

Za leto 2007 sta v prodaji dve izvedbi tradicionalnega planinskega koledarja:

SLOVENSKE GORE

Slovenske gore so v vsakem letnem času drugačne in z vsake strani lepe. Tako nam jih kaže tudi koledar za leto 2007. Glavnim posnetkom, namenjenim novim pogledom iz znanih in manj znanih predelov, so dodani manjši z živalmi, cvetjem, plezanjem in podobnimi drobci iz življenja v gorah. Koledarski listi so obogateni z izreki o gorah in življenju, hrbtna stran pa prinaša pravljico o Srebrnokrilcu, kot jo je zapisal pisatelj Josip Vandot (Kekec) po pripovedih domačinov. Tekst je v slovenščini in angleščini.

Koledar je pokončen, meri 33 x 48 cm + 5 cm (za dotisk) in je vložen v papirnato vrečko.

Cena za izvod je 818,00 SIT (3,41 EUR).*

GORE, REKE, CVETJE

(Mountains, rivers, flowers 2007)

Ta koledar že desetletja opremlja s fotografijami priznani planinski fotograf Peter Janežič. Zaradi širokoformatnega filma so panoramski posnetki izjemno lepi. Dodane manjše slike prikazujejo planinske koč, vode in cvetje iz gorske narave. Na hrbtni strani je seznam vseh planinskih koč po gorskih skupinah z nadmorsko višino in telefonskimi številkami.

Format je dvojen, 42 x 30 cm, v visečem položaju 42 x 60 cm + 5 cm (za dotisk).

Cena za izvod je 830,00 SIT (3,46 EUR).*

* DDV v ceni ni upoštevan.

Vabimo vas, da se za nakup obrnete na nas, saj že vrsto let pripravljamo značilne, vedno lepe ter z informacijami in kulturo obogatene koledarje. Vrhunsko oblikovanje je delo Jurija Kocbeka. Koledarje si lahko ogledate in jih naročite pri ga. Hedviki Petkovšek oz. Planinski zalo žbi na sedežu Planinske zveze Slovenije, Dvoržakova 9, 1000 Ljubljana (tel.: 01/43-45-690, fax: 01/43-45-691, el. pošta: hedvika@pzs.si).

stičišče med tehnologijo in naravo

GARMONT

The Garmont logo consists of a stylized, colorful symbol above the brand name. The symbol is a geometric shape resembling a double-headed arrow or a stylized 'Z', with a red top half and a yellow bottom half. The brand name "GARMONT" is written in a bold, white, sans-serif font on a black rectangular background.

challenge the elements